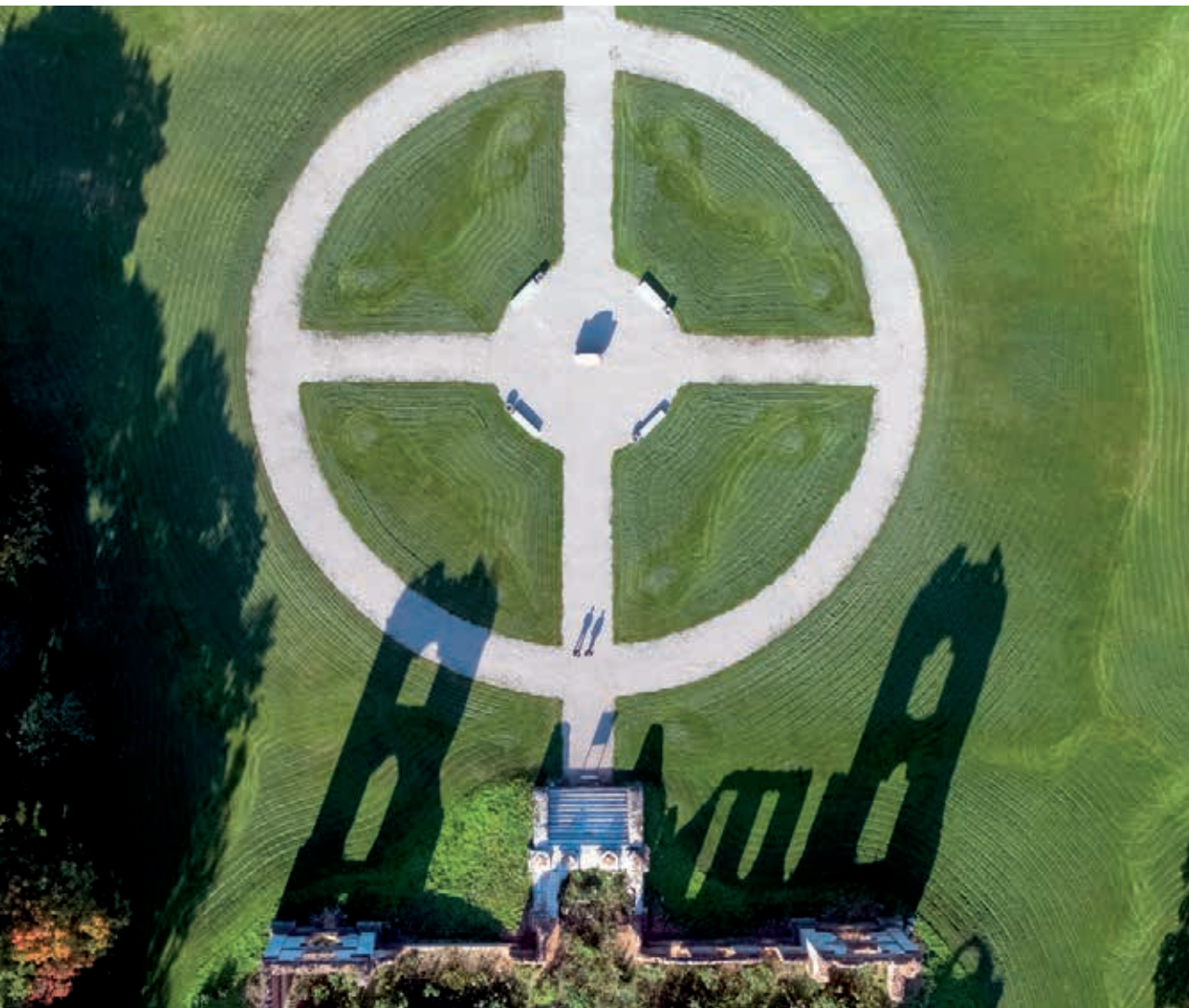

ŽURNALISTIKA

2018 (II)

Lietuvos žurnalistų sąjungos XVII suvažiavimas. Vilniaus rotušė, 2018 11 24

Arūno Sartanavičiaus nuotr.

Almanachas

ŽURNALISTIKA

2018 (II)

Almanachas

ŽURNALISTIKA 2018 (II)

Autoriai

Aldona Jankauskienė
Daiva Červokienė
Aušra Tubienė
Rūta Jasionienė

Aušra Pilaitienė
Vytautas Žeimantas
Jolanta Beniušytė
Gerimantas Statinis
Povilas Sigitas Krivickas

Leidinio redaktorė

Jolanta Beniušytė

Kalbos redaktorė

Angelė Pletkuvienė

Dizainerė

Ilna Chmieliauskaitė

Leidinių prenumeruoti galima (leidinio indeksas 5329) Lietuvos pašto skyriuose arba internetu, užpildžius prenumeratos kvitą adresu <http://www.prenumeruok.lt/NewSubscription.aspx>.

Metinė prenumerata kainuoja 5,79 Eur, vieno numerio kaina 2,90 Eur.

ISSN 0135-1346

Nacionalinė žurnalistų kūrėjų asociacija, 2018.

Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas remia projektą „Žiniasklaidos laisvės regionuose analizė. Tai duotybė ar nuolatinė kova?“

(Fondas yra įsipareigojęs 2018 m. projektui vykdyti suteikti 7 000 eurų finansinę paramą)

(„Redaktorės žodis“, „Beieškant žurnalistikos su pliuso ženklu“, „Kas vyksta Rusijos žiniasklaidoje?“, „Žurnalistika jaunimo akimis – tai laisvė mąstyti, domėtis, dalytis“, „Lietuvos žurnalistų sąjungos XVII suvažiavimo pulsas“, „Dokumentai ir sentimentai“, „Svarbiausia – tvirta žurnalisto pozicija“, „Dailininko Stasio Makaraičio žurnalistų medaliai“, „Kolegė kalbina kolegę – apie gyvenimą ir žurnalistiką“, „Aurelija Arlauskienė: tarp levandų ir žurnalistikos“, „Svajonių profesija: joje atradau tai, kas teikia pilnatvės pojūtį“, „Antano Poškos ir Mato Šalčiaus kelionės drama“, „Knygoje apie Mažosios Lietuvos spaudą pristatoma apie 400 leidinių“, „Su Žurnalistų sąjungos vėliava – aplink pasaulį“.

Redakcija neatsako už leidinyje pareikštas nuomones.

Viršelyje – Andriaus Repšio „Lietuvos spaudos fotografija 2018“ konkurso nuotrauka. Paulavos respublika buvo nedidelė valstiečių savivaldos bendruomenė. 1769 m. didikas, kunigas Povilas Ksaveras Bžostovskis įkūrė atskirą valstybę valstybėje, kuri turėjo savo įstatymus ir pinigus.

ALMANACHAS „ŽURNALISTIKA 2018 (II)“

Formatas 17 x 24 cm, 8 sp. l. (128 p.)

Leidėjas Nacionalinė žurnalistų kūrėjų asociacija

Adresas: Jogailos g. 11, LT-01116 Vilnius, www.lzs.lt

Spaudai parengė leidybos įmonė „Kriventa“, V. Pietario g. 5-3, LT-03122 Vilnius

Tel. / faks. (8 5) 265 06 29, el. p. kriventa@kriventa.lt, www.kriventa.lt

Tiražas 600 egz. Pasirašyta spaudai 2018 12 03

Spausdino UAB „Petro ofsetas“, Naujoji Riononių g. 25C, LT-03153 Vilnius

---

Redaktorės žodis

Metams baigiantis, mielieji skaitytojai ir kolegos, pasidairėme į Dzūkijos pusę, kur domėjomės pagrindine šių metų „Žurnalistikos“ almanacho tema – „Žiniasklaidos laisvės regionuose analizė. Tai duotybė ar nuolatinė kova?“

„Reikia pripažinti, kad verslo, politikos ir žiniasklaidos santykiai regione tam tikra prasme sudėtingi. Artimumo efektas, kai bendravimas yra ganėtinai betarpiškas, sukuria iškreiptų santykių poreikį, kuomet manoma, kad šalys galėtų būti sukalbamesnės dėl pažinties ir bendravimo“, – teigia alytiškė Aldona Jankauskienė, su vyru Romu prieš penkerius metus pasiryžusi tikram iššūkiui – įkurti interneto portalą www.alytusplus.lt.

Pasak A. Jankauskienės, regione išlaikyti profesinį atstumą sudėtinga, juolab jei jį išlaikyti nori tik viena pusė. Gebėjimas atskirti darbinius dalykus nuo asmeninių daugeliu atvejų tėra siekiamybė, kurios nebuvimas baigiasi klausimu: tu nori būti mano draugu ar žurnalistu? Tokiais

Mindaugo Kluso nuotr.

atvejais belieka atsakymas: būti mano draugu kainuoja.

„Apie pagarbą savo profesijai mums visiems reikėtų dažniau susimąstyti. Ne tik tada, kai kyla grėsmė netekti nemokamos prieigos prie vienokių ar kitokių duomenų. Bet ir tada, kai vienas po kito einantys draudimai, kurių jau nė nebespėjame sekti, žurnalistą verčia būti nebe įvykius fiksuojančiu ir apie juos visuomenę informuojančiu asmeniu, o leidimų fotografuoti, filmuoti, skelbti kaulijančiu *nabagu*.“

Tyliai priimamuose teisės aktuose vis daugėja pseudoprivatumo, kurio vėzdū, kaip ir savo teisėmis, mojuoja visi, kas netingi: nuo mugės prekeivio iki pažeidėjo gatvėje ir nusikaltėlio teisiųjų suole ar pataisos namuose.

Vis reksmingiau savo teises ginančioje visuomenėje žurnalistų teisė gauti informaciją dažnai atsiduria antrame plane“, – teigia www.alytusplius.lt portalo įkūrėjai.

Palyginti su kolegomis Rusijoje, vis dėlto mes, galima sakyti, esame karaliai. Štai ką pasakoja nepriklausomos TV „Dožd“ žurnalistas Konstantinas Egertas. „Mes, Rusijos žiniasklaida, gyvename totalitarinio valstybinio 24 valandų monitoringo režimu. Kuo skiriasi mūsų darbas valstybiniuose ir nepriklausomuose kanaluose? Tie, kurie esame bent šiek tiek laisvesni reikšti įvairias nuomones, nuolat gyvename psichologiškai gana sunkiai, laukdami ekonominių valdžios sankcijų. Kaip ir atsitiko „Dožd“ televizijai, kuri buvo išmesta iš pagrindinių keturių kabelinės televizijos kanalų šalyje paketu. Užteko kažkokio neva karo veteranų skundo.“

O ką apie žurnalistą profesiją mano jaunimas? Juk būti žurnalistu – tai galbūt atrodo romantiškai, patraukliai, tačiau ši profesija priskiriama prie sunkesnių ir net pavojingų gyvybei. Laikraščio „Alytaus naujienos“ redaktorius pavaduotoja, Alytaus jaunimo centro jaunųjų žurnalistų kursų vyresnioji medijų mokytoja Rūta Jasionienė daug metų kukliai ir kantriai moko moksleivius šios profesijos paslapčių ir jau išugdė ne vieną spaudos, TV „žvaigždę“. „Ko mokome jaunųjų žurnalistų kursuose? Svarbiausia – kaip nepasiklysti šiuolaikiniame pasaulyje, kuris yra nepertraukiamas naujienų srautas. Jauni

žmonės mano, kad žurnalistika – tai laisvė mąstyti, domėtis, dalytis“, – sako alytiškė kolegė Rūta, jaunimui negailinti daug savo laisvo laiko valandų.

Lietuvos žurnalistų sąjungos XVII suvažiavime, vykusiame 2018 11 24 Vilniaus rotušėje, taip pat daug dėmesio skirta žodžio laisvei, solidarumui, žurnalistikos aktualijoms ir ateičiai. Naujai kadencijai išrinktas sąjungos pirmininkas Dainius Radzevičius vėl burs žurnalistų bendruomenę, kad suglaudę pečius įveiktume naujus profesinius iššūkius. O jų yra ir bus nemažai. Suvažiavimas patvirtino keturias strategines tolesnės LŽS veiklos gaires: dėl atsakomybės už nepagrįstą žurnalistų persekiojimą už kritiką, dėl žurnalistų profesionalumo, dėl lietuvių kalbos vartojimo žurnalistikoje, dėl žurnalistikos stiprinimo.

Nacionalinė žurnalistų kūrėjų asociacija irgi svarsto viena po kitos byrančias naujoves, kurias pravartu žinoti meno kūrėjo statusą turintiems žurnalistams, knygų autoriams, fotografams.

Nepaisydamos įvairių sunkumų, savo profesiniu pasirinkimu džiaugiasi žinomos alytiškės žurnalistės Alma Mosteikaitė, Aušra Tubienė ir Genovaitė Rafanavičienė.

Alma 30 metų ištikima „Alytaus naujienoms“, jos nepaviliojo lengvesnis viešųjų ryšių srities darbas. „Man daug prasmingiau parašyti paprasčiausią žmogui reikalingą informaciją laikraštyje, negu bandyti formuoti teigiamą kažkokio valdininko įvaizdį“, – įsitikinusi žurnalistė.

Viena ryškiausių žurnalistikos atstovių, užaugusių po Dzūkijos sostinės padange, – šiuo

metu populiarių TV laidų „Svajonių sodai“ ir „Svajonių ūkis“ autorė Aušra Tubienė. Aušra teigia išbandžiusi ir spaudos žurnalistės, ir viešųjų ryšių specialistės darbą, tačiau didžiausia jos meilė – televizija. Ir, žinoma, sodai. Įdomu tai, kad A. Tubienės ir senelis, ir sūnus rinkosi žurnalistų profesijas. Šeimos dinastija? Plačiau apie tai pasakoja pati Aušra.

„Neprisimenu nė vieno rašinio, dėl kurio jausčiau apmaudą. Visada stengiausi visus išklausti, patikrinti faktus iš kelių šaltinių. Tai universitete įkalė į galvą dėstytojai“, – sakė alytiškė žurnalistė Genovaitė Rafanavičienė, šiuo metu padedanti auginti anūkus Klaipėdoje.

O štai Aurelija Arlauskienė, Vinco Kudirkos premijos laureatė, viena LŽS Vilniaus skyriaus įkūrimo iniciatorių ir ilgametė jo vadovė, ketvirtį amžiaus atidavusi žurnalistikai, atkūrusi almanachą „Žurnalistika“, jau dešimt metų gyvena Vilniaus krašte ir domisi jo istorija, populiarina jį. Tad su Aurelija – pokalbis apie žurnalistiką, žurnalistų profesijos specifiką, visuomeninę veiklą ir gyvenimo pilnatvę.

Šiame almanacho numeryje pateikėme daug pasakojimų apie mūsų kolegas, perdavėme jų mintis, kokia ta žurnalistų profesija, kokia jos įtaka asmenybėms, kaip paveikė gyvenimo istorijas, kaip paskatino kūrybai.

Užbaigdami šventinius Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio metus, leidinyje pateikiame Gerimanto Statinio publikaciją apie Antano Poškos ir Mato Šalčiaus 1929 m. legendinės kelionės motociklu dramą. Ši kelionė visuomenę tebedomina iki šiol – neseniai du vyrai, klaipėdietis verslininkas Aurimas Mockus ir žurnalistas Rimas Bružas, taip pat motociklu leidosi šios išpūdingos kelionės maršrutu. Lapkričio pabaigoje jie jau buvo Egipte...

Į lietuviškos spaudos ištakas Mažojoje Lietuvoje pažvelgiame pavartę šią vasarą, deja, jau šviesios atminties kolekcininko Šarūno Toliušio išleistą unikalią knygą, kurioje pristatoma per 400 senųjų Vakarų Lietuvos leidinių.

Antrąją šių metų almanacho „Žurnalistika“ knygelę vainikuoja žurnalistų kelionės aplink pasaulį su Lietuvos žurnalistų sąjungos vėliava ir žurnalistų bendruomenės veiklos kronika.

Tad smagaus skaitymo ir laimingų ateinančių Naujųjų 2019-ųjų metų visiems Jums, mieli skaitytojai! Tikiuosi, draugausime ir kitais metais. Papasakoti tikrai turėsime ką, nes kitais metais Lietuvos žurnalistų sąjunga minės 90 metų sukaktį.

***Pagarbiai Jolanta Beniušytė,
almanacho „Žurnalistika“ redaktorė***

**Remia Spaudos, radijo ir
televizijos rėmimo fondas**

Aldona Jankauskienė

alytusplus.lt redaktorė

Beieškant žurnalistikos su pluso ženklu

”

Apie žurnalistiką kaip misiją prirašyta ganėtinai daug. Ne ką mažiau prirašyta ir apie žiniasklaidą kaip verslą. Kaip teigiama viename sename seriale, tiesa, matyt, slypi kažkur per vidurį, nors pastaruoju metu retai kur ir mažai kada beišgirsi sakant „žurnalistika“.

“

Regioninio naujienų portalo *alytusplus.lt* ikūrėjai Aldona ir Romas Jankauskai.
Erikos Avižinienės nuotr.

Įsigalėjo žiniasklaida. Skleidžia, kas tik ką nori, kaip nori ir kur nori. Bet aš vis dar jaučiu sentimentus žurnalistikai. Ir vis dar saukau, kad esu žurnalistė, o ne žiniasklaidos atstovė. Nors, žinoma, sėdinti toje valtyje, kurią bandoma vadinti žiniasklaidos verslu.

Kai prieš penkerius metus kartu su vyru Romu nusprendėme kurti regioninį naujienų portalą, bent jau man atrodė, kad jūra bus iki kelių, bet greitai supratau, jog reikia mokytis plaukti.

Tos pamokos nebuvo lengvos. Žiniasklaidos verslas yra labai specifinis. Dabar manau, kad jo imtis gali tik avantiūristai arba idealistai, o kurti tokį verslą regione gali tik avantiūristas ir idealistas viename.

Prieš penkerius metus, kurdami portalą *alytusplus.lt*, mes buvome idealistai. Buvome žmonės, kurie gavo ne tik pirmuosius lietuviškus Vilniaus universiteto Žurnalistikos instituto diplomus, bet ir nepriklausomos Lietuvos žurnalistikoje dirbo kone du dešimtmečius.

Pažįstame ją ir iš vidaus, ir iš išorės. Matėme ją jos pakilimo ir nuopuolio metais. Esame patyrę žurnalistikos kaitą įvairiais laikotarpiais ir žiniasklaidos transformacijas nuo absoliučios visuomenės meilės Sąjūdžio laikais iki santūraus ar stipresnio nepasitenkinimo pastaraisiais metais.

Mes visada jautėmės žurnalistikos dalimi – ir tada, kai ją kūrėme, ir tada, kai tame kūrimo procese jau nebedalyvavome. Buvusių žurnalistų, ko gero, nebūna.

„Vilku gimęs į mišką žiūri“, – atsakydavau, kai manęs klausdavo, kodėl, turėdami kitokios veiklos, kitus darbus, ryžomės kurti regioninį naujienų portalą ir grįžti ten, nuo ko pradėjome – į žurnalistiką.

Norėjome kurti tai, ko, mūsų manymu, reikia šiandienos žmogui – paprastų, bet ne prastų naujienų portalą. Naujienų, o ne agentūrų, įstaigų, įmonių pranešimų. Naujienų, o ne informacijos apie įvykius, kuriuos jau visi aprašė ir beveik visi pamiršo. Naujienų, kurios įdomios ir reikalingos jas skaitančiajam, ne tik jas rašančiajam.

Na, ir taip, norėjome daryti tai, kas yra tiesiog įdomu. Mane „veža“ darbas su informacija. Man patinka gauti žinią, įvilkti ją į žurnalistinį apdarą ir ja dalytis.

Internetas buvo mažiausiai imlus pradinėms investicijoms. Be to, Alytuje, kuriame esame nuo 1993 m., tam buvo tinkama niša, tad ir nusprendėme ją užimti.

Ar buvo sunku apsispręsti? Turbūt ne. Buvo daug entuziazmo. Ir buvo pora bendraminčių. Ir jiems, ir mums viskas buvo nauja.

Mes patys iki tol buvome spaudos žurnalistai, ilgiausiai abu kartu dirbę „Lietuvos ryto“ korespondentais Alytuje. Abu buvome raganę ir darbo regioninėje spaudoje duonos – baigę Vilniaus universitetą dirbome Jonavos rajono laikraščiuose. Romas dar turėjo patirties „Mažajoje Lietuvoje“, regioninėje televizijoje, aš – žurnaluose „MM“, „Ekstra“, bet kas yra internetinis naujienų portalas, abudu tik įsivaizdavome.

Mūsų vaizduotę realybe pavertė Tomas Bručas – žmogus, nuo nulio sukūręs visą

alytusplus.lt portalo platformą. Tomas tapo pirmuoju ir nepakeičiamu alytusplus.lt komandos nariu. Komandos, kurią suburti nebuvo lengva. Čia kaip orkestre. Reikia, kad atlikėjai ne tik jaustų muziką. Reikia, kad jie ja, kaip ir dirigentas, gyventų.

Po penkerių metų darbo galime pasakyti, kad šiandien jau turime tokios komandos branduolį. Tai yra pati stipriausia varomoji jėga ir didžiausia vertybė. Žmonės, kurie patikėjo ir kuriais gali pasitikėti. Kiekvienas jų šiandien prirėkęs gali būti ne tik muzikantu, bet ir dirigentu.

Mums visiems kartu reikėjo daug darbo, kantrybės ir tikėjimo, kad padarysime, užaugsime. Nuo šimto, dviejų ar penkių šimtų lankytojų per dieną iki 17 ar 20 tūkstančių kasdien.

Šiandien gyvename taip, lyg nuolat koptume į kalną. Tai – geras jausmas. Sau ir savo komandai vis primenu, kad kopti į kalną sudėtinga, bet tai daug maloniau, nei leistis žemyn. Ir daug smagiau, nei tiesiog pasiekti viršukalnę – ant jos užlipus, sako, ima stigti oro ir svaigsta galva.

Tad mes vis dar kopiame. Visiems svarbius ir nelabai svarbius valstybės reikalus viešinantiesiems asmenims nuolat primindami, kad regioninė žiniasklaida jau seniai nėra vien tik nuo seno įprastos tradicinės medijos, kad regionuose žmonės irgi daugiausia naujienų skaito internete, o regioninis naujienų portalas savo auditorijos dydžiu, paskelbtos informacijos pasiekiamumu gerokai lenkia kitas regionines žiniasklaidos priemones.

Ir jeigu regioninė žiniasklaida jaučiasi esanti podukros vietoje Lietuvoje, tai regioninis

interneto portalas net posūnio vietos dar neužsitarnavo. Ne dėl to, kad būtų koks netikėlis, o todėl, kad mąstymo stereotipai galėsni už argumentus, logiką ir realybę kartu sudėjus.

Tai pasakytina ir apie tam tikrus, drįsčiau teigti, kartelinius susitarimus skirstant įvairių fondų ir projektų lėšas. Jos paprastai skiriamos kone toms pačioms žiniasklaidos priemonėms po kelerius ar net keliolika metų iš eilės nepaisant to, kad rinkoje jau yra naujų dalyvių, turinčių gerokai didesnę auditoriją, kokybiškai kitokias jos pasiekiamumo galimybes.

Šiandienos kontekste kalbėti apie žiniasklaidos laisvę Lietuvoje, mano manymu, būtų saviapgaulė. Geriausiu atveju galima kalbėti apie santykinę žurnalistikos laisvumą ir nepriklausomybę žiniasklaidos nelaisvės kontekste. Anaiptol ne priespaudos, bet būtent žiniasklaidos nelaisvės, kaip ją suvokia ir priima pati žurnalistika ir visuomenė, terpėje.

Iš savo praktikos galiu pasakyti, kad didžiausias žiniasklaidos laisvės ir nepriklausomybės laikotarpis Lietuvoje buvo 1988–1991 m. Kai senoji nomenklatūra jau nebegalėjo valdyti žiniasklaidos, o naujoji dar nemokėjo ir neturėjo svertų. Kol politikai dar nežinojo, kaip valdyti valstybę, jiems dar nelabai rūpėjo ir žiniasklaidos užvaldymas.

Kai žiniasklaida tampa verslo arba interesų dalimi, visas kalbas apie jos misiją nešališkai, objektyviai ir lygiai vienodai teisingai tarnauti visuomenei galima padėti į aplanką su užrašu „Archyvas“ kietajame kompiuterio diske. Ir užmiršti. Iki kito Kristaus prisikėlimo. Šia tema – taškas. Kitaip ir nebus. Vargu, ar ir gali būti. Ir ne tik Lietuvoje.

Švenčiame alytusplius.lt ketvirtąjį gimtadienį: (iš dešinės) žurnalistė Raimonda Bernatavičienė, rinkodaros vadovė Jolanta Bagdonienė, redaktorė Aldona Jankauskienė, steigėjas Romas Jankauskas, direktorė Eglė Indrelytė, portalo administratorius Tomas Bručas.
Erikos Avižnienės nuotr.

Žiniasklaida, kaip informacijos perdavimo ir pardavimo verslo modelis, iš tiesų yra specifinė, su misijos prieskoniu. Vis dėlto atliekant bet kokią misiją reikia įdėti darbo, patirti sąnaudų, kurios turi savo kainą. Tai mokesčiai valstybei, „Sodrai“, atlyginimai darbuotojams, kuriantiems turinį, sąnaudos serveriui išlaikyti, komunikacinėms priemonėms.

Tai veiklos sąnaudos, kaip ir bet kuriame verslo modelyje, jos turi būti padengtos gaudamomis pajamomis. Ir jeigu, pavyzdžiui, visuomeninis transliuotojas šiandien tai dengia turėdamas garantuotas lėšas iš valstybės biudžeto, visai kitai žiniasklaidai pajamas tam pačiam tikslui reikia užsidirbti.

Būtent nuo čia ir atsiranda takoskyra tarp žurnalistikos laisvės ir tam tikro verslo ar politinių grupių interesų. Valstybės tam skirto

fondo lėšomis nefinansuojama žiniasklaida turi gauti lėšų iš kitur, kad galėtų padengti savo veiklos sąnaudas. Jas gaudama tampa ganėtinai sukaustyta ir įsipareigojusi dėl atitinkamo turinio skelbimo.

Jeigu visuomenės, verslo, politikos ir žiniasklaidos sampratos dalykai būtų bent jau to paties lygmens, galėtume kalbėti apie protinę bendradarbiavimą.

Kadangi tas lygmuo skirtingas, atsiranda ir skirtingi interpretavimo lygiai: nupirkta žiniasklaida, nuperkama žiniasklaida, jau apmokėtos ir dar neapmokėtos paslaugos. Atsiranda gana dviprasmiški ryšiai, kai viena pusė nori dar glaudesnių finansinių santykių, o kita mano, jog tie santykiai pagal finansinę išraišką ir taip jau glaudūs, o žiniasklaida per mažai „atidirba“ už skirtas lėšas.

Ta nuolatinė tokia dviprasmiška situacija iš tiesų kelia daug klausimų dėl žiniasklaidos objektyvumo ir nešališkumo.

Šie samprotavimai liečia apskritai Lietuvos žiniasklaidą, kurios korifėjai ar tiesiog geriausiai kalbantys veidai, diskutuodami apie žiniasklaidos laisvę, mėgsta mėtyti akmenis į regioninės žiniasklaidos daržą postringaudami, kaip glaudžiai ji susijusi su vietiniu verslu, politikais ar priklausoma nuo savivaldybės viešinimo pinigų.

Vis dėlto, ko gero, niekas nėra padėtas po tokiu didinamuoju stiklu, kaip regiono žiniasklaida. Būdami internetiniu naujienų portalu regione tą labai stipriai jaučiame, nes mūsų skaitytojai bet kuriuo momentu gali išsakyti savo nuomonę ir apie tai, ką rašome, ir apie tai, kaip rašome, ir papriekaištauti, kodėl kažko nerašome.

Jų nuomonė ir kritika, nebūtinai teisinga, yra pats stipriausias saugiklis: žaidimo

į vienus vartus žaisti mes tiesiog negalime, nes mus sumaltų į miltus mūsų pačių įduotais įrankiais mūsų portalo erdvėje.

Todėl galiu teigti, kad regioninis portalas tiesiog priverstas būti maksimaliai objektyvus, nes tapęs vienos kurios nors pusės rupu jis rizikuotų prarasti auditoriją, o kartu ir populiarumą bei patrauklumą.

Beje, interneto portalų auditorijos rodikliai yra labiausiai viešai prieinami. Jokios kitos regioninės žiniasklaidos priemonės auditorija nėra taip viešai matoma ir prieinama: realų lankytojų srautą interneto portale galima matyti ir lyginti pagal „Google Analytic“ ar „Websimilar“, kitus viešai prieinamus puslapius ir programas.

Reikia pripažinti, kad verslo, politikos ir žiniasklaidos santykiai regione tam tikra prasme yra apsunkinti. Artimumo efektas, kai bendravimas ganėtinai betarpiškas, sukuria

Mūsų vis daugėja. Penkerių metų šventėje augantis alytusplus.lt kolektyvas su palaikymo komanda. *alytusplus.lt archyvo nuotr.*

Mes jau penkerius metus
kartu: Raimonda, Aldona,
Eglė ir Romas. Ir Gralis,
Tomo augintinis.
alytusplius.lt archyvo nuotr.

iškreiptų santykių poreikį, kuomet manoma, kad šalys galėtų būti sukalbamesnės dėl pažinties ir bendravimo.

Išlaikyti profesinį atstumą sudėtinga, juo labiau jei jį išlaikyti nori tik viena pusė. Gebėjimas atskirti darbinius dalykus nuo asmeninių daugeliu atvejų tėra siekiamybė, kurios nebuvimas baigiasi klausimu: tu nori būti mano draugas ar žurnalistas? Tokiais atvejais belieka atsakymas: būti mano draugu kainuoja.

Pastaruoju metu, regis, nenumaldomai auga noras viską gauti nemokamai. Ne apie draugystę čia, žinoma, kalbu. Bet prašymai „parašyti“ ir „įdėti“ informaciją apie renginį, iniciatyvą, projektą yra tokie įprasti ir tokie dažni, o klausimai „Negi tau sunku?“ ištariamai tokiu nustebusiu tonu, kad nebelieka abejonių: daugelis šventai tiki, jog internete niekas nieko niekam nekainuoja, nes internetas yra kažkas tokio paprasto ir nemokamo.

Žinoma, nemokamai regionuose sukurtu turiniu labai nori pasinaudoti ir didieji nacionaliniai portalai. Būna nemalonu, kai tenka kolegoms priminti, kad mūsų parengti straipsniai yra mūsų nuosavybė, o ne žaliava, kurią jie gali laisvai naudoti, keisdami pavadinimus ar net perdėliodami akcentus paimtame tekste.

Tiesa, pastaruoju metu tokių atvejų mažėja ir dažniau atsiklausoma leidimo dėl informacijos naudojimo. Taip kolegiskai paprašoma. Kolegiškumas, žinoma, gražus dalykas, bet kas, jei ne patys kolegos žurnalistai pirmiausia turėtų suprasti, jog autorinis turinys yra brangus produktas, ir bent jau iš pagarbos vieni kitiems negvelbti jo nemokamai.

Apie pagarbą savo profesijai mums visiems reikėtų dažniau susimąstyti. Ne tik tada, kai kyla grėsmė netekti nemokamos prieigos prie vienkovių ar kitokių duomenų. Bet ir tada, kai vienas po kito einantys draudimai, kurių jau nė nebespėjame sekti, žurnalistą verčia būti nebeįvykius fiksuojančiu ir apie juos visuomenę

informuojančiu asmeniu, o leidimų fotografuoti, filmuoti skelbti kaulijančiu *nabagu*.

Tyliai priimamuose teisės aktuose vis daugėja pseudoprivatumo, kurio vėzdu, kaip ir savo teisėmis, mojuoja visi, kas netingi: nuo mugės prekeivio iki pažeidėjo gatvėje ir nusikaltėlio teisiamųjų suole ar pataisos namuose.

Vis reksmingiau savo teises ginančioje visuomenėje žurnalistų teisė gauti informaciją dažnai atsiduria antrame plane.

Ir niekas kitas, be mūsų pačių, jos neapgins. Mes galime iki užkimimo kartoti, kad visuomenei reikia laisvos žurnalistikos kaip demokratijos garanto, bet išdrįskime pripažinti, jog pirmiausia to reikia mums patiems – žurnalistams, dirbantiems žiniasklaidos versle.

Galime vadinti tai savo misija. Mano įsitikinimu, regioninės žiniasklaidos, jeigu ne visos, tai bent jau absoliučios jos daugumos, veikla ir yra savotiška misija.

Šioje srityje vis dar nemažai žmonių, atėjusių į žurnalistiką iš pašaukimo ir kantriai

dirbančių – informuojančių visuomenę apie įvykius, o ne reksmingais pareiškimais, skandalingais „postais“ socialiniuose tinkluose pranešančių apie save.

Nežinau, kaip yra kitur, bet bent jau Alytuje tokių misionierių drastiškai mažėja. Žmogaus, galinčio ir norinčio dirbti reporterio darbą regione, šiandien ne su žiburiu, o su neoninėmis šviesomis jau reikia ieškoti, bet vis tiek sunku rasti.

Yra norinčių rašyti, dirbti nuotoliniu būdu, kurti internetine išmintimi paremtus tekstus apie tai, kaip teisingai gyventi, kaip rengtis, koku kampu palenkti galvą darant asmenukę, ir tiražuoti tokius tekstus per visus portalus bei kitas medijas. Paprasta ir pigu.

Deja, dabar tokios pigios žurnalistikos laikas.

Viliamės, kad ateis kitas laikas, kai visuomenei reikės geros tikros žurnalistikos. Ir palengva tą laiką artiname teikdami kitokį turinį ir kartu augdami patys su alytusplius skaitytojais. Tikėdami, kad ir žiniasklaida, ir žurnalistika gali būti su pluso ženklu.

**Remia Spaudos, radijo ir
televizijos rėmimo fondas**

Kas vyksta Rusijos žiniasklaidoje?

”

Prieš kurį laiką Lietuvos žurnalistų sąjungos ir Friedricho Eberto fondo surengtame seminare žurnalistams Klaipėdoje svečiavosi ir charizmatiškasis maskvietis kolega Konstantinas Egertas, TV kanalo „Dožd“ programų vedėjas. K. Egertas – žinomas žurnalistas Rusijoje, anksčiau dirbęs vienoje iš didžiausių radijo stočių „Komersant“, „Izvestijų“ laikraštyje, „BBC Russian Service“ ir kitose visuomenės informavimo priemonėse.

“

Nepriklausomo
Rusijos TV kanalo
„Dožd“ žurnalistas
Konstantinas Egertas.
Jolantos Beniušytės nuotr.

Nepriklausomų žurnalistų nereikia

Tad K. Egertas puikiai pažįsta rusų žiniasklaidos virtuvę: kokiomis sąlygomis tenka atlikti jai savo misiją, kuri dažnai ir neįmanoma susiklosčius esamai santvarkai ir visuomenės požiūriui. Toliau publikacijoje pateikiame K. Egerto mintis, išsakytas žurnalistų seminaro metu.

Dabartinė Rusijos masinių informacijos priemonių situacija – tai pačios šalies evoliucijos atspindys. Paprastai kalbant, nebuvo taip, kad Rusijos visuomenę Vladimiras Putinas priverstė kažką daryti, tiesiog jis didžiai visumėnės daliai davė tai, ko ji pati bei medijos būtent ir laukė iš Kremliaus valdžios. Tai gilios istorinės šaknys, viena pagrindinių problemų, kuria remiantis galima paaiškinti, kodėl laisvos žiniasklaidos priemonės (BBC rusų kalba, „Amerikos balsas“ ir kt.) nėra tokios populiarūs, kokios turėtų būti diktatūrinėje visuomenėje, ištroškusiame laisvės, kaip buvo sovietiniais laikais. Manau, tokia padėtis tęsis dar ilgai, nes šaknys gilios. Panašiai vyksta visose posovietinėse šalyse, nes natūraliai išliko dalis visuomenės, kurios sąmonė sužalota, kuri ilgisi sovietinės realybės, kad ir kokia ji buvo.

Mes su Lietuvos žurnalistų sąjungos vadovu Dainiumi Radzevičiumi kartą prie vakarienės stalo dalijomės mintimis apie savo šeimų, giminių istorijas: tiek Dainiaus, tiek mano giminėje yra buvusių ir ištremtų, ir sušaudytų – tipiška istorija šeimų, turėjusių pragaištingą sąlytį su sovietais. Tačiau yra

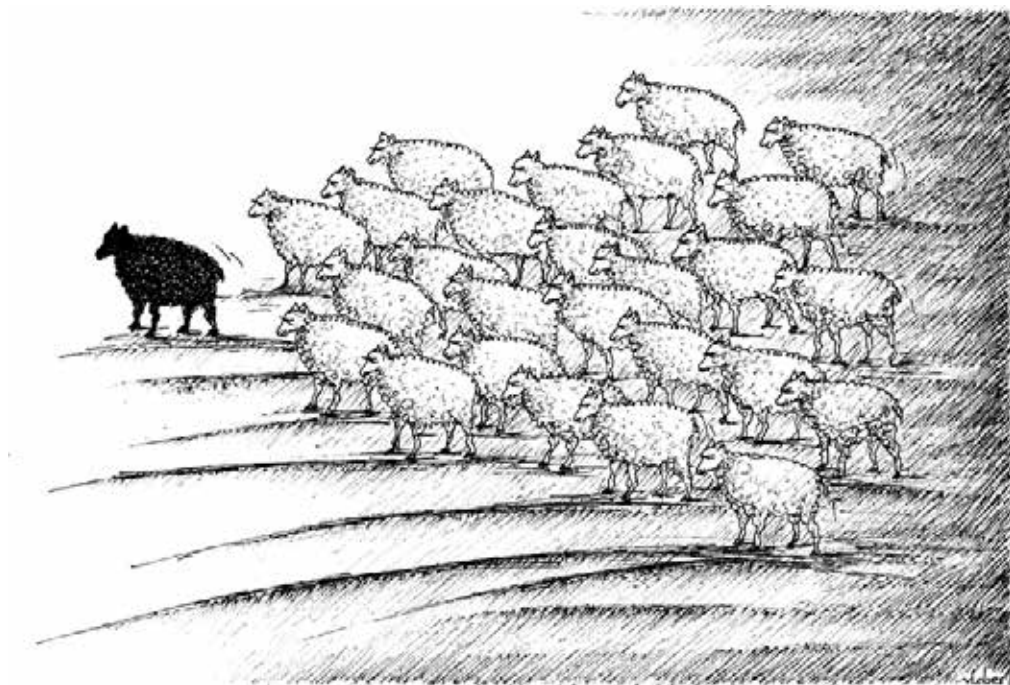
vienas esminis skirtumas: 1990 m. giminaičiai Dainiui galėjo papasakoti, koks tas gyvenimas buvo iki sovietinės valdžios, nes patys gyveno ir atsimens, kas vyko iki 1940 m. Gal tas gyvenimas irgi buvo ne rožėmis klotas, tačiau jis buvo kitoks, ne sovietinis. Manau, kad tai esminis nacionalinės savimonės principas, dėl kurio visuomenė gali greičiau pasveikti ir sveiksta.

O kas Rusijoje dar gali papasakoti, kaip žmonės gyveno iki bolševizmo? Niekas. Ano laikmečio liudininkų nebėra, nes 100 metų rusai jau gyvena taip, o ne kitaip. Ir visą amžių ta pati propaganda: dėl visų bėdų šalyje kalti kiti, tik ne mes. Lietuvoje okupacija bent ta prasme buvo teigiamas dalykas, kad palaikė tautos dvasią nepasiduoti, kovoti, turėti atsakingą dėl visų blogybių kaltininką – okupantą. Rusijoje to nebuvo, tas „kitas laikmetis“ – tai Stalino gulagų epocha, su kuria palyginus Chruščiovą ir Brežnevą galima būtų pavadinti vegetarais. Ir tai turėjo milžinišką įtaką formuojantis tam tikrai rusų tautos savimonei. Jei tu neklausai Vakarų radijo ar neskaitei Aleksandro Solženicyno, nelabai ir galvoji, kad blogai gyveni.

Kamuoja sovietinė nostalgija

Negalima sakyti, kad žmonės Rusijoje ne protestavo, tik tai jie darė gal labiau dėl ekonominių dalykų – norėjosi geriau pavalgyti, apsirengti, viskas atsibodę. Statistinis rusas nesitikėjo, kad kada nors grius sovietinė imperija su tam tikra nusistovėjusia tvarka. Rusijoje iki šiol niekas nesupranta: „Kodėl?“ Amerikiečiai taip padarė – jų tokia nuomonė. Niekas nesugebėjo rusų tautai paaiškinti, kad tas sovietinės imperijos griuvimas buvo suprogramuotas, tai turėjo įvykti. Vėliau

Vladimiro Beresniov karikatūros

žmonės rūpinosi, kaip išgyventi, nes atėjo didelė krizė, reikėjo prisitaikyti prie naujų rinkos sąlygų, vieni turtėjo, kiti nuskurdo, ir niekas neturėjo laiko mąstyti, kas atsitiko, dėl kokių priežasčių sugriuvo imperija. 1995–2000 m. prasidėjo naftos išgavimo pakilimas, į valdžią atėjo V. Putinas, grąžintos nusavintos pensijos, žmonės pradėjo gauti geresnes algas, taigi daugiau vartoti, pirkti. Ir Kremlius šiurkščiai išnaudojo šitą „brendą“ naujai rimtai politinei platformai suformuoti, ant kurios sėkmingai laikosi iki šiol. Pakilo ekonomika, žmonės nusiramino, pasijuto saugesni. Skalavimo mašiną nusipirkau, vaikus į Turkiją išleidau atostogauti, o tai kur mano imperija dingo? Toks klausimas sutapo su nauja Kremliaus viršūnėlių taktika, o ją sudarė saugumiečiai, kariškiai, lojalios verslo grupuotės. Mano nuomone, tas mentalitetas lyg kisielius buvo užpiltas ant šalies, o ištroškę piliečiai to ir telaukė.

Anksčiau buvo aiški sovietinė propaganda: mes patys geriausi, mūsų gamyklos, mokyklos ir ligoninės geriausios, tik esame apsupti imperialistų ir jų karinių skydų. Dabar viskas kitaip, niekas nesako, kad Rusijoje yra labai gerai. Štai girdime, kad apsvogusį gubernatorių pasodino, dar kažkas posto neteko dėl machinacijų. Bet taip yra visur, visame pasaulyje, mes nesame blogesni už kitus, sakoma mums, nes viskas daroma arba tada, kai grasinama lazda, arba tada, kai mokami pinigai, dideli pinigai.

Propagandos žabangose

Rusijoje vis kalama į galvas: bet kokia demokratija pasaulyje tik fasadas, už kurio slypi kažkieno interesai. O kadangi visa tai tik fasadas, tai nieko tu, paprastas žmogeli, nepadarysi prieš imperialistus, kokių nors

rotšildų kėslus, balsuosi ar ne už tą demokratiją. Tad sėdėkite namuose, mes už jus viską padarysime, nubalsuosime, vis transliuoja rusiška propagandos mašina.

Pagrindinis dalykas, kurį dabar pardavinėja rusiška propagandos mašina, – tai cinizmas be atsakomybės. Tai primena situaciją kai kuriose Lotynų Amerikos šalyse, pavyzdžiui, Brazilijoje, kurios gyventojai kaip ir Rusijoje 80 proc. informacijos gauna iš televizijos. Būtent TV jungia šią didelę šalį ir jos transliacijų pagrindu formuojasi tam tikras mentalitetas iš pateikiamų faktų ir nuomonių. Tas pats ir Rusijoje, kurios didelė gyventojų dalis neturi kur dėtis. Juos vienija kalba, pinigai ir TV. Jie priklauso nuo valstybės, kuri jiems sako, kad visi taip gyvena, be to, dar Rusiją supa priešai.

Ir žmogus džiaugiasi tuo, ką turi. 50–60 proc. ekonomikos valdo valstybės įmonės, ir žmonės nuo jų priklauso. Gubernatorius, policijos komisaras kur nors provincijoje su žmogumi gali bet ką padaryti, jokių teisių pilietis neturi, tačiau jam įkalta į galvą, kad visas pasaulis taip gyvena, ir jis nesitiki daugiau, įsitikinęs, jog gyvena normaliai. Ir visa tai įpakuojama į nevisavertiškumo kompleksą, kuris nukreiptas į tai, kur dingio imperija, kas dėl to kaltas, radikaliais pareiškimais skatinamos emocijos. Šitaip žmonės tarsi kompensuoja savo beteisišką padėtį, nes turi, ant ko išpilti pyktį – ant sukurtų priešų burbulo, priešai Lietuvoje, Ukrainoje ir kitur.

Prastai pažįsta pasaulį

Reikia suprasti, kad visa Rusijos politika – tiek vidaus, tiek išorės – surta tam, kad išlaikytų esamą politinį režimą. Vyksta karas tarp klanų ir šalies viduje. Mes tuos

konfliktus juokais vadiname karais tarp Kremliaus bokštų. Daugiau jokios kitos politikos nėra. Svarbu, kad žmonės giliau nemąstytų, užsiimtų priešų paieška ir keiksnojimui.

Dar labai svarbu tai, kad tik 30 proc. Rusijos gyventojų turi užsienio pasus. Iš jų 9 proc. tik kartą per metus išvažiuoja į užsienį. Ir išvažiuoja, suprantama, ne studijuoti šviesiausių Europos protų raštų, o į plažus Turkijoje, Egipte, Tailandė. Paprastas rusas gana prastai pažįsta aplinkinį pasaulį. Nereikia ir kalbėti apie Vakarų Europą – jis net Maskvos gyvenimo nepažįsta. Kalbuosi su studentais Rusijos gilumoje – niekada nebuvę Maskvoje, Sankt Peterburge, kituose šalies kultūros centruose. Apie kokį Paryžių galima kalbėti?! Dvidešimtmečiams Lietuva – abstrakcija, nieko nežino, net Ukraina – tokia pat abstrakcija kaip Kalifornija. Pavargau aiškinti, kad Lietuva, Latvija yra skirtingos šalys, o jie vis – tai ten Ryga, fašistai. Visas tas kitų tautų žeminimo kompleksas, kuris nuolat liejasi srautu iš Rusijos TV kanalų, negali nepaveikti nacionalinės savimonės.

Savicenzūra – stipriausias žurnalistikos elementas

Kaip tokiomis sąlygomis dirba žurnalistai? Reikia suprasti, kad valstybiniai televizijos kanalai – tai milžiniški darbdaviai ir kartu tai gigantiškas socialinis liftas žmonėms iš provincijos. Iš dialektų eina suprasti, kad tose valstybiniuose TV kanaluose daugiausia dirba žurnalistai, suvažiavę iš tolimiausių, gūdžiausių Rusijos kampelių. Tau paskambina ir sako: tu esi redaktorius, gal nori dirbti Maskvoje? Žinoma, taip. Žmogus iš Penzos, Vladivos-toko ar Chabarovsko pasirošęs net batus valyti, kad tik nereikėtų atgal grįžti į varganą provinciją. Rusijoje taip pat yra migracija, tik

vidinė, nes kitokia negalima, – visi, kas tik gali, traukia į Maskvą, kitus didžiuosius miestus. Todėl redakcijoje vadovams nereikia dažnai dalyti jokių nurodymų – darbuotojai žino, ką daryti, užtenka kartą per savaitę jiems „praplauti“ smegenis. Tik tada, kai įvyksta reikšmingi įvykiai: naujas karas, koks nors įvykis su JAV prezidentu Donaldu Trampu ar dar kas, duodami konkretūs nurodymai, kaip nušviesti įvykius.

Savicensūra – pats stipriausias žurnalistikos elementas šiandieninėje Rusijoje, kalbant tiek apie valstybines, tiek apie nepriklausomas medijos rūšis, kurios bent jau sudaro iliuziją, kad tokios yra.

Kuo skiriasi mūsų darbas valstybiniuose ir nepriklausomuose kanaluose? Tie, kurie esame bent šiek tiek laisvesni reikšti įvairias nuomones, nuolat gyvename psichologiškai gana sunkiai, laukdami ekonominių valdžios sankcijų. Kaip ir atsitiko „Dožd“ televizijai, kuri buvo išmesta iš pagrindinių keturių

kabelinės televizijos kanalų šalyje paketų. Užteko kažkokio neva karo veteranų skundo, kad nepatiko mūsų TV apklausa dėl Leningrado blokados. Ir nepaisant to, kad visoje šalyje tų tikrų veteranų gal liko tik trys, kurie galėtų žiūrėti „Dožd“. Tai labai sumažino mūsų pajamas, bet dar išgyvename.

Totalitarinis monitoringas – 24 valandas per parą

Mes, Rusijos žiniasklaida, gyvename totalitarinio valstybinio 24 valandų monitoringo režimu. Kai 2011 m. dirbau populiariame „Komersanto“ radijuje, išėjo interviu su buvusiu Gruzijos prezidentu Michailu Saakašviliu, kuris neigiamai kalbėjo apie olimpinės žaidynes: esą jei bus tos žaidynės Rusijoje, kils didelė terorizmo grėsmė, čia visi atvažiuos sprogdinti. Interviu metu visi sėdėjome redkolegijoje, po 20 minučių nuo interviu pradžios suskambo redaktoriaus telefonas – skambutis buvo „iš ten“. Ir buvo įsakmiai pasakyta, kad kartoiant laidą tos frazės apie olimpiadą būtų iškirptos. Mano radijo laidą „Komersante“ uždarė 2015 m. po to, kai tiesioginiame eteryje vienas iš pagrindinių Rusijos opozicionierių Aleksejus Navalnas pasakė, kad Putinas yra karinis nusikaltėlis, kuris sukėlė karinę padėtį Europoje, numušęs civilinį lėktuvą.

Tokiomis sąlygomis žurnalistui tikrai nelengva atlikti savo misiją. Redaktoriai prašo nedaryti to ar ano, neliesti, nekritikuoti, nes uždarymo grėsmė pakimba virš laikraščio ar TV kanalo, o čia dirba žmonės, jiems reikia maitinti savo šeimas. Tai didelis psichologinis išbandymas žurnalistams, vieni palūžta, kiti pasitraukia į „freelancerius“, nors ir sunku išgyventi. Žurnalistai, dirbantys

valstybinėse medijose, kitaip ir negali, jie turi paklusti oficialios valdžios nuomonei, priešingu atveju bus atleisti iš darbo.

Vykdo keistas apklausas ir ieško šnipų

Šiuo metu stebimas naujas kovos su medijomis būdas. Prieš kiekvienus V. Putino rinkimus aiškinama, kodėl vėl reikia jį rinkti. „Krymas mūsų!“ – anksčiau visi šaukė, vis dėlto ant to paties arkliuko jau nebus galima joti į politiką. Reikia kažką kitką sugalvoti. Užsienio medijose dirbantiems žurnalistams liepta registruotis kiekvienam asmeniškai, nors anksčiau reikėjo tik redakcijoms, esą gausu užsienio šalių šnipų, reikia aiškumo. Bus sunkūs metai žiniasklaidai, ieškos kaltų. Vis dėlto, manau, Rusijoje Kinijos scenarijus neįvyks – V. Putinas nėra populistinio tipo politikas, jis išties labai kreipia dėmesį į visuomenės nuomonę. Nuolat vykdomos apklausos telefonu: būnant darbe paskambina ir klausia, kaip jums patinka prezidentas V. Putinas? Prisiminus Rusijos istoriją ir esamą režimą, kažin ar kas drįsta pasakyti, kad nepatinka. Tad niekas ir nežino, ką iš tiesų daro ir mano rusai, tik nuspėja.

Grėsmė valdžiai – socialiniai tinklai

Įsitvirtinti siekiančiai valdžiai labai svarbu valdyti socialinius tinklus – feisbuką, tviterį,

„Vkontakte“, jie tikrai nebus uždaryti kaip Kinijoje, nes patogu rinkti duomenis apie piliečius: kas, su kuo, kur, kada.

Visi peticijų portalai, kuriuose žeriama kritika internete, irgi nebus uždaryti. Ir tai paradoksas, nes, viena vertus, reikia vietos, kur žmonės galėtų išsiliesti, nuleisti garą, kadangi problemų vis vien Rusijoje yra ir bus. Kartu valdžiai tai gera proga sekti, kas tie nepatenkintieji, jei jų daugiau, tada reikia gesinti. Svarbu, kad nebūtų pasikėsinta į pamatines režimo vertybes.

Žmonės nori permainų, o valdžia siekia gerai atrodyti, ramiai gyventi. Socialiniai tinklai vis tik problema – filmas apie Rusijos prezidentą Dmitrijų Medvedevą peržiūrėtas dešimt milijonų kartų, tai nesulyginama su įprastinių medijų lankomumu, Krekliui šoką kelia tokie dalykai. Ką daryti su tokiu žinių sklaidos būdu, matyt, dar nenusprendė, kaip kinai dar nedrįsta uždrausti feisbuko. Rusijos visuomenėje pastebimai mažiau tolerancijos vagims, korupcijai, blato sugrįžimui, socialinio saugumo, perspektyvų nebuvimui ir kt. Kita vertus, tos problemos atsijojamos nuo Putino, nes jis kietas, „Krym naš“, jėga, Kremliaus galų visuomenė nesuseka. Aš labai bijau, kad, pridengiant augantį visuomenės nepasitenkinimą, nebūtų paskelbtas greitas pergalingas karas, ką rodo netolimos istorijos pavyzdžiai.

Iš rusų kalbos vertė ir parengė Jolanta Beniušytė

Remia Spaudos, radijo ir
televizijos rėmimo fondas

Žurnalistika jaunimo akimis – tai laisvė mąstyti, domėtis, dalytis

”

Esu laikraščio „Alytaus naujienos“ redaktoriaus pavaduotoja, Alytaus jaunimo centro jaunųjų žurnalistų kursų vyresnioji medijų mokytoja. Ko mokome šiuose kursuose? Svarbiausia – kaip nepasiklysti šiuolaikiniame pasaulyje, kuris yra nepertraukiamas naujienų srautas.

“

Jaunieji žurnalistikos kursų lankytojai su savo mokytoja ir svečiu, psichoterapeutu Juliumi Kvedarasku „Alytaus naujienų“ redakcijoje.

Rūtos Jasionienės archyvo nuotr.

Ugdo kritinį mąstymą ir kūrybiškumą

Jauni žmonės daug skaito, diskutuoja, žino, kas vyksta Alytuje, Lietuvoje ir pasaulyje.

Kursų dalyviai visai nebūtinai valgys duoną iš žurnalistikos, bet čia išugdytas kritinis mąstymas ir kūrybiškumas yra vieni pačių reikalingiausių gebėjimų, kurie pravers bet kuriose studijose ir profesinėje veikloje. Jaunųjų žurnalistų kursai ypatingi jau vien tuo, kad vyksta tikroje, „Alytaus naujienų“, redakcijoje ir publikacijos rašomos tikram laikraščiui.

Kursai ypatingi dar ir tuo, kad vyksta sekmadieniais, – į neformalųjį užsiėmimą mokinys turi ateiti nepavargęs.

„Alytaus naujienų“ redakcijoje jaunimas ieško atsakymų į savo klausimus. Ir mokosi išgirsti sakantįjį, ne „užmušti“ manantįjį kitaip, o jį išklausti, svarbiausia – baigti pradėtus darbus. Ir tokia skani arbata būna tik sekmadieniais.

Profesorė Viktorija Daujotytė knygoje „Sakiniai“ rašo: „Mokytojas nežino, ar turi mokinių; bet žinome turį mokytojų. <...> Geri mokytojai geba mokyti, labai geri – išmokyti; išmintingi žino, ko daryti nereikia; jie nebijo tylos, pertrūkių, jie niekada nepirmauja, negauna prizų, bet niekada ir nepralaimi.“

Alytaus jaunimo centro jaunųjų žurnalistų kursai yra vieni iš ilgiausiai gyvuojančių

Rūta Jasionienė.

Lietuvoje. Esu mokytoja, labai besistengianti dėl savo mokinių ir už juos kovojanti.

Profesionali žurnalistika turi ateitį

Jaunųjų žurnalistų kursus lankė ir pasirinko studijuoti žurnalistiką Vilniaus universitete (o šiuo metu ne vienas jau dirba ir žurnalistinė darba): Agnė Mankevičiūtė-Čeplinskienė, Vytautas Urbonas, Rasita Andruškevičiūtė, Gintarė Bakūnaitė, Lukrecijus Tubys, Karolina Bobinaitė, Rūta Viskantaitė, Laura Čiginskaitė, Kornelija Mykolaitytė, Rūta Giūnaitė, Šarūnas Dvareckas.

Su medijomis susijusius mokslus užsienio ar kituose Lietuvos universitetuose studijavo ar studijuoja šie buvę kursų mokiniai: Rita

Jakucevičiūtė, Ieva Makselytė, Ineta Muzikevičiūtė, Karolina Rauličkytė, Airida Kerevičiūtė, Justina Jesevičiūtė, Laura Šilalytė, Giedrė Dudavičiūtė, Rytėnė Morkūnaitė.

Šie jauni žmonės ir yra mano viltis ir tikėjimas, jog profesionali žurnalistika turi ateitį.

Mano vedami užsiėmimai paremti Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto žurnalistikos specialybės dėstytojų mokymais. Ypač vertinu patirties mainus, todėl dažni kursų svečiai – ir buvę mokiniai, dabar studijuojantys medijų mokslus įvairių valstybių universitetuose.

Dvidešimt penkerius metus dirbu „Alytaus naujienų“ redakcijoje, pedagoginį darbą Alytaus jaunimo centre – penkiolika metų. Esu 18 knygų redaktorė ir Dzūkų kultūros draugės,

visuomeninės organizacijos, leidžiamo žurnalo „Dainava“ kalbos redaktorė (su kolegomis).

Stažavausi Švedijoje, Danijoje, Belgijoje, Italijoje, Graikijoje, Estijoje, Kinijoje. Nuolat gausindama žinias įvairiuose kursuose, kasmet lankausi ir Vilniaus knygų mugėje, kad naujaisiais leidiniais pasipildytų mano, kaip jaunųjų žurnalistų kursų mokytojos, profesinės literatūros lentyna.

Aplankiusi beveik 50 pasaulio šalių, šių kursų lankytojus mokau tolerancijos ir atvirumo pasauliui. Ir skatinu keliauti. Savo mažas ir dideles keliones.

Dalijuosi kursų lankytojų ir, tikiuosi, būsimųjų žurnalistų nuomonėmis apie žurnalistiką, mūsų sekmadieninius susitikimus redakcijoje, žinių naudą.

Pas būsimuosius žurnalistus svečiuojasi jų vyresnysis kolega, „15min“ žurnalistas Šarūnas Černiauskas.

Sekmadieniais arbata yra pati skaniausia

Kiekvieno susitikimo metu pasijaučiu taip, tarsi nežinočiau pakankamai. Juk retai taip būna, kad, atėjus į jaunų žmonių kompaniją, opi tema būtų politika, istorija, ekonomika...

„Juk visa tai taip nuobodu“, – galvojau aš, tačiau su vis nauja pamoka randu tiek daug įtraukiančių (ir netgi intriguojančių!) dalykų, kad net pati ėmiau domėtis prezidento rinkimais, Donaldu Trumpu ar Aušra Maldeikiene. Taip nutinka, nes, besizavint aplinkinių žiniomis, norisi ir pačiai žinoti kuo daugiau.

Net nuostabą kelia žmonių, susirinkusių į redakciją, įvairovė ir jų gebėjimas rasti bendrų temų pašnekesiams. Štai vienas mūsų šios savaitės žmonių, o kita komandos narė yra tikra politikos asė. Kas galėtų pagalvoti, kad šie žmonės rastų bendrą kalbą... O pas mus juk randa!

Atvirai sakant, žaviuosi vien buvimu pačioje redakcijoje. Buvimu ten, kur gimsta žinios, kur daug laiko diskutuojama, ginčijamasi ir čiauskama iki begalybės. Kartais užtenka tik atsipalaiduoti ir klausytis su puodeliu karštos arbatos rankoje, juk net ir sienos ten kartais prabyla...

Liepa SVIRSKAITĖ

Šie kursai atvėrė man visiškai kitokį pasaulį. Aš įsitraukiau į visą informacijos liūną, pripratau prie to ir man labai patinka!

Patinka, kad kartais teoriją paliekame nuošalyje ir kalbamės mums svarbiomis temomis arba tiesiog aptariame įvykius, nutikusius per savaitę. Pas mus atvyksta svečių, kurie papasakoja įdomių ir linksimų gyvenimo istorijų.

Kursuose aš išmokau kalbėti, reikšti savo nuomonę.

Šie kursai yra viena didelė ir neįkainojama vertybė!

Gytė AUGUSTINAITYTĖ

Kursuose smagu įgyti naujų žinių. Be to, mes susipažįstame su žmonėmis, kurie pasiekę daugiau, negu mes šiuo metu.

Modestas EKLERIS

Šiuos kursus būsiu lankiusi septynerius metus. Šiomet būdama dvyliktokė suprantu, kaip stipriai jie mane paveikė, kaip darė įtaką mano, kaip asmenybės, formavimuisi.

Viena šių kursų vertybių yra žengti koja kojon su jaunąja karta ir neatsilikti nuo šiandienos naujienų. Žinoma, už tai dėkoti reikėtų mokytojui, kurios pagrindinis tikslas yra ne laikytis plano pateikiant informaciją iš vadovėlio, o sukurti ir surinkti savo medžiagą, kuri kartu formuotų pasaulio suvokimą.

Manau, kad nedaugelis supranta, jog žurnalistika ir jos dėstymas yra be galo sudėtingas

procesas, mat jis turi atitikti tai, kas svarbu šiandien. Tokia pamokos tema, kaip contagious theory arba fake news, bus mažiau efektyvi, jeigu nagrinėjami Antrojo pasaulinio karo įvykiai, kai tuo pačiu metu JAV turime daugiau negu puikų pavyzdį.

Taip pat mūsų kursų taisyklė yra laisvumas. Čia nepriimtinas susikaustymas ar baimė išsakyti savo nuomonę. Gana puikiai pasitelkta Suomijos mokymo(si) metodika, kai rimta informacija pateikiama ne tik tekstuose, bet ir diskusijose, vaizdinėje medžiagoje, pasikviečiant svečių.

Kalbant apie pagrindines kursų vertybes gal reiktų pasakyti, jog, keičiantis pasauliui, keičiamės ir mes, tad viskas dažnai kinta, galbūt ir vertybės. Ateinant naujai kartai tenka prisitaikyti prie jos, kursai įgauna lengvesnę formą, pasikeičia pamokos turinys.

Vis dėlto per tiek metų pastebėjau vieną svarbų aspektą – pakantumas kito nuomonei ir pagarba vienas kitam bei atsisakymas jau seniai mums netinkančio, bet dažnai kitur mokyklose ar būreliuose pasitaikančio sovietinio požiūrio į jauną žmogų.

Simona BALKAUSKAITĖ

Kursuose kiekvienam suteikiama laisvė ne tik reikšti savo nuomonę tam tikra tema, bet ir išsipasakoti, pasišnekėti ar kontraargumentuoti.

Siekiami subrandinti idėjų, kuri gimsta diskutuojant ar... paprasčiausiai guodžiantis. Besidomintiesiems aktualijomis, kaip aš, kursai suteikia galimybę rasti bendraminčių.

Mintautė BERULYTĖ

Jaunųjų žurnalistų kursuose yra daug vertybių, kurios man labai patinka. Tai žinios, bendravimas, naujos pažintys, skani arbata, saldainiai ir laisvė. Aš labai vertinu įgyjamas žinias, kurių tikrai niekur kitur neįgysiu. Arbatos ir saldumynų kituose būreliuose taip pat negausiu, nebent kaip prizą, jeigu padarysiu ką nors nepakartojamo.

Žurnalistikos būrelyje labai vertinu laisvę, nematau, kad tai rasiu kitur. Užsiėmimo metu išgeriame arbatos, pabendraujame tarpusavyje ir padiskutuojame įvairiomis temomis.

Labai patinka būrelio vadovė Rūta, kuri suteikia daug vertingų žinių, visada ir visose situacijose pagelbėja.

Mėgstu, kai į jaunųjų žurnalistų būrelį ateina svečių. Patinka jų pasakojimai, nes išgirstu daug įvairių istorijų, įgyju daugiau žinių. Skiriamos įdomios užduotys, mėgstu rašyti, kurti. Patinka, kai mano straipsnelis išspausdinamas „Alytaus naujienų“ laikraštyje.

Jaunųjų žurnalistų kursuose visada jauku. Būrelyje visada esu šiltai ir draugiškai sutinkama.

Šis būrelis man suteikė pasitikėjimo savimi, kurio labai trūko. Aš tikiu, kad čia įgytos žinios ir patirtys bus naudingos tolesnėje veikloje.

Gabrielė BORISAITĖ

Man tai labiau ne kursai, o būrelis. Kitiems, vyresniems už mane, tai kursai, nes jie turbūt planuoja ateityje studijuoti žurnalistiką. Man tai tiesiog būrelis.

Aišku, jis yra visiškai kitoks nei, pavyzdžiui, dailės, šokių, anglų kalbos... Visų tų būrelių pavadinimai kalba patys už save. Šokiuose šoki, dailės užsiėmimuose pieši, anglų kalbos būrelyje mokaisi anglų kalbos ir taip toliau. O šio būrelio pavadinimas yra tiesiog žurnalistikos kursai.

Kai ketinau pirmą kartą eiti į žurnalistikos užsiėmimą, maniau, kad galbūt susėsime į suolus ir kibsimė ką nors rašyti (daugelyje būrelių taip ir būdavo), bet mano nuojauta klydo. Įėjusi į „Alytaus naujienų“ redakciją pamačiau gana netrumpą koridorių ir daug durų.

Man labai patiko vienas dalykas redakcijoje. Tik užlipusi į antrą aukštą ant grindų dešinėje pusėje pamačiau kažką labai žemo ūgio, ištiesusį ranką. Pamačiau, kad ten sėdi kažkoks žemaūgis senukas, tačiau atidžiau įsižiūrėjusi pamačiau, jog ten viso labo seneliuko statula.

Turiu pripažinti, kad pirmosiomis dienomis tas seneliukas kiekvieną kartą mane išgąsdindavo. O dabar kiekvienąkart išeinant kyla noras jam pamotuoti (tai gana kvaila vienuolikametei mergaitei).

Tąkart įėjus į tą koridorių man iš karto kilo klausimas, pro kurias duris eiti... Už vienu durų išgirdau balsus, taigi droviai kyštelėjau galvą vidun.

Savo nuostabai, nepamačiau nė vieno suolo. Na, tokio mokyklinio. Viso labo buvo du stalai su kompiuteriais ir vienas gana žemas staliukas su keliais minkštasuoliais be atlošo. Taigi supratau, kad daug rašyti PAČIAME būrelyje nereikės (ir neklydau).

O ką mes visi čia ketiname veikti? Na, mes tiesiog daug klausėmės, diskutavome, kartais ir arbatą gerėme. Turiu pasakyti, buvo gana keista, nes tuo metu, kai pradėjau lankyti kursus, aš vienintelė dar buvau pradinukė.

Kuo toliau, tuo labiau pripratau, vis dažniau įsiterpdavau. O diskutavimas apie žiniasklaidą su tais, kurie už tave gal ketveriais ar septyneriais metais vyresni, yra gana neįprastas dalykas.

Vieną dieną pamaniau, kad man patinka tokie „keisti“ dalykai. Patinka kartu su vyresniais žmonėmis nagrinėti kai kuriuos man nesuprąstamus politikų sprendimus. Patinka klausytis vyresnių žmonių nuomonės. Taigi tikriausiai man šis būrelis patinka, nes jis yra kitoks... Netgi arbata ir saldainiai pamokos metu čia yra visiškai priimtina.

Ugnė DEGUTYTĖ

Sekmadienio popietė. Garuojantis puodelis kavos. Ir tyliai viduje slypintis suvokimas, kad esi vietoje, kur galėsi išreikšti net beprotiškiausių mintį ir aptarti visas pasaulio aktualijas. O visų svarbiausia – tai jausmas, kad esi dar vienuose laikraščių puslapiams kvėpiančiuose namuose.

Toks yra kiekvienas mūsų, jaunųjų žurnalistų, susitikimas. Jis kupinas diskusijų, juoko ir pažinimo. Tikriausiai sunku būtų rasti kitą taip visapusiškai akiratį praplečiančią veiklą, kuri skatintų analizuoti, pastebėti, suvokti. Būtent tokiu žmogumi ir skatina būti šie kursai: pasta-biu, veržliu ir mąstančiu, t. y. žmogumi, kuriam bendravimas ir žinios yra vertybės.

Gabija DIRSYTĖ

Šie kursai traukia tave, kad čia viskas kitaip. O kitoniškumas jau yra vertybė. Paliečiama

viskas – nuo ankstyvųjų epochų iki dabarties aktualijų. Kai esi spaudžiamas kasdienybės, tau primena, jog negali užmigti, privalai stebėti, domėtis ir morališkai augti. Konkrečias vertybes įvardyti sunku, bet galbūt žodis „laisvė“ tiktų labiausiai. Laisvė mąstyti, domėtis, dalytis.

Greta KARALEVIČIŪTĖ

Gūsiai informacijos.

Išėjimas iš namų sekmadienį, pasižmonėjimas ir gūsiai informacijos, kurios kartais nespėju perskaityti, bet vis vien esu už ją dėkinga.

Ieva KOREVAITĖ

Kiekvienas sekmadienis žurnalistikos būrelyje man yra kaip pliūpsnis naujienų, kurias susisėmusi pradėdu naują savaitę.

Labai įdomu klausytis išmintingų žmonių diskusijų apie žurnalistinius, politinius, religinius, o kartais netgi ir asmeninius reikalus.

Didžiausia būrelio vertybė yra žinios, kurios padeda man augti.

Ieva MOCKEVIČIŪTĖ

Jaunųjų žurnalistų kursuose man didžiausia vertybė yra laisvė. Čia mes turime visišką kūrybinę laisvę, žinoma, rašome ir temomis, kurias mums pasiūlo, kurias aptariame ir pasirenkame rašyti kartu.

O labiausiai džiugina suteikiama galimybė rašyti apie tai, kas patiems svarbu ir aktualu.

Puiku ir tai, kad užsiėmimų metu galime laisvai reikšti savo mintis, išsakyti nuomonę nebijodami būti neteisūs.

Taip pat, mano nuomone, labai vertingos pažintys, kurias užmezgame su kursuose apsilankančiais svečiais. Tai praplečia mūsų akiratį, atveria daugiau galimybių ateityje.

Rytenė MORKŪNAITĖ

Trylikos metų mergaitė vos atsidaro sunkias rudas duris, užlipa stačiais laiptais ir patenka į iš pirmo žvilgsnio šaltą patalpą, laikraščio redakciją, kurioje sėdi gausus būrys daug vyresnių moksleivių. Visi šneka, diskutuoja, o kursų vadovė kalba šiek tiek nesuprantama kalba, var-toja keistus terminus, kurie šeštokei gerokai per sudėtingi.

Pirmas įspūdis, patekus tarp žurnalistų, nors ir jaunųjų, buvo šurpus. Šeštokei pasidaro keista ir natūraliai baisu, kai ji išgirsta, kad nepriklausomai nuo amžiaus ji galinti rašyti ir apie homoseksualius asmenis, o „gera naujie-na yra ne tada, kai užmuša vieną žmogų, o kai nužudo visą kaimą“ ar kad įdomiau, „kai ne šuo įkanda žmogui, o žmogus šuniui“. Juk įprasta, kad mokykloje trylikos metų esi laikomas dar visai nesubrendęs ir nelabai galintis racionaliai mąstyti.

Dabar, po penkerių metų, sunku patikėti, kad laikas taip greitai prabėgo. Nors buvo pertraukų ir dvejonių, vis dėlto ta mėlyna iš-kaba „Alytaus naujienos“ ir mano gyvenimas persipynė.

Augdamos ir gyvendamos ne tik moksleivio, bet ir aktyvaus visuomeninių organizacijų veikloje dalyvaujančio žmogaus gyvenimą, jauti laiko trūkumą, tačiau kiekvieno sekmadienio pareiga – užbėgti į jaunųjų žurnalistų kursus.

Dažniausiai vėluoju, tačiau niekas nepyksta. Vos atėjusi ir pasikabinusi paltą, tarsi namie einu į virtuvėlę ir pasidarau puodelį kavos.

Būtent dėl šio puodelio negaliu kursų vadinti jų tikroju vardu, o vadovė – mokytoja, nes mūsų sekmadienio susitikimas yra lyg draugų ritualas, kurio metu aptariame tai, kas mūsų gyvenime įvyko per savaitę. Mes diskutuojame apie tai, kas aktualu tą dieną. Kartais tos diskusijos užtrunka ir 4 valandas.

Džiaugiuosi, kad yra ši bendruomenė, nes sunku rasti tiek intelektualių jaunų žmonių, kurie domisi ne tik mokykla, bet ir tu, kas vyksta pasaulyje, gali laisvai kalbėti apie žmogžudystes, Šiaurės Korėją, perdirbtus ginklus, kelius, kuriais į kalėjimus patenka telefonai, ar įvairiausias kasdienes naujienas.

Dar smagu ir dėl to, kad elektroniniu paštu kasdien gauname pagrindines naujienas, nors sekmadieniais ir prisipažįstame, jog kai kurių dar ir neperskaitėme. Rašto darbus kartais atsiunčiame ir paryčiais, nes paskutinės nakties kūrybinis įkvėpimas yra pats stipriausias.

Milda SAKAVIČIŪTĖ

Mano kiekvienas sekmadienis – nauja kelionė. Kaip ir pridera, ji prasideda ryte, kai nelieka laiko nei rytinei mankštai, nei skaniems pusryčiams. Miegas visada negailestingai atima tas kelias pasiruošimo valandas prieš tradicinę sekmadieninę kelionę.

Taigi, susikrovusi geras emocijas į visai netoli ausies esantį minčių lagaminą bei palikusi dar šiek tiek jame vietos naujiems įspūdžiams, iškeliauju.

Pakeliui sutinku bendraminčių, kurie, pasirodo, irgi keliauja ta pačia kryptimi, nespėję padaryti ryto mankštos ar išsikepti kiaušinieneš pusryčiams.

Šiek tiek pavėlavusi, pasiekiu pirmąją poilsio stotelę ir ramiai pėdinu pasidaryti arbatos. Vaisinės, juodos, o gal ir mėlynos. Galiu rinktis, neskubėti, kadangi traukinys neįprastai nusprendė vis dėlto skubančiųjų palaukti. Įlipusi keliauju toliau.

Keliauju visur, kur tik noriu. Į kitą šalį, miestą ar gatvę. Svarbiausia, kad su kiekvienu žengtu žingsniu vis kraunu tą kažkada netoli ausies pritvirtintą lagaminą arba matau visą nežmoniškai gražų pasaulį vaisinės arbatos puodelyje. Prisipažinsiu, tokia skani arbata būna tik sekmadieniais.

Laura ŠILALYTĖ

**Remia Spaudos, radijo ir
televizijos rėmimo fondas**

Lietuvos žurnalistų sąjungos XVII suvažiavimo pulsas

”

Lapkričio 24 d. Vilniaus rotušėje vyko Lietuvos žurnalistų sąjungos (LŽS) XVII suvažiavimas. Į rotušę iš visos Lietuvos susirinko apie 200 delegatų, suvažiavusių žiemiškomis sąlygomis slidžiais keliais. Tas kelias tapo tarsi dabartinės sudėtingos žurnalistikos situacijos Lietuvoje ir pasaulyje simboliu, nes žurnalistams savo kelyje tenka įveikti daug pavojų ir kliūčių, kad galėtų atlikti savo garbingą misiją – objektyviai ir profesionaliai informuoti visuomenę.

*Arūno Sartanavičiaus
nuotr.*

“

Suvažiavimas pradėtas sugiedojus Lietuvos valstybės himną.

Sveikinimai ir medaliai

Didelis vaidmuo sprendžiant kylančius žurnalistikos iššūkius tenka LŽS, kuri šiuo metu yra didžiausia profesionalius žurnalistus vienijanti profesinė kūrybinė organizacija Lietuvoje. LŽS atstovauja didžiajai daliai žurnalistų bendruomenės interesų nuo pat jos

įkūrimo 1929 m. ir atkūrimo 1990 m. Kitais metais LŽS minės solidžią 90 metų sukaktį.

Suvažiavimą pradėjęs LŽS pirmininkas Dainius Radzevičius pasveikino atvykusius delegatus ir svečius, o tylos minute buvo pagerbti anapilin išėję kolegos. Juozas Šalkauskas perskaitė Lietuvos Prezidentės Dalios Grybauskaitės ir Seimo Pirmininko Viktoro Pranckiečio sveikinimo žodžius. Žurnalistų bendruomenę sveikino Lietuvos profesinių sąjungų konfederacijos pirmininkė Inga

Medalių „Už nuopelnus žurnalistikai“ laureatai Vytas Jankevičius, Dalia Juočerytė, Vidmantas Valiušaitis, Birutė Žemaitytė ir Laima Pangonytė.

Ruginienė, Lietuvos žurnalistų draugijos pirmininkė Gražina Petrošienė, Žurnalistų etikos inspektorė Gražina Ramanauskaitė, Interneto žiniasklaidos asociacijos vadovė Aistė Žilinskienė, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos pirmininkas Audrys Antanaitis, Lietuvos radijo ir televizijos komisijos pirmininkas Mantas Martišius, Visuomenės informavimo etikos komisijos vadovas Viktoras Trofimišinas, LŽS garbės rėmėjai Saulius Galadauskas ir Juozas Budrikis.

D. Radzevičius medalius „Už nuopelnus žurnalistikai“ įteikė Vidmantui Valiušaičiui, Birutei Žemaitytei, Jūratei Skėrytei, Daliai Juškienei, Daliai Juočerytei, Laimai Pangonytei, Vytui Jankevičiui ir Virginijai Savukynui.

Solidarumas – vienas prioritetų

Į suvažiavimą atvykęs Europos žurnalistų federacijos generalinis sekretorius Rikardas Gutjeresas (Ricardo Gutierrez) pabrėžė, kad žiniasklaida, kuria visuomenės pasitikėjimas pastaraisiais metais mažėjo, turi stiprėti, kuo geriau atlikti savo misiją. „Turime visomis išgalėmis atsispirti bet kokioms vadžios priemonėms riboti žurnalistų darbą ar daryti jam įtaką. Daugiau viešumo, skaidrumo dėl visuomenės gėrio, veikime visuomenės labui“, – sakė R. Gutjeresas. Europos žurnalistų federacija vienija apie 30 tūkstančių narių iš 44 šalių, tarp jų ir Lietuvos. Ne vienoje šalyje žurnalistai susiduria su žodžio laisvės problema, prastėja finansinės darbo sąlygos, daugėja atleidimų, aktuali saugumo problema. Federacijos duomenimis, per pastaruosius trejus metus nužudyti net 24 žurnalistai, 160 kolegų kalinama Turkijoje, sudėtinga situacija Rusijoje, kitose šalyse.

Filosofas, žurnalistas ir poetas Liutauras Degėsys.

Lietuvos radijo ir televizijos komisijos pirmininkas Mantas Martišius.

TV režisierė Laima Lingytė.

Europos žurnalistų federacijos generalinis sekretorius Rikardas Gutjeresas.

Pasak R. Gutjereso, federacija nenuleidžia rankų kovodama už teisingos, nekorumpuotos žurnalistikos ateitį, gelbsti už profesinę veiklą nukentėjusius žurnalistus ir siekia kuo didesnio žurnalistų solidarumo, kuris yra viena pagrindinių žurnalistų bendruomenės pamatinių vertybių.

Ugdyti skaitytojus, stiprinti vietinę spaudą ir tiriamąją žurnalistiką

Suvažiavimą vedė LŽS vicepirmininkė, VDU profesorė dr. Audronė Nugaraitė ir

Kaunietė TV žurnalistė Vaida Girčė.

Su Alma Mosteikaite, LŽS Alytaus skyriaus vadove.

Visuomenės informavimo etikos komisijos pirmininkas Viktoras Trofimišinas. Pirmoje suvažiavimo dalyje įvyko dvi sesijos aktualiomis temomis.

Moderuojant LŽS vicepirmininkui Dariui Lukoševičiui diskusijoje apie naujus žurnalistų profesijai ir žurnalistų organizacijoms kylančius iššūkius dalyvavo filosofas, žurnalistas, poetas Liutauras Degėsys, „15min“ žurnalistas Dovydas Pancеровas ir „Laikraščio „Valsčius“ redaktorė Giedrimė Didžiapetrienė. L. Degėsys, be kita ko, kalbėjo ir apie tai, kad žiniasklaida, norėdama greičiau pasiekti žmonių protus ir širdis, nuėjo lengviausiu keliu – susitelkė į socialinius dirgiklius: smurtą, prievartą. O tai lengviau negu padaryti įtaką žmonėms pozityviais dalykais. „Taip susikuriame ištisą skaitytojų ir žiūrovų armiją, kuri tik ir laukia eilinio dirgiklio. Tik šiuo atveju nebūna kaip toje pasakoje: pabučiuota varlė nevirsta princese, bet pabučiavusysis pavirsta varle. Taip bučiuodami skaitytojus sukuriame nemąstančią, vieningą kvarkiančių

varlių ordą“, – žiniasklaidos opas vaizdingai apibūdino L. Degėsys.

G. Didžiapetrienė papasakojo, kaip jų pačių Šakių rajone įsteigtą ir 25 metus leistą rajoninę laikraštį užvaldė asmenys, nieko bendro neturintys su žiniasklaida. Dvejus metus iš laikraščio išėjusi komanda leidžia naują leidinį „Laikraštį „Valsčius“. Tačiau redakcija priversta bylinėtis su buvusio laikraščio savininkais ir nemato teisinio proceso pabaigos. „Jei nepriklausoma spauda bus sunaikinta, visuomenės gerovės nesulauksime. Vietinis laikraštis – viskas patikrinta, išjausta, jis negali puoštis vien skambiomis antraštėmis be gilaus, išsamaus turinio. Kaip sakė mūsų skaitytojai, spauda yra didelė valdžia, tik jos žmonės nerenka, bet gali pasirinkti. Tai nestandartinis verslas, tad nepriklausomos regioninės žiniasklaidos išlaikymas yra tokia pilietinio lauko vertybė, kurią sunku ir įvertinti. Mūsų, vietos spaudos, dėmesio centre – kiekvienas žmogus, ieškantis socialinio teisingumo, kultūros, žmogiškųjų vertybių. Anot šviesios atminties neseniai mus palikusių režisieriaus Eimunto Nekrošiaus, svarbiausia – nepražiūrėti žmogaus“, – kalbėjo šakietė redaktorė, LŽS Kauno apskrities skyriaus narė.

LRT žurnalistė Asta Kažukauskienė.

Dainius Radzevičius su suvažiavime talkinusia Gražina Paukščiene...

... ir su LŽS Kauno apskrities skyriaus vadovu Vidu Mačiuliu.

LŽS vyriausioji finansininkė Lina Mykolaitiene ir referentė Almonė Baltrūnienė.

Vilnietė žurnalistė Danutė Jokubėnienė.

LŽS narys, šių metų Vytauto Gedgaudo premijos laureatas D. Pancerovas tiki tiriamosios žurnalistikos ateitimi, kuri, jo nuomone, pastaraisiais metais labai pagyvėjo tiek Lietuvoje, tiek pasaulyje. „Tiriamosios žurnalistikos komandos suformuotos interneto portale „15 min“, LRT, „Laisvės TV“ laida R.I.T.A. Vyksta konferencijos apie tiriamąją žurnalistiką, susidomėjimas auga, todėl matau šviesią jos ateitį. Ir tai vyksta ne tik Lietuvoje. Per pastaruosius 5–6 metus pagyvėjimas šioje srityje juntamas Vakarų Europoje, JAV, kitose pasaulio šalyse. Kuriasi nepriklausomos tiriamosios žurnalistikos centrai, kuriuos išlaiko įvairūs fondai ir skaitytojai. Pavyzdžiui, grupė žurnalistų sukuria vieną istoriją per metus, tarkim, apie korupciją aukščiausiu lygiu, ir tai turi didelį poveikį. Kategoriškai nesutinku, kad mūsų profesija bus nereikalinga ateityje. Šiame galingame informaciniame lauke žmonėms reikia specialisto, profesionalo, kuris prisiimtų atsakomybę už patikimą žinių šaltinį, informacijos skaidrumą, objektyvumą, nes priešingu atveju jis rizikuoja savo reputacija“, – kalbėjo D. Pancerovas.

„Kolegos objektyvo sukury“ – 2018 m. konkurso nuotraukų ekspozicija Rotušėje.

Diskusijos dalyviai: Monika Garbačiauskaitė-Budrienė, Liudas Ramanauskas ir Vilija Butkuvienė.

direktorė Monika Garbačiauskaitė-Budrienė. Diskusiją vedė LŽS vicepirmininkė, kaunietė, portalo „Kas vyksta Kaune“ redaktorė Brigita Sabaliauskaitė.

„Tikimės, kad pridėtinės vertės mokestis spaudai bus sumažintas nuo 9 iki 5 proc., nes vietinei spaudai vis sunkiau išgyventi. Ir ne tik finansine prasme. Džiugu, kad LŽS yra stiprūs partneriai, kai susiduriame su vietos valdžios norais užčiaupti laisvą žodį. Esame eiliniai demokratijos kareiviai, demokratijos šaknų sarginiai šunys. Vietinės spaudos vizija yra gerokai platesnė, nors iš aukštų Vilniaus tribūnų pasigirsta menkinimų, neva ji

Kelti žurnalistų savivertę, stiprinti profesines galias

Diskusijoje apie žurnalistų vaidmenį ir perspektyvas Lietuvos žiniasklaidos rinkoje dalyvavo LŽS bendradarbiavimo partnerio Nacionalinės rajonų ir miesto laikraščių asociacijos atstovė, Klaipėdos rajono laikraščio „Banga“ redaktorė Vilija Butkuvienė, Regioninių radijo stočių asociacijos ir Alytaus radijo stoties „FM 99“ vadovas Liudas Ramanauskas, Lietuvos radijo ir televizijos generalinė

Fotografas Ramūnas Guiga.

Šiaulių skyriaus kolegės su LŽS pirmininku Dainiumi Radzevičiumi.

Dainius Radzevičius su Vilniaus skyriaus vadovės pavaduotoju Raimondu Poliu.

Žurnalistų keliautojų klubo vadovas Gerimantas Statinis ir Klaipėdos apskrities skyriaus pirmininkė Jolanta Beniušytė.

Su Vilniaus skyriaus valdybos nariu Arūnu Sartanavičiumi.

Vytautas Kvietkauskas sveikina Dainių Radzevičių.

esanti neprofesionali, paperkama, tarnauja tam tikriems interesams. Iš tikrųjų didžioji regioninės spaudos dalis yra išlaikusi stuburą, kiekvienas straipsnis apie valdžios darbą ar nedarbą jau yra tiriamosios žurnalistikos užuomazgos. Valdžios „karaliukai“ kuria savo laikraščius, vadinasi, mes nepalankūs. Žmonės jau atsikanda tos feisbuko adatos, ima ilgėtis vertingų straipsnių. Gerų žurnalistų visada reikės, spaudos taip pat, nors mus pavadina žiniasklaida iš vakar. Kaip byloja indų patarlė, pabaigoje viskas bus gerai, o jei nebus, vadinasi, dar ne pabaiga“, – kalbėjo V. Butkuvienė.

L. Ramanauskas: „Aš nematau vietos ar nacionalinės žiniasklaidos žurnalistų skirtumų, visi jie turi vienodai vykdyti savo pareigas, laikytis žmogiškųjų vertybių bei žurnalistinės etikos. Suprantu vieną svarbų dalyką: LŽS, Visuomenės informavimo etikos komisija turi labai padirbėti, kad kiltų žurnalistų profesinė savivertė, jie tiesiog netų dirbti į valdžios įsteigtus ir propagandos ruporais tapusius leidinius.“

M. Garbačiauskaitė-Budrienė: „Gyvename pokyčių laikais. Atėjus naujoms technologijoms – internetui, socialiniams tinklams – per 10–15 metų žiniasklaidos rinka pakito iš esmės. Kaip išlikti žurnalistikai, kai atsirado žinių transliuotojų konkurencija? Tai iššūkis prisitaikyti, rasti savo auditoriją ir ją išlaikyti. Žiniasklaida tapo priklausoma nuo socialinių tinklų. Žurnalisto kaip žvaigždės, asmenybės, jo nuomonės sureikšminimas, manau, nėra geras dalykas, nes tai toli nuo mūsų profesijos. Žurnalisto gyvenimas daug sudėtingesnis visomis prasmėmis: išlaikyti lygį, darbo kokybę, įvaldyti technologijas, būti universaliam. Tiesos, antros nuomonės paieškos, faktų tikrinimas – labai svarbu, ir

Dailininkas, LŽS narys Kazys Kęstutis Šiaulytis piešė kolegų škius.

Vilnietė žurnalistė Rasa Liutkuvienė.

www.lzs.lt portalo redaktorius Vytautas Žeimantas.

LŽS Klaipėdos apskrities skyriaus narė Giedrė Vaičekauskienė.

mes, žurnalistai, esame paskutinis tiesos bastionas.“

LŽS 2015–2018 m. veiklos ataskaitos momentai

Pristatydamas LŽS veiklos ataskaitą pirmininkas D. Radzevičius akcentavo, jog tai bendras LŽS valdybos, tarybos, pirminko visuomeninių pavaduotojų ir skyrių pirmininkų darbas. Jis teigė, jog su Seimu, Vyriausybe, Kultūros ministerija ir kitomis valstybės institucijomis teko spręsti daug klausimų, susijusių su svarbiais žurnalistikos reikalais: kad reikalinga valstybės parama žiniasklaidai, kad negalima rėmimo fondo atiduoti į politikų rankas, kad nebūtų manipuluojama, ir kt. Pavyko dekriminalizuoti įžeidimą, numatytą Baudžiamajame kodekse, kad žurnalistai nebūtų tampomi po teismus išįžeidusių politikų, kurie nega priimti kritikos. D. Radzevičius už bendradarbiavimą padėkojo socialiniams partneriams, savireguliacijos institucijoms, Friedricho Eberto fondui, finansuojančiam

Balsadėžė balsų skaičiavimo komisijos narių rankose.

žurnalistų mokymus apie profesinius standartus visoje Lietuvoje.

Apibendrinant galima pasakyti, kad per keletus metus LŽS inicijavo žurnalistų ir žiniasklaidos teisinio reglamentavimo pokyčius, skyrė išskirtinį dėmesį žurnalistų saugumui ne tik Lietuvoje, bet ir tarptautiniu lygmeniu, gynė visuomeninio transliuotojo LRT nepriklausomybę, savo narių teisę į informaciją, taip pat gynė ir vienijo kolegas regionuose,

Grupė LŽS Klaipėdos apskrities skyriaus delegatų su naujai išrinktu LŽS pirmininku.

Interneto žiniasklaidos asociacijos vadovė
Aistė Žilinskienė.

stiprino profesijos prestižą kūrybiniais konkursais bei premijomis ir kt.

Toliau suvažiavime kalbėjo Vytautas Kvietkauskas, Jolanta Beniušytė, Viktoras Trofimišinas, Povilas Sigitas Krivickas, Juozas Stasinas, Brigita Sabaliauskaitė.

Suvažiavimas balsų dauguma patvirtino LŽS veiklos ir finansines ataskaitas.

Taip pat buvo pritarta LŽS įstatų pakeitimui. Vienas iš pakeitimų: LŽS nariais korespondentais gali tapti asmenys, ne mažiau kaip dvejus metus užsiimantys žurnalistine veikla pagal autorinę sutartį ir (ar) vykdančios žurnalisto individualią veiklą pagal kitą teisinę formą.

LŽS pirmininku vėl išrinktas D. Radzevičius

Balsų dauguma jau ketvirtai kadencijai LŽS pirmininku išrinktas D. Radzevičius. Į šį postą daugiau kandidatų nebuvo. D. Radzevičius LŽS vadovauja nuo 2003 m. Pristatydamas savo veiklos planus jis akcentavo, jog labai svarbu stebėti valdžios žingsnius, nes priimama daug apribojimų, pavyzdžiui, dėl savižudybių priežasčių atskleidimo arba registru dokumentų apmokestinimo. Pastarasis draudimas dėl aktyvios žurnalistų bendruomenės veiklos buvo atšauktas.

Redakcijos nyksta, žurnalistų mažėja, sudėtinga kurti pirmines organizacijas. LRT turi

Monika Garbačiauskaitė-Budrienė, Dainius Radzevičius ir Rikardas Gutjerasas.

LŽS vicepirmininkas Darius Lukoševičius su kolegėmis (iš kairės) Dite Česėkaite ir Birute Žemaityte.

Juozas Stasinas, Česlovas Iškauskas su LŽS pirmininku.

Vilniaus skyriaus valdybos narė Angelina Liaudanskienė su kolega Algimantu Jasulaičiu (dešinėje) ir svečiu iš Europos žurnalistų federacijos Rikardo Gutjeresu.

savo profesinę organizaciją. Reikia vienyti daugiau žiniasklaidos darbuotojų.

Pasak D. Radzevičiaus, žurnalistų bendruomenė ganėtina uždara. Reikia burti jaunus, energingus žmones, organizuoti bendrus renginius, nes žmonės klausia, ką konkrečiai duoda sąjunga. Nors būtų galima paklausti, ką pats žmogus davė, vis dėlto į šį klausimą reikia pažvelgti rimtai.

Labai svarbu savireguliacija, reikia plačiau viešinti Visuomenės informavimo etikos asociacijos veiklą.

Tarybos, valdybos posėdžiai bus dažnai organizuojami nuotoliniu būdu, sunku važinėti šeštadieniais.

Gana prastai surenkamas nario mokestis, organizacija vien iš jo neišsilaiko, reikia kitų finansavimo šaltinių, nes dar tebesivelka krizės šleifas. Turime nekilnojamojo turto, reikia spręsti, kaip toliau elgtis – parduoti, nuomoti, gauti pajamas. Tai vienas iš svarbiausių klausimų.

Sukurti patogią, prieinamą, šiuolaikišką informacinę platformą nariams.

„Labai kviečiu dalyvauti seminaruose Lietuvoje ir užsienyje, žurnalistams yra daug galimybių, nekompleksuokime dėl savo prastėsių anglų kalbos žinių. Profesijos standartus, etiką būtina kelti kuo aukščiau“, – akcentavo D. Radzevičius.

Suvažiavime pažerta kritikos, kad pirminkas dažnai išvažiuoja į komandiruotes, sąjungoje per mažai profesinių sąjungų srities veiklos, o daug pramogų, sporto renginių, kelionių. Pasak D. Radzevičiaus,

renginiuose stiprėja narių ryšiai, tarpusavio solidarumas, organizacijos veikla. Išvažiuoti į tarptautinius renginius yra pirminko pareiga, iš to ir organizacija gauna naudos.

Suvažiavimas patvirtino keturias strategines tolesnės LŽS veiklos gaires: dėl atsakomybės už nepagrįstą žurnalistų persekiojimą už kritiką, dėl žurnalistų profesionalumo, dėl lietuvių kalbos vartojimo žurnalistikoje, dėl žurnalistikos stiprinimo.

Sveikinimai

LR Prezidentė Dalia Grybauskaitė: „Gerbiamieji Lietuvos žurnalistų sąjungos nariai ir renginio svečiai. Sveikinu Jus XVII suvažiavimo proga. Žurnalistų profesija šiandien – tai nuolatinė kaita ir iššūkiai, pagarba tiesai ir kasdienis jos gynimas. Ne kartą pasaulio ir Lietuvos istorijoje žurnalistų drąsa ir atkaklumas padėjo išsaugoti žodžio ir minties laisvę, sustiprinti nepriklausomos valstybės pamatus. Jūsų darbe daug atsakomybės už tai, kad jie išliktų tvirti, kad mūsų visuomenė galėtų pasitikėti profesionalia ir objektyvia žinių sklaida. Linkiu jums visada būti tais, kurie pirmieji vieningai stoja ginti garbingos žurnalistikos principų – vertybių, dėl kurių ir esame demokratinėje valstybėje. Tegul kritišku mąstymu paremta jūsų veikla tampa paskatinimu kelti ne visada parankius, bet Lietuvai aktualius ir būtinus klausimus. Visai žurnalistų bendruomenei linkiu gražaus gyvenimo ir profesinės sėkmės.“

LR Seimo Pirmininkas profesorius Viktoras Prancietis: „Sveikinus Jus susirinkus į XVII suvažiavimą. Šis renginys yra svarbus akcentas šiemet, kai minime nepriklausomos ir demokratiškos Lietuvos valstybės atkūrimo 100-metį. Stipri ir nepriklausoma žurnalistika yra priešnuodis, neleidžiantis alternatyviems faktams formuoti laisvos visuomenės realybės. Žiniasklaidos tradicijos mūsų šalyje užtikrina visuomenės galimybes nuolat matyti raiškų visuomenės atspindį. Dėkoju kiekvienam žurnalistui už prisiimtą atsakomybę ir pareigą, o Lietuvos žurnalistų sąjungai – už profesinių interesų atstovavimą ir užtikrintas sąlygas mūsų šalies žurnalistams dirbti nevaržomai. Pelnytai didžiukimės savo darbais.“

Parengė Jolanta Beniušytė

Remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas

Povilas Sigitas Krivickas

Mintys iš neeilinės Nacionalinės žurnalistų kūrėjų asociacijos konferencijos

---

Dokumentai ir sentimentai

”

Neeilinės Nacionalinės žurnalistų kūrėjų asociacijos konferencijos dalyviai vieną gražų rugsėjo šeštadienį okupavo Lietuvos autorių teisių gynimo asociacijos (LATGA) salę. Ir neatsitiktinai: konferencijoje nagrinėti ne tik visuomenės informavimo aspektai, žiniasklaidos finansavimo galimybės, naujos europinės direktyvos, teisinė bazė, bet ir įvairūs autorių teisių politikos aspektai, pasidalyta svarbiomis naujienomis, turinčiomis įtakos kiekvieno autoriaus kūrybinei veiklai.

NŽKA neeilinės konferencijos dalyviai vieningai patvirtino atnaujintus įstatus.
Autoriaus nuotr.

“

Apie visuomenės informavimo politiką, griežtesnį registrą ir...

Konferenciją pradėjęs NŽKA pirmininkas Dainius Radzevičius pasidžiaugė, kad atvyko visi kviešti pranešėjai, iš kurių tikimasi išgirsti tolesnei mūsų kūrybinės organizacijos veiklai svarbių minčių. Pirmasis kalbėjo Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos Visuomenės informavimo ir autorių teisių politikos skyriaus vedėjas **Deividas Velkas**. Jis pabrėžė, kad jau pats pavadinimas sako, jog šis skyrius nagrinėja dvi klausimų grupes: visuomenės informavimo plačiąja prasme ir įvairiausių autorių teisių politikos aspektų.

D. Velkas. Kultūros ministerijai šiandien tenka spręsti teisėkūros klausimus. Praėjusiais metais šalia ministerijos įkurta Medijų taryba, tačiau kai kas ją linkęs laidoti. Aš tikiu, kad taryba dar neparodė viso savo potencialo. Joje pavyko aptarti ne visus klausimus, kurie galbūt svarbūs ir aptartini tokiu lygiu. Taip yra ir todėl, kad kai kada Kultūros ministerijos dienotvarkę suformuoja Europos Sąjungos teisės aktai ir darbotvarkė. Be jokios abejonės, Vyriausybė yra ministerijos užsakovas atlikti tam tikrus darbus ir Visuomenės informavimo politikos strateginių kryptių dokumento rengimas turėtų irgi eiti į pabaigą. Baigiantis trečiam ketvirčiui, pagal Vyriausybės planą, numatyta patvirtinti šį dokumentą iki galo.

Klausimai mintyse. Įdomu, įdomu... Kokias gi strategines informavimo kryptis mums „iki galo“ nubrėš garbioji ministerija? O gal ir mes gebėtume ką nors naudinga

nubrėžti pačiai ministerijai, nes ne šventieji (ypač po popiežiaus vizito) ten sėdi?

D. Velkas. Medijų taryba šių metų vasario posėdyje patvirtino pagrindines penkias kryptis atsižvelgdama į tai, kad turi būti tvari visuomenės informavimo srities mokestinė aplinka, taip pat užtikrintas nepriklausomumas, skaidrumas. Ieškoma žiniasklaidos ir nuomonių įvairovės galimybių. Svarbu, kad ta visuomenės informavimo politikos linija būtų koordinuota veikla Kultūros ministerijai prisiimant, žinoma, pagrindinį vaidmenį. Tos strateginės kryptys turėtų būti netrukus tvirtinamos ministro įsakymu. Buvo įvairių ir teisingų pamąstymų, kad tai galėtų būti daug detalesnis ir ne vieno kultūros ministro, bet ir kitų ministrų prisidėjimu tvirtinamas dokumentas. Vis dėlto pagal dabartinę sąrangą kitaip kol kas neišeina, tai bus kultūros ministro įsakymas.

Jau turbūt žinote, kad kuriama visuomenės informavimo viešosios informacijos rengėjų ir skleidėjų informacinė sistema. Tai ganėtinai naujas instrumentas, kuris kuriamas pagal šių metų sausį Seimo priimtas Visuomenės informavimo įstatymo pataisas. Ši sistema visus viešosios informacijos rengėjus ir skleidėjus sujungs į vieną ir pateiks visuomenei gana aiškų bendrą vaizdą, kas valdo žiniasklaidos priemones, kokie lėšų šaltai patenka į jas iš valstybės sektoriaus, atitinkamų institucijų, kokios pajamos gaunamos iš politinės reklamos, kokių pasitaiko pažeidimų.

Replika mintyse. Čia grįžta atmintin eilutės iš Dionizo Poškos dar XIX a. pradžioje parašytos poemos „Mužikas Žemaičių ir Lietuvos“: „Ant kieno vežimo ir arklių važiuoju, / Pagal to norą ir dainą dainuoju. / Kaip dūdorius birbin‘, taip „Kazoką“ šoku...“ Taigi

Kultūros ministerija su visokiomis ilgavardėmis organizacijomis iš vienos pusės, akcijų turėtojais iš kitos stengiasi vis kiekiau žiniasklaidos brolijai „burbinti“...

D. Velkas. Tas sąrašas turėtų būti pateikiamas iki fizinio asmens lygmens. Kitaip sakant, jeigu turime didelį concerną, informacinė sistema turėtų pateikti išsklotinę iki fizinio asmens, kas valdo žiniasklaidos priemonę. Dėl Lietuvos fizinių asmenų problemos neišvengiame. Bus sudėtingiau surinkti duomenis iš tų žiniasklaidos priemonių dalyvių, kurie yra užsienio subjektai, kadangi jie savo akcininkų iki fizinio asmens jokia būdu neatskleidžia. Taigi bus ir pilkųjų zonų, bet jas visuomenei matyti taip pat ganėtinai svarbu.

Replika mintyse. Na, ir kas, kad bus galima matyti tas pilkąsias zonas, už kurių gali slėptis ir lietuviškos žiniasklaidos magnatai. Juk ES griežtų sienų nebėra...

Kultūros ministerijos atstovas Deividas Velkas.
Jolantos Beninųšytės nuotr.

D. Velkas. Kadangi apie tokią informacinę sistemą kalbama jau nuo 2010 m., tikimasi, kad ji startuos nuo 2020-ųjų. Žinoma, iš pradžių gali kilti ir kliūčių, nes ši sistema didžiąją dalį duomenų gaus iš kitų informacinių sistemų: Gyventojų ir Juridinių asmenų registru, licencijų informacinės sistemos ir pan.

Klausimai mintyse. Tai kas, kad bus žinoma, kam konkrečiai priklauso žiniasklaidos priemonė? Ar nuo to ji taps skaidresnė, tiesiog padoresnė, jeigu iki tol tokia nebuvo?

D. Velkas. Dalį duomenų įves patys viešosios informacijos rengėjai, dalį – valstybės institucijos. Įdomu ir svarbu tai, jog ta sistema duomenis pateiks viešai ir neatlygintinai. Pamatysime tą vaizdą, kuris dabar yra po tam tikra užuolaida, nes turbūt žinote, kad Juridinių asmenų registre negalime gauti išsamaus sąrašo, už tai reikia mokėti. Pastebime, kad tam tikrų sistemų tvarkytojai, kurie teiks duomenis į būsimąjį [sąrašą], jau dabar klausia: tai ką, nepamatysime to ir to? Ir iš to suprantu, kad tos sistemos, kurios pateiks duomenis, turi tam tikrų klaidų ar netikslumų. Tų sistemų tvarkytojai jau dabar yra sunerimę, kad visuomenė pamatys kitų sistemų netobulumus. Bet siekiamybė yra tobulybė, jos siekti galima pamažu, ir tiesiog ta sistema atvers, mūsų akimis, didesnę vaizdą, kokia situacija yra žiniasklaidos valdymo srityje, taip pat ir pažeidimų srityje. Taip, žinoma, šiuo įrankiu siekiama didinti skaidrumą.

Apie audiovizualinio turinio sklaidą... ir policiją bei erotiką

D. Velkas. Dėl pereinamųjų priimtų Visuomenės informavimo įstatymo pataisų pakito situacija tų televizijos programų tiekėjų internete, kurie teikia paslaugas

LATGA'os direktoriaus pavaduotoja Laura Baškevičienė ir jai talkinantis NŽKA pirmininkas Dainius Radzevičius.

Autoriaus nuotr.

nepranešę Lietuvos radijo ir televizijos komisijai (LRTK). Šių metų rugpjūtį kultūros ministro įsakymu patvirtintas aprašas (aš jį supaprastintai vadinu Blokavimo tvarkos aprašu), kurio tikslas – blokuoti interneto svetaines, kurios teikia programų platinamą turinį internete, bet nevykdo pareigų pagal įstatymą ir apie savo veiklą nepraneša LRTK. Tokių svetainių šiuo metu yra apie dešimt.

Turime naujų ES direktyvų, iš jų viena susijusi su audiovizualinio turinio sklaida. Šiais metais direktyva jau turėtų būti priimta ir patvirtinta, ji bus perkeliama į nacionalinę teisę, į Visuomenės informavimo įstatymą. Lietuvos atstovams pavyko išsikovoti, kad būtų efektyvesnė pažeidimų priežiūros procedūra, kai skleidžiamas neapykantą kurstantis turinys ir grėsmės nacionaliniam saugumui. Skirta dėmesio ir bendradarbiavimui su kitų ES šalių ir Lietuvos kontrolės institucijomis (LRTK) stiprinti.

Dar vienas į nacionalinę teisę perkeliamas dokumentas – Terorizmo direktyva. Lietuva šiandien nepasižymi dideliu terorizmo lygiu, bet ES, ypač kai kuriose šalyse, tas lygis didesnis ir ši iniciatyva eina iš ES. Kultūros

ministerija taip pat turėjo parengti Visuomenės informavimo įstatymo pataisas, šiuo metu jos pateiktos Seimui, užregistruotos ir netrukus turėtų būti svarstomos. Svarbu, kad bus aktyviau draudžiama skleisti terorizmą kurstančią informaciją.

Įdomu tai, kad į visuomenės informavimo priežiūros sritį ateina naujas subjektas – tai Policijos departamentas. Aišku, daug kam tampa nejauku išgirdus, kad šioje srityje veiks nauja institucija, bet, manau, susiklostė tam tikros sąlygos įsitraukti policijai, nes dažniausiai tas turinys yra internete ir netgi mūsų įprastos kontrolės institucijos gali apie jį nežinoti. Apie tą turinį dažniausiai sužinome iš Interpolo, o tikslas yra kuo labiau užkirsti kelią agresyviai informacijai, blokuoti prieigas prie tokios svetainės. Kadangi visų kitų mums žinomų kontrolės institucijų galimybės neleidžia efektyviai reaguoti į tokį turinį ir žiniasklaidos kontrolės institucijos nėra prisijungusios prie tam tikrų tinklų ir duomenų bazių, tai rastas toks kompromisas. Policijos departamentui bus suteikti įgaliojimai duoti privalomus nurodymus interneto informacijos tiekėjams, riboti prieigą prie tam tikrų interneto svetainių.

Klausimas mintyse. Ar suteikiant policijai visuotinę žiniasklaidos apynasrio galią nebūtų sugrįžtama į prieškarinio karo cenzūros ar dar liūdniau – sovietinio Glavlito laikus? Oi, kaip niežti rankas kai kuriems valdantiems užmauti žiniasklaidai tokį apynasrį.

D. Velkas. Aš manau, kad ir Kultūros ministerija turi užtikrinti tam tikrus saugiklius ir tai darys diskusijų metu. Šalia kitų darbų eilės laukia erotinio ir smurtinio pobūdžio turinio priskyrimo tvarkos aprašas. Jame bus nustatomi kriterijai, pagal kuriuos žiniasklaidos priemonės bus priskiriamos erotinio arba smurtinio pobūdžio leidiniams.

Jūs galite klausti, o kam to reikia? Tai kol kas dėl kiekybinio elemento, kiek turinio turi sudaryti erotika ar smurtas leidinyje. Kol kas vyksta diskusija, pateiksime derinti kitoms institucijoms. Kalbama apie dydį nuo vieno ketvirtadalio iki vieno trečdallo.

Replika mintyse. Ot, įdomu, kokiais vienetais bus matuojama erotika ir smurtas? Lyg nebūtų elementaraus padoro sampratos...

D. Velkas. Nors įstatymai kalba apie nevienodų sąlygų sudarymą leidiniams dėl erotikos ir smurtinio pobūdžio informacijos, tokie leidiniai neturėtų naudotis mokesčių lengvata, suteikiama bendrai periodiniams leidiniams. Būtent todėl šis darbas yra svarbus ir jis daromas atsižvelgiant į Visuomenės informavimo įstatymo pataisas.

ES direktyvos ir vietinės iniciatyvos

Kultūros ministerijos Visuomenės informavimo ir autorių teisių politikos skyriaus

patarėja **Gabrielė Vorobjovienė** pristatė kūrėjams aktualias teises iniciatyvas.

G. Vorobjovienė. Turbūt jau žinote, kad kūrybinės veiklos ir autorių teisių apsaugos programa ir jos administravimas perduotas Lietuvos kultūros tarybai. Šios lėšos surenkamos taikant vadinamąjį tuščios laikmenos mokesťį. Iki šiol 25 proc. buvo skiriama Kultūros ministerijos administruojamoms kūrybinėms veikloms bei autorių teisių apsaugos programai. Ministerija pagal Valstybės kontrolės rekomendacijas nusprendė atsisakyti įgyvendinamųjų funkcijų ir visa tai pavesti Lietuvos kultūros tarybai. Kultūros ministerija kuruoja gretutinių teisių įstatymo projektą, kuris šiuo metu jau pasiekęs Seimą. Jame iš dalies keičiamas kompensacinio atlyginimo, surenkamo už tuščias laikmenas, reglamentavimas.

Replika mintyse. Klausantis jaunųjų valdininkų suprantami jų geri norai padėti žiniasklaidos ir kitoms kūrybinėms bendruomenėms gauti teisėtai pelnytą atlygį už savo darbus. Taip pat matyti, kokia griozdiška toji biurokratinė kalba. Ja dėstomi postulatai visai pasimiršta sėdant rašyti prie kompiuterio, spaudžiant fotoaparatus ar kino kamerų mygtukus, kai galvoje nebe sausi dokumentai, o kūrybiniai sentimentai...

G. Vorobjovienė. Kitas įstatymo projektas susijęs su intelektinės nuosavybės gynimo stiprinimu skaitmeninėje erdvėje – internete. Kalbant apie tuščios laikmenos atlyginimą, įstatymo projekte padaryti tokie pakeitimai: užtikrinant teisingą direktyvos perkėlimą, išplečiamas šio atlyginimo gavėjų ratas įtraukiant vizualiųjų menų ir literatūros kūrinių autorius. Taip pat nuspręsta efektyvinti anksčiau minėto 25 proc. kompensacinio atlyginimo ribojimą – [skirti] 5 proc. Lietuvos radijo ir televizijos komisijai naujoms teisių gynimo funkcijoms įgyvendinti,

10 proc. – kolektyvinio administravimo organizacijų vykdomos kūrybinės veiklos ir švietimo programoms.

D. Radzevičius. Pavyzdžiui, LATGA'is?

G. Vorobjovienė. LATGA'is. Ir 10 proc. skiriama autorių bei gretutinių teisių apsaugos programoms, kurias administruos Lietuvos kultūros taryba.

Pastaba parašėte. Verta prisiminti, kas yra kompensacinis atlyginimas už tuščias laikmenas ir įrenginius. Nuo 2012 m. perkant tuščias laikmenas, mobiliuosius telefonus ar kitą panašią kompiuterinę techniką, į kainą įskaičiuojamas simbolinio dydžio kompensacinis atlyginimas (apie vieną eurą). Vėliau jis paskirstomas viso pasaulio muzikos ir filmų gamintojams, autoriams, atlikėjams, aktoriams ir kitiems teisių turėtojams. Kompensacinis atlyginimas leidžia žmonėms savo asmeninėms reikmėms kopijuoti įsigytus kūrinius, pavyzdžiui, jūs galite internete nusipirktą muzikos albumą klausyti ne tik per kompiuterį, bet jį nusikopijuoti į USB atmintinę ar mobiliųjį telefoną ir juo mėgautis automobilyje ar sumanę pabėgioti. Tai visiškai

legalu, tačiau už tokių naujų kopijų darymą kūrėjams turi būti atlyginama.

G. Vorobjovienė. Dėl kompensacinio atlyginimo už atgaminimą elektrografijos būdu buvo įvertintos LATGA'os administruojamos šio atlyginimo surinkimo paskirstymo ataskaitos. Nustatyta, kad atlyginimo dydis ganėtinai mažas, todėl nuspręsta ir toliau 25 proc. iš šito atlyginimo skirti kūrybinės veiklos ir autorių teisių apsaugos programoms. Taip pat papildytas reprografijos kūrinių, už kuriuos renkamas šis atlyginimas, sąrašas įtraukiant skenerius ir spausdintuvus. Tad LATGA'os surinkamas atlyginimas turėtų gerokai padidėti.

Kita sritis, kurią reguliuoja šis įstatymo projektas, yra teisių gynimo efektyvinimas internete. Iki šiol Lietuvos teisinė sistema numatė, kad teisių turėtojai kūrėjai, gindami savo teises, gali kreiptis į teismą. Dabar pristatome alternatyvą – teisių turėtojai, jiems atstovaujanti organizacijos galės kreiptis į LRTK su prašymu panaikinti prieigą prie internete neteisėtai skelbiamo turinio. LRTK, gavusi Administracinio teismo sankciją, galės duoti privalomus nurodymus interneto

Konferencijos akimirka.
Jolantos Benišytės nuotr.

paslaugų teikėjams, kad būtų blokuojama tokio neteisėto turinio svetainė.

D. Radzevičius. Anksčiau reikėjo stipriai pavargti, jei [be jūsų žinios] jūsų kūrinys – fotografijos ar kiti dalykai – kažkur internete, dabar viskas paprasčiau. Kreipiatės į LR TK, o ji viską padarys. Pačiam žmogui nelengva viską sugaudyti kreipiantis į teismus.

G. Vorobjovienė. Kitas neseniai derinti pradėtas įstatymo projektas, keičiantis autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymą, susijęs su ES direktyvos dėl geresnės aklujų ir regėjimo negalią turinčių asmenų prieigos prie literatūros kūrinių įgyvendinimu (juo įgyvendinama vadinamoji Marakešo sutartis). Šiuo įstatymo projektu siekiama dviejų pagrindinių tikslų: papildyti galiojantį autorių teisių ir gretutinių teisių išimčių sąrašą numatytą autorių teisių reglamentavimą, kuris užtikrintų išleistų kūrinių konvertavimą interaktyvia forma, skirta akliesiems, regos sutrikimū ar kitą spausdinto teksto negalią turintiems asmenims, taip pat numatyti sąlygas, kad tokios prieinamos formos kopijomis būtų galima keistis tarpvalstybiniu lygiu.

Lietuvos kultūros tarybos rūpesčiai

Lietuvos kultūros tarybos administracijos direktorius **Mindaugas Bundza** konferencijoje kalbėjo apie rengiamus konkursus, jų ekspertus ir finansavimą. Kultūros taryba vykdo nemažai įvairių kūrybinių programų, skelbiami konkursai ir kita.

M. Bundza. Mes administruojame Kultūros rėmimo fondą, kurį sudaro apie 10 proc. visų Kultūros ministerijos asignavimų. Iš viso

turime apie 40–50 atskirų programos sričių. (...) Kyla ir nemažai problemų. Šių metų viduryje Kultūros taryba identifikavo pagrindines veiklos kryptis, tai – įvairovė, reprografija ir prieinamumas. Turime sukurti gana daug įvairių produktų ir paslaugų, paruošti visuomenę, įvairias socialines grupes, kad būtų pasirengę priimti šią paramą. Kita vertus, turime padaryti paslaugas prieinamas įvairioms visuomenės grupėms nepriklausomai nuo jų ekonominės ir socialinės padėties. Taigi parengėme modelį, kuris 2019 m. apims apie 19 mln. eurų. Numatėme keturias pagrindines grupes, trejiems metams patvirtinome 20 organizacijų ir joms bus užtikrintas finansinis stabilumas. Metų pradžioje būna neaišku, kiek galėsi išlaikyti žmonių, – 3 ar 5.

Nuostaba mintyse. Taip greitai ir taip neaiškiai beriančio žodžius valdininko nėra tekę girdėti, todėl net ir pagal įrašą sunku sekti jo kalbos esmę ir garantuoti, kad perteikiama tiksliai. Kai kurias neiššifruotinas vietas tenka žymėti skliaustais su daugtaškiu arba rašyti numanomus žodžius laužtiniuose skliaustuose. Gero linkėdami šiam prelegentui manome, kad jam būtų neprošal palankyti raiškios kalbos kursas. Svarbius dalykus būtina išdėstyti aiškiau.

M. Bundza. Surengėme 18 renginių, pradedant „Sirenomis“, „Poezijos pavasariu“ ir pan. Siekiame, kad mūsų projektai atlieptų kuo daugiau strateginių krypčių. (...) Techninis aspektas: mes šiek tiek perskirstom konkurenciją, kai daugiau projektų gali dalyvauti laisvuosiuose konkursuose, kai gali patekti daugiau eksperimentinių projektų. (...) Taip pat negalėjome [turėti] vertinimo prioritetų, kai kažkas tekdavo paraiškas į kelias sritis, tekdavo rinktis vieną iš penkių. (...) Konkursuose mums tiesiog svarbu, kad

būtų geras projektas, kai nereikia galvoti – regionas ar ne regionas ir t. t. Tam skirtos lėšos ir tai galima padaryti. Mes turime 22 programas, pagal kurias jau yra tam tikras – aš nebijau šio žodžio – valstybės užsakymas. Valstybė sako: mums aktuali šita sritis – [edukacinė] literatūra ir pan. Daromi tam tikri pakeitimai, nes yra bendras modelis, regioninis modelis, regionų tarybų bendradarbiavimas kiekvienoje srityje, šiek tiek destabilizuojamas sprendimų priėmimas dėl dalies projektų.

Klausimas mintyse. Jei gerai pavyko nugirsti, tai ką reikštų „destabilizuojamas sprendimų priėmimas“? Destabilizuoti, kaip sako tarptautinių žodžių žodynas, „sudaryti nepastovią padėtį“, o gal tiesiog – lengviau nuspręsti?

M. Bundza. Siekiame, kad nesidubliuotų regionų modeliai. Kelios programos integruotos į regionų modelį, kad atsirastų galimybė teikti [paramą] mėgėjų menui, kad iniciatyvi bendruomenė galėtų teikti projektą. Tai numatyta siekiant, kad Vilniaus, Kauno, Klaipėdos registruotose įstaigose, jeigu yra koks projektas, skirtas bendruomenėms, tai gali būti ir žurnalistai kūrėjai, būtų galimybė kažkur teikti. (...) Kiekvieno regiono taryba (jū yra dešimt) galės tvirtinti metų kultūros planą, mes matysime kiekvieno regiono kultūros viziją iš esmės. Kviečiu visus labai aktyviai įsitraukti, kad būtų galima numatyti trejų metų perspektyvą.

(Įsiplieskė diskusija su auditorija dėl projektų teikimo ir stipendijų trukmės, nes sunku tęsti nebaigtus projektus.)

Vidas Mačiulis (LŽS Kauno skyriaus pirmininkas). Užrašytumėt mane ekspertu, ir aš pateikčiau savo nuomonę apie kaunietį skulptorių, nes esu kaunietis. Ką aš,

NŽKA pirmininkas Dainius Radzevičius.

Jolantos Beniušytės nuotr.

žurnalistas (nors mes daug ką suprantam), galiu nuspręst apie skulptorių? Aš, pavyzdžiui, kažkada prieš trejus metus buvau pateikęs paraišką dėl televizijos. Kai pasakė, kas vertina interneto svetaines... Na, jūs atleiskit man, bet kaip jūs skiriat ekspertus?

M. Bundza. Tuos 200 ekspertų mes skaidom į maždaug 40 skirtingų kompetencijų. Jūs dalyvaustumėte konkurse, jeigu būtumėte ekspertu, iš tų 40 turėtumėte pasirinkti tris pagal komunikaciją ir žurnalistiką. Tada taryba vertina, ar atitinka eksperto paskyrimas pagal kiekvieną kompetenciją. Ir jūs nebūtumėte paskirtas vertinti skulptoriaus projekto.

V. Mačiulis. Bet iki šiol taip yra. Atleiskit, bet ekspertais tampa tie, kurie neturi ką veikti. Ar jūs atsižvelgiate į jų išsilavinimą, nuveiktus kūrybinius darbus, laimėjimus? Ar [priimamas] tas, kuris ateina, parašo, amžius atitinka, išvaizdus, nenusišneka...

M. Bundza. Tie kriterijai, kuriuos Jūs išvardijote, ir dar žmogaus patirtis toje srityje.

D. Radzevičius. Kolegos ne šiaip sau kalba apie ekspertų kompetencijas, o todėl, kad galvoja apie naujus projektus ir tai, kaip juos įgyvendinti.

Kokia asociacijos LATGA nauda kūrėjams?

Daug dėmesio ir klausimų sulaukė Lietuvos autorių teisių gynimo asociacijos direktoriaus pavaduotoja **Laura Baškevičienė**.

L. Baškevičienė. Žurnalistai nėra tie autoriai, kurie yra LATGA'os nariai.

D. Radzevičius. O gal tik tie, kurie rašo knygas?

L. Baškevičienė. Taip. Bet pirmiau papasakosiu apie pačią LATGA'ą. 1990 m. tarp steigėjų buvo ir Žurnalistų sąjunga, o šiuo metu yra septynios asociacijos narės. Tarp jų tebėra ir Žurnalistų sąjunga, taip pat Dailininkų, Fotomenininkų, Kinematografininkų,

Kompozitorių, Rašytojų ir Tautodailininkų. Mūsų tarybą sudaro trylika narių – septynis skiria kūrybinės sąjungos, šeši yra laisvai renkami. Asociacija LATGA šiuo metu turi keturis su puse tūkstančio narių: daugiau kaip 2 000 kompozitorių, muzikos leidėjų, per 1 000 literatūros ir dramos autorių, apie 500 audiovizualinio meno autorių, daugiau nei 1 000 vizualinių menų autorių (dailininkų, fotografų, architektų), taip pat neseniai mūsų nariais tapo reprografinių kūrinių gamintojai. Pakeitę įstatus numatėme tokią galimybę. Asociacija LATGA kolektyviai administruoja įvairių sričių autorių teisių turėtojų teises, renka ir paskirsto autorinį atlyginimą už kūrinių panaudojimą, koordinuoja asociacijos narių veiklą, užtikrina kuo platesnį Lietuvos ir užsienio autorių kūrinių panaudojimą, užkerta kelią autorių teisių pažeidimams. Asociacija LATGA yra pasirašiusi apie 150 abipusio atstovavimo sutarčių. Atstovaujame puspenkto tūkstančio lietuvių autorių, o užsienio autorių atveju – daugiau nei keturiems milijonams abipusio atstovavimo sutarčių pagrindu. Turime apie 4 000 galiojančių licencinių sutarčių su kūrinių naudotojais. Kiekvienais metais

Konferencijos dalyviai.
Jolantos Beniušytės nuotr.

sudarome dar apie tūkstantį licencinių sutarčių – vienkartinių licencijų dėl viešų renginių, kūrinių reprodukovimo ir pan. (...) Asociacija LATGA yra tarsi tarpininkas tarp autorių ir kūrinių naudotojų. Narystės sutartimi autoriai perduoda administruoti tam tikras teises, o kūrinių naudotojams mes autorių vardu išduodame licencijas. Administruojamos visos teisės, kurios yra nurodytos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 15 straipsnyje. Tai ir atgaminimo teisė, ir viešo atlikimo, viešo paskelbimo teisė, į kurią įeina transliavimas ir kūrinių viešas [pateikimas] internete. Taip pat perdavimo teisė. Administruojame autorių teisę gauti kompensacinį atlyginimą už kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais, reprografiją (dokumentų kopijas) ir knygų parodas. Sukurta visa sistema, jog autoriui būtų atlyginta už tai, kad žmonės vaikšto į bibliotekas ir skaito jo kūrinius. Galbūt žurnalistams artimiausi būtų vizualiniai menai, o po jų – literatūra. Galbūt yra žurnalistų, kurie ir muziką kuria, bet to negirdėjau.

D. Radzevičius. Yra. Vis dėlto svarbiau išgirsti apie tris sritis – knygų, fotografijų ir vaizdo įrašų.

L. Baškevičienė. Dėl straipsnių kyla kita problema. Turime visą informaciją, susijusią su knygomis, fotoalbumais. Valstybė skiria tam tikrą sumą už knygų parodą, tos informacijos pagrindu ir skirstomas kompensacinis atlyginimas.

Balsas iš salės. O tuščios laikmenos mokeskis?

L. Baškevičienė. Atskirkim du dalykus – tuščias laikmenas ir reprografiją. Paaiškinsi panaudos mechanizmą. Kalbant apie straipsnius, reikia pasakyti, kad žurnalai, laikraščiai yra skaityklose, niekas nežino informacijos,

kiek kartų kas perskaitė, todėl žurnalistiniai straipsniai nepatenka į panaudą. O kompensacinį atlyginimą už reprografiją skirstome pagal panaudos informaciją. Noriu pasakyti, kad visi šie dalykai yra labai susiję. Įstatyme apie reprografiją numatyta, kad 10 proc. eina žurnalistams, bet tai labai maža suma, tad mes ją pervedame Žurnalistų sąjungai (*vis šis tas – red. past.*). Dėl tuščios laikmenos mokesčio. Iš principo mes administruojame autorius teisę gauti kompensacinį atlyginimą už tuščią laikmeną ir retransliacijos teisę.

(Ilgoka diskusija, kada ir kaip pripažįstama autorystė kalbant apie įvairius televizijos kūrinius.)

L. Baškevičienė. Su autoriais atsiskaitoma už praėjusius metus, t. y. ne pagal principą, kad išėjote į eterį ir jau gaunate. Mes renkame ataskaitas. Kompensacinis atlyginimas skirstomas pagal keletą duomenų šaltinių: pagal televiziją, pagal išsiaiškintus ir išplatintus DVD, pagal rodymus kino teatruose [bet ne internete].

D. Radzevičius. Kolegos, nepaisant to, pagal kokias sutartis su jumis atsiskaito televizijos ir jūs joms kuriate autorinius kūrinius, jūsų autorinės teisės vis tiek yra ir lieka. Jūs esate autoriai, registruojate ir to pakanka.

L. Baškevičienė. Šiuo momentu neadministruojame aktualijų, pokalbių laidų, žinių ir sporto varžybų transliacijų. (...) Duomenis reikia siųsti į skirtingus skyrius, tai skirtingos temos. Internetu galima viską padaryti.

Kita sritis yra literatūra. Jeigu žurnalistai yra literatūros – prozos, poezijos, dramos ir muzikinių kūrinių tekstų – autoriai, tuomet irgi verta tapti asociacijos LATGA nariais,

kadangi mes licencijuojame tokius renginius, kaip „Poezijos pavasaris“, arba poezijos kūrinius, skaitomus per radiją. Mes taip pat išmokame atlygį poezijos autoriams. Nariu tampa gana paprastai. Jeigu kūriniai viešai naudojami, skambėję per radiją ar televiziją, koncerto, renginių metu, reprodukuojami albumuose, viešai rodomi parodose, yra išleisti, atgaminti knyga, garso ar vizualinio įrašo forma, vienu žodžiu, kūrinys viešai naudojamas, tai ir yra pagrindas kreiptis į LATGA'os tarybą, surašyti, kur tai buvo atlikta ar viešai panaudota. Tuomet taryba svarstys jūsų prašymą ir priims sprendimą. Patenkinus tą prašymą, pasirašoma narystės sutartis ir sumokamas stojamasis vienkartinis mokestis. Jeigu esate ne tik žurnalistas, bet ir minėtų kūrinių –

literatūros ar vizualinių menų – autorius, tokiu atveju jums verta tapti LATGA'os nariu, mokėti stojamąjį mokestį. Bet jeigu jūs reiškiate tik žurnalistikos srityje, tai kol kas šiuo metu autorinio atlyginimo nėra. Nebent žurnalistas tampa kitos srities autoriumi.

D. Radzevičius. Ar brangiai kainuoja tapti LATGA'os nariu?

L. Baškevičienė. Nebrangiai. Stojamasis mokestis autoriui, fiziniam asmeniui – dešimt eurų, o juridiniam asmeniui šiek tiek brangiau. Daugiau, t. y. kasmet, mokėti nereikia. Žinoma, nauda nariams didelė: ir informavimas, ir konsultavimas autorystės teisės klausimais, padedant susigaudyti įvairiose vingrybėse. Kitas dalykas – atstovavimas užsienyje, bet reikia žiūrėti, kokios srities autorius esate. Mūsų tvirtybė ir yra ta, kad bendradarbiaujame su užsieniu ir atstovaujame užsienio autoriams Lietuvoje. O užsienio organizacijos renka pinigus lietuviams užsienyje ir perveda juos mums.

Asociacijos LATGA nariai

2 000

Kompozitoriai, muzikos leidėjai

1 000

Literatūros ir dramos autoriai

1 000

Vizualinių menų autoriai
(dailininkai, fotografai, architektai)

500

Audiovizualinio meno autoriai

NŽKA ateities perspektyvos

Antroji neeilinės konferencijos dalis skirta NŽKA įstatų pataisoms aptarti ir patvirtinti.

D. Radzevičius. Įstatų projekto derinimas buvo daug sunkesnis dalykas, negu mes galvojome. Kai pradėjome redaguoti, tvarkyti, lyginti su įstatymo pakeitimais, taip pat ir notarui peržiūrėjus redakcinių dalykų atsirado gerokai daugiau. Galime nagrinėti pagal skyrius, aiškintis, kokie yra pasiūlymai, ir pritarti arba nepritarti. Galutinai suredaguoti siūlyčiau patikėti NŽKA valdybai. Mūsų pirmieji įstatai buvo priimti 2006 m., kai

kūrėmės ir kai mūsų buvo gerokai mažiau. Reikėtų pakoreguoti keletą dalykų. Pirmiausia siūlau išbraukti adresą Teatro gatvėje, nes dabar jau turime Žurnalistų namus Jogailos gatvėje. Organizacijos buveinės adreso galima visai nenurodyti, nes jam keičiantis tekėtų kiekvieną kartą ir įstatus keisti.

Kitą dalyką pastebėjo profesorė Audronė Nugaraitė. Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos kodekso jau nebėra (vietoje jo Visuomenės informavimo kodeksas), tad iš karto tenka pakeisti du preambulės punktus. Vietoj „ūkiniai metai“ tiksliau rašyti „finansiniai metai“.

(Anot LŽS Kauno skyriaus interneto svetainės, „kaip niekada anksčiau sprendžiant panašius klausimus, be didelių aistrų ir nereikalingų barnių, buvo patvirtinti pakeisti ir papildyti NŽKA įstatai. Su jais bus galima susipažinti interneto svetainėje www.lzs.lt“.)

D. Radzevičius. Kas gali būti NŽKA nariais? Pagal ankstesnį pagrindinį kriterijų, tai yra LŽS nariai. Tai reiškė, kad NŽKA šimtu procentų dubliuojasi su LŽS. Todėl mes, kaip atskira organizacija, negalėjome atstovauti kai kuriems fondams ir komisijoms. Be to, mes turime meno kūrėjų, kurie yra NŽKA nariai, bet jie nebuvo LŽS nariais, arba atėjo iš [giminingų] mums profesijų – rašytojų arba kitų sričių. Jie rašo straipsnius kaip žurnalistai, bet nenorėtų būti profesinės sąjungos (LŽS), o tik kūrybinės asociacijos (NŽKA) nariais. Ir dar keisčiau, kad kai kurie mūsų žmonės išeina į valstybės tarnybą ar į politiką, jie negali būti tiesioginiais profesinės sąjungos

(LŽS) nariais. Taigi (pagal senus įstatus) išeitų, kad mes turime juos išmesti ir iš NŽKA. Tai irgi nelogiška. Priminsiu, kad žurnalistu pagal įstatymą yra asmuo, atitinkantis vieną iš dviejų kriterijų arba abu. Viena dalis – turi sutartis su redakcijomis, renka, rengia ir teikia informaciją, antra dalis – ir / ar yra žurnalistų profesinio susivienijimo (LŽS) narys. Galutinę įstatų redakciją derinsime su notaru, bet už pataisymus atsakinga valdyba. Ir tada teiksime registruoti. Šie įstatai įsigalioja nuo jų įregistravimo Juridinių asmenų registre dienos.

(Patikslintuose NŽKA įstatuose teigiama: 5.1. *NŽKA nariais gali būti profesionalūs žurnalistai, atitinkantys Lietuvos Respublikos meno kūrėjų ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatymo numatytus reikalavimus.* 5.9. *NŽKA nario ir meno kūrėjo statusas suteikiamas profesionalų (aukšto meistriškumo) meną kuriančiam žurnalistui, jeigu šio asmens meno kūryba atitinka bent vieną iš šių meno kūrėjo statuso suteikimo pagrindų.)*

V. Mačiulis (vadovavo balsavimui). Kas už tai, kad NŽKA įstatai būtų patvirtinti? Kas prieš? Kas susilaukė? Nėra. Vienbalsiai.

Patvirtinę pakoreguotus įstatus, NŽKA neeilinės konferencijos dalyviai dar ilgokai prie kavos puodelio aptarinėjo profesines aktualijas.

Remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas

Daiva Červokienė

Svarbiausia – tvirta žurnalisto pozicija

”

„Alytaus naujienų“ korespondentė Alma Mosteikaitė Lietuvos žurnalistų sąjungos Alytaus skyriui vadovauja daugiau negu penkiolika metų, tris dešimtmečius dirba korespondente viename leidinyje – pavydėtinas pagal paskyrimą po žurnalistikos studijų Vilniaus universitete į Alytų atvykusios dirbti aukštaitės pastovumas.

Alma Mosteikaitė: „Man labai gaila, kad daug gabių žurnalistų suka į viešųjų ryšių sritį, kuri, mano įsitikinimu, itin toli nuo žurnalistikos.“

Zitos Stankevičienės nuotr.

“

Į žurnalistiką – nuo mažens

Su kolege A. Mosteikaite kalbamės apie pasirinktą žurnalisto kelią ir profesiją, pasiekimus, sėkmes ir nesėkmes, LŽS Alytaus skyriaus tradicijas.

Prisimink save mokyklos amžiaus, kaip rinkaisi žurnalistikos kelią?

Baigiau tuometę Pasvalio rajono Joniškėlio vidurinę mokyklą. Gal ir pasigirsiu, mokiausi gerai. Mokykla man buvo ta vieta, kur žinios vertinamos pažymiais, o ne kažkokiais pasiekimais užklasinėje veikloje.

Tokią veiklą suradau pati. Savo iniciatyva jau gal kokioje penktoje ar šeštoje klasėje pradėjau rašyti į rajoninį „Darbo“ laikraštį, kuris sėkmingai gyvuoja iki šių dienų. Iš pradžių tai buvo žinutės iš klasės, mokyklos renginių, vėliau – didesni straipsneliai. Netrukus pradėjau rašyti į tuometę „Komjaunimo tiesą“.

Per mėnesį kartais gaudavau iki dešimt ar daugiau rublių honoraro. Tai man buvo dideli pinigai, kuriuos galėdavau išleisti savo nuožiūra. Prisipažinsiu, pinigų labai nestigdavo – vis paskatindavo tėvai ir seneliai už gerą mokymąsi.

Tad žurnalistikos kelias tarsi pats atėjo. Jau mokydamasi gal kokioje aštuntoje klasėje žinojau, kad stosiu studijuoti žurnalistikos, o ne kažkur kitur.

Labai gerai prisimenu, kai mokydamasi priešpaskutinėje vidurinės mokyklos klasėje

kas antrą savaitę iš Pasvalio ankstyvais rytais važiuodavau į Vilnių, į tuometės „Komjaunimo tiesos“ organizuojamus jaunųjų žurnalistų mokymus, ir naktimis grįždavau namo. Tuos mokymus lankė nemažai moksleivių, su kuriais vėliau susitikome studijuodami žurnalistiką Vilniaus universitete.

Tiek „Darbo“, tiek „Komjaunimo tiesos“ redakcijose pateikti straipsneliai, kitaip tuomečių ir negalėčiau pavadinti, buvo vertinami labai kritiškai: arba spausdinami, arba keliaudavo į makulatūrą, niekas per daug nežaisdavo ir netempdavo iki spausdinimo lygio.

30 metų – vienoje redakcijoje

Esi aukštaitė, mokeisi labai gerai, o paskyrimą pasirinkai į Alytų. Kas tai lėmė?

Gal būčiau grįžusi į Pasvalio „Darbą“, bet ten tuo metu nebuvo laisvų vietų, keitėsi laikraščio redaktoriai. Turiu pasakyti, kad toje redakcijoje, kuriai vadovavo Juozas Motieka, patyriau gerą pradinę žurnalistikos mokyklą, čia atlikau visas praktikas studijuodama universitete.

Į praktikas vasaromis atvažiuodavau dirbti – mokėdavo ne tik honorarą, bet ir kažkokiu būdu suteikdavo etatą ar pusę. Rašiau apie viską: žemės ūkį, žmones... Nors tada dar buvo sovietmetis, bet tikrai niekas neprievartavo rašyti apie tuometę vienintelę partiją ar specialiai apie partiečius.

O Alytų pasirinkau dėl paprasčiausios priežasties – tuomet vienintelė naujų darbuotojų pageidavusi redakcija, iki „Alytaus naujienų“ gyvavęs „Komunistinis rytojus“, siūlė iš karto gyvenamąjį plotą. Norėjau greitai jį turėti ir pradėti savarankišką gyvenimą. O dabar

1986-ųjų vasaros pradžia. Žurnalistikos studijos Vilniaus universitete baigtos, įteikiamas diplomas.
A. Mosteikaitės asmeninio albumo nuotr.

jau taip susiklostė, kad ir mano mama iš Palsvalio rajono persikraustė gyventi į Alytų. Čia jau daug metų gyvena mano mamos sesuo.

Tad Alytaus kraštas Jūsų giminei nėra svetimas?

Iki tremties Alytaus rajone Butrimonyse pašto viršininku dirbo mano senelis iš mamos pusės Kazys Monkevičius. Šiam darbui jis buvo atkeltas iš Anykščių rajono Kavarsko miestelio. Beje, šio senelio brolis Antanas Monkevičius prieškarui yra dirbęs korespondentu laikraštelyje „Ūkininko patarėjas“. Ką gali žinoti, gal mano noras tapti žurnaliste buvo genuose...

Jau 30 metų dirbi vienoje redakcijoje. Iš kur toks pavydėtinas pastovumas?

Beveik metus buvau pasitraukusi. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę su kolegomis Alytuje kūrėme televiziją, radiją, naują laikraštį, visos šios priemonės ir dabar gyvuoja. Buvo sumanymas sukurti šių trijų žiniasklaidos

priemonių koncerną, tačiau išsiskyrė nuomonės ir kartu keliai.

Grįžau ten, iš kur buvau išėjusi. Man pastovumas – didelė vertybė. Mano nuomone, pastovumas suteikia geriausią galimybę panaudoti sukaupytą patirtį, šitaip įgyji žmonių pasitikėjimą.

Jei žmogus blaškosi nerasdamas vietos gyvenime, tai ir apie jį buriasi besiblaškantieji. Man tokia pozicija nepatinka.

Viešieji ryšiai ne kiekvienam

Kokie pagrindiniai pokyčiai įvyko per tą laiką? Kaip juos išgyvenai?

Trimis dešimtmečiais visi subrendome. Brandos nenorėčiau grąžinti į jaunystę. Tuomet buvo puikus laikas žurnalistiniams ieškojimams, dabar šie brandesni, labiau patikrinti ir patikimesni.

Gerai, kad jaunoji žurnalistų karta yra labai savi-
mi pasitikinti, tokie kažkada buvome ir mes. Bet
iš patirties galiu pasakyti, kad jaunas žurnalistinis
pasitikėjimas išaugamas, kai pradedi į įvykius,
žmonių pasakojimus žvelgti giliau, ieškoti prie-
žasčių, kodėl atsitinka būtent taip, o ne kitaip.

Man labai gaila, kad daug gabių žurnalistų suka
į viešųjų ryšių sritį, kuri, mano įsitikinimu, itin
toli nuo žurnalistikos. Šioje vietoje galiu patei-
sinti tik norus gauti didesnę atlyginimą.

Prisipažinsiu, ir aš turėjau pasiūlymų darbą
redakcijoje pakeisti į viešuosius ryšius vals-
tybinėje institucijoje. Vis dėlto jutau, kad tai
tikrai ne man, bent jau ne tada ir ne šiandien.

Man daug prasmingiau parašyti paprasčiau-
sią žmogui reikalingą informaciją laikraštyje,
negu bandyti formuoti teigiamą kažkokią
valdininko įvaizdį.

**Alytaus dienraštyje pradėjai dirbti sovie-
tiniais metais, dirbai jame ir Atgimimo
metu, ir privatizuojant, atsiradus kon-
kurentams. Kokie pokyčiai labiausiai su-
krėtė visus darbuotojus? Kaip juos išgy-
veno kolektyvas ir tu asmeniškai?**

Sovietiniais metais man teko dirbti trumpai.
Gal kai kam ir keistai atrodys, bet mūsų kolek-
tyvas partinės įtakos nelabai juto, gal tai gebėjo
užglaistyti tuometis redaktorius Stanislovas
Kamarauskas. Jis tikriausiai gaudavo partinės
pylos už kai kuriuos straipsnius, bet, kaip mes
juokaudavome, iš partijos komiteto į redakciją
grįždamas per parkelį viską pamiršdavo.

Ir tuomet, ir Atgimimo metu redakcijo-
je buvo svarbu tarpusavyje atvirai kalbėti,
rengti aktualias, informatyvias publikacijas,
nenutolti nuo žmonių bėdų.

Tikrai nebuvo tokių pokyčių, stipriai sukrėtu-
sių kolektyvą ir asmeniškai mane. Gal jie dar
ateityje?

O privatizacija redakcijoje, vienam asme-
niui įsigyjant didįjį akcijų paketą, buvo ne-
išvengiamas dalykas, nes darbuotojai dėl
asmeninių priežasčių pradėjo pardavinėti
akcijas. Taip vyko ne vienoje redakcijoje.

Kokia šiandien finansinė redakcijų padė-
tis, kaip jaučiasi darbuotojai tose, kur ak-
cijų paketą valdo vienas ar keli asmenys, ir
tose, kuriose dar visi darbuotojai yra akci-
ninkai, – tai atskiro tyrimo reikalaujanti
sritis. Net nežinau, kas jį galėtų atlikti, o
vertėtų.

Jei atvirai, tai savo nuomonę turinčiam, tie-
sos ieškančiam, už grašius ir dar nešvarius
neparsiduodančiam žurnalistui visada buvo,
yra ir bus sunku dirbti.

Turime didelę pasirinkimo laisvę

**Gali pasakyti, ar aukštaičių ir dzūkų
charakteris daug skiriasi?**

Per daug to nelyginau. Mano pastebėjimu,
aukštaičiai gal labiau nei dzūkai mėgsta sa-
kyti tiesą į akis, labiau save nori parodyti
darbais, o ne kalbomis. Man svarbiausia,
kad žmogus būtų patikimas. Nesvarbu, ar
jis aukštaitis, ar dzūkas, ar aukštas poli-
tikas, ar gatvės šlavėjas. Bent man tokių
žmonių gyvenime pavyko sutikti nelabai
daug.

**Ką manai apie amerikiečių patarimą kas
7 metus žmogui keisti darbo vietą? Kiek
tai aktualu žurnalistams?**

Ar dabar kas rašytų
mūvėdamas pirštines?
Greičiau įjungtų
diktofoną...

*A. Mosteikaitės asmeninio
albumo nuotr.*

Gali daug ką patarti amerikiečiai, europiečiai ar afrikiečiai. Jei žmogui to reikia ir yra galimybės, jis darbo vietą gali keisti ir kasmet. Žurnalistai taip pat, jie tokie pat žmonės. Vieniems per metus kelis kartus reikia išvykti į užsienį, kad kažkuo praturtėtų ar tuo galėtų pasigirti, kitiems užtenka Dzūkijos miškų.

Mes visi turime tokią didelę pasirinkimo laisvę, kad net patys kartais neįsivaizduojame. Patarėjų yra ir bus daug, o kaip geriausia, nusprendžiame kiekvienas.

Ką laikai didžiausiais savo pasiekimais?

Kad per tris dešimtmečius neatsisakiau žurnalistinės veiklos. Už tai turiu vienintelį man svarbų apdovanojimą – mūsų sąjungos medalį „Už nuopelnus žurnalistikai“. Šiek tiek juokauju. Vis dėlto, man atrodo, profesinis apdovanojimas žurnalistui yra svarbiausias.

O nesėkmėmis?

Rimtų nesėkmių dar tikrai nebuvo. Po kritinių straipsnių yra tekę nemažai aiškintis su

valdžios atstovais, bylinėtis, tačiau kol kas be pralaimėjimų. Kad tik neprisikalbėčiau... Turiu vieną gerą ar blogą savybę – rengdama kritinius straipsnius faktus tikslinu kelis kartus ir iš kelių šaltinių.

Alma su savo mylimu augintiniu katinu Bursu.
Zitos Stankevičienės nuotr.

Politikų laikraščius būtina pažaboti

Kaip vertini dabartinę žiniasklaidos padėtį?

Žiniasklaidą siekė, siekia ir sieks valdyti partijos, valdžia, turtuoliai. Tai – įtakinga sritis. Vis dėlto žiniasklaidoje svarbiausia – tvirta žurnalisto pozicija.

Kokias įžvelgi teigiamas ir neigiamas žiniasklaidos tendencijas?

Reikia džiaugtis, kad kai kuriose žiniasklaidos priemonėse buriasi ir tikrai gerai dirba tiriamosios žurnalistikos komandos.

Blogai, kad vis dar nerandama būdų, kaip pažaboti, pavyzdžiui, savivaldybių ar per joms palankias įstaigas leidžiamus, savivaldybių darbus liaupsinančius ir gyventojams nemokamai platinamus laikraščius. Taip sudaroma nelygi konkurencija kitiems savivaldybėse leidžiamiems laikraščiams.

Kas labiausiai gąsdina?

Kad žmonės, ypač mažose savivaldybėse, bijo atvirai bendrauti su žurnalistais, išsakyti savo bėdas. Jei atvirai kalbės, girdi, gali prarasti darbą, gal dar ir įvairių kompensacijų negaus. Vilniaus žiniasklaidai, manau, sunku suvokti, kad mažose savivaldybėse kartais net valytojos darbo negausi be mero užtarimo.

Ką manai apie periodinės spaudos, ypač rajonų laikraščių, perspektyvas?

Tikrai nemanau, kad miestai ir rajonai liks be periodinės spaudos. Gal vietoj vienu laikraščių atsiras kiti, tai normalu.

Alytaus žurnalistai teikia auksines plunksnas

Kokias tradicijas puoselėja Lietuvos žurnalistų sąjungos Alytaus skyrius?

Daugiau kaip dvidešimt metų per Alytaus gimtadienio oficialius renginius įteikiame simbolinę auksinę plunksną, žurnalistų pastebėjimu, per metus labiausiai miestą išgarsinusiam žmogui, jam suteikiame Metų žmogaus titulą. Šio apdovanojimo miesto bendruomenė tikrai laukia.

Su skyriaus nariais ilgai svarstėme, kaip turėtume pastebėti miesto įvaizdžiui garbės nedarančius alytiškius. Antri metai tokiems asmenims per Spaudos dieną įteikiame metalinę plunksną.

Kokios mintys jaudina Tave kaip LŽS Alytaus skyriaus pirmininkę?

Aš neįsivaizduoju, kad Lietuvoje nustotų gyvuoti Žurnalistų sąjunga. Manau, jos paisyta, reaguojama į jos pranešimus ir reikalavimus. Tai mūsų kūrybinė profesinė sąjunga. Gal kai kas iš jos per daug reikalauja, tai žmogiška ir suprantama. Aš visada keliu klausimą, ką aš jai galiu duoti. Jei daug negali duoti, tai daug negali ir reikalauti.

Dėkoju už pokalbį, linkiu kūrybinės ir gyvenimiškos sėkmės.

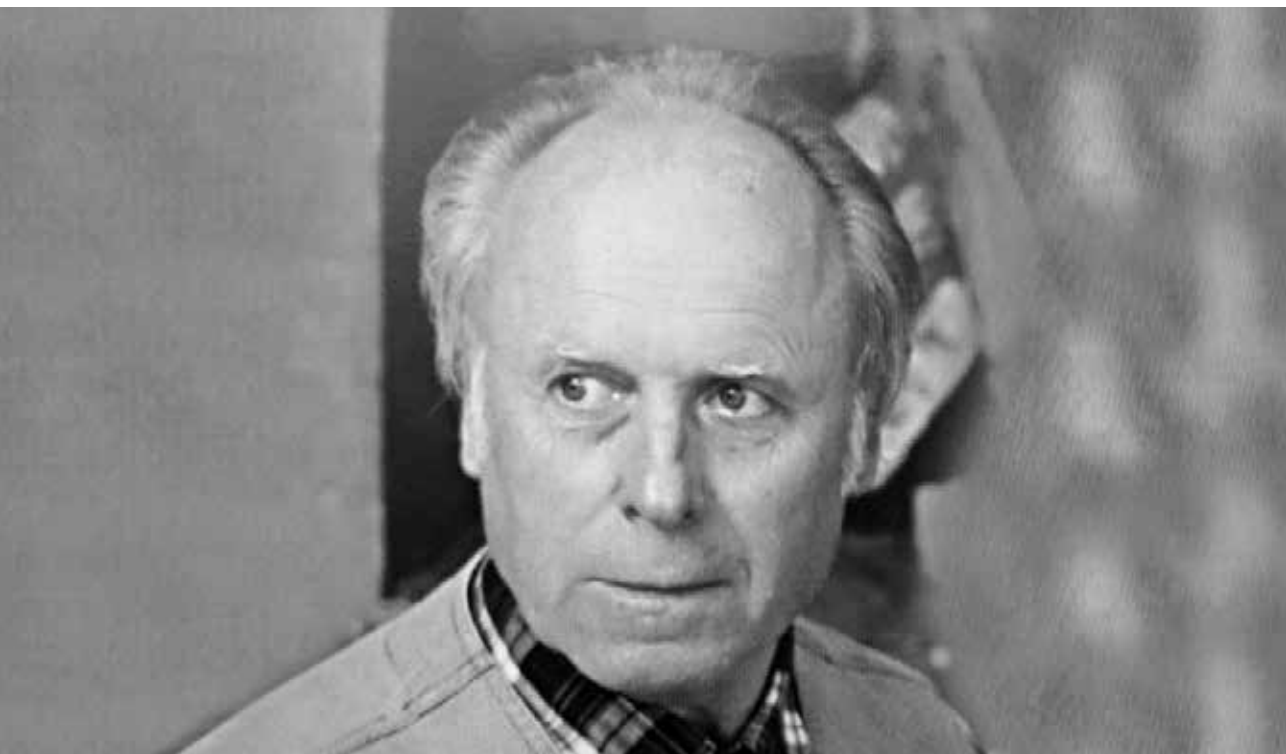

Remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas

Vytautas Žeimantas

Dailininko Stasio Makaraičio žurnalistų medaliai

”

Su dailininku Stasiu Makaraičiu susipažinau Vilniuje, Šv. Jonų gatvės galerijoje, kai ten vyko tarptautinė medalių paroda. Jo sukurti medaliai iš karto krito į akis, todėl panorau daugiau sužinoti ir apie jų autorių. Mus supažindino geras kolega Albertas Vaidila, tada pasakęs, kad šį dailininką su žurnalistika jungia ir giminytės ryšys – jo dukra Indrė Makaraitytė dirba televizijoje.

Dailininkas Stasys Makaraitis.
Vytauto Žeimanto nuotr.

“

Dukra – žinoma televizijos žurnalistė

Tada apie S. Makaraitį parašiau ir pirmąjį rašinį, kurį paskelbiau „Lietuvos aide“. Vėliau jau teko apie jį rašyti ne kartą, nes pasižymėjo ypatingu darbštumu ir kūrybingumu. Jis dirbo įvairia technika, tačiau mane ypač žavėjo S. Makaraičio smulkioji plastika. Tai liudijo aukštą meninį lygį, gerą medžiagų išmanymą, mokėjimą jas valdyti, varijuoti modeliovimo būdais, faktūromis – nuo griežtai kontūruotų, rupaus paviršiaus plokštumų iki juvelyriško jų niuansavimo, žaismingos linijų grafikos.

Žurnalisto ir dailininko kūrybinis bendradarbiavimas virto gera vyriška draugyste. Taip S. Makaraičio kūrybinių interesų rate atsirado, o vėliau ir suaktyvėjo žurnalistinė tematika. Jis sukūrė žurnalistams nemažai ekslibrisų, piešė jų portretus, tačiau vis dėlto ryškiausią vagą žurnalistinėje tematikoje jis paliko kurdamas mūsų kolegų medalius.

Pirmąjį medalį S. Makaraitis sukūrė kolegai A. Vaidilai jo 60-mečio proga 2004 metais. Tai buvo galvanoplastikos būdu pagamintas varinis medalis.

Vaižganto medalis – LŽS iniciatyva

2009 m. Šv. Jonų gatvės meno galerijoje vykusioje parodoje „Medaliai – Lietuvos tūkstantmečiui“ buvo demonstruojamas dar

vienas medalis, skirtas LŽS nariui Jonui Vėlyviui. Šis darbas pateikiamas ir skoningai išleistame parodos kataloge. Tada prie parodos stendų pašnekinau S. Makaraitį.

„Džiaugiuosi, kad po mano sukurto pirmojo žurnalistui skirto medalio ryšiai su jūsų kolegomis ir su Žurnalistų sąjunga darosi vis aktyvesni ir produktyvesni, – anuomet sakė dailininkas S. Makaraitis. – Dabar šiai parodai pristačiau ir žinomo žurnalisto daktaro J. Vėlyvio vario medalį.“

Tąsyk prisiminiau, kad neseniai Malaišiuose poetui Justinui Marcinkevičiui, tapusiam Juozo Tumo-Vaižganto premijos laureatu, įteiktas irgi S. Makaraičio sukurtas J. Tumo-Vaižganto medalis, kuris pagamintas Lietuvos žurnalistų sąjungos iniciatyva.

Praėjus kuriam laikui su S. Makaraičiu susitikome Žurnalistų namuose. Čia jis LŽS pirmininkui Dainiui Radzevičiui perdavė ką tik sukurtą Antano Macijausko medalį, kuriuo vėliau buvo apdovanojami A. Macijausko premijos laureatai.

Dovanojo jubiliejų proga

Įsiminė susitikimas su S. Makaraičiu ir LŽS Senjorų klube, kur mūsų kolegai Vytautui Vaitkui jubiliejaus proga dailininkas įteikė iš vario sukurtą jam skirtą medalį.

2013 m. Žurnalistų namuose iškilmingoje aplinkoje S. Makaraičio sukurtą vario medalį LŽS pirmininkas D. Radzevičius įteikė žinomam gamtosaugininkui, „Tėviškės gamtos“ laikraščio redaktoriui Juozui Stasinui jo 75 metų jubiliejaus proga.

Dailininko Stasio Makaraičio sukurti žurnalistų medaliai:

Dainiaus Radzevičiaus

Ipolito Skridlos

Jono Vėlyvio

Vytauto Žeimanto

Vytauto Vaitkaus

Juozo Stasino

Alberto Vaidilos

Arnoldo Čaikovskio

O 2014 m. į Žurnalistų namus užėjęs S. Makaraitis atnešė Devintosios Baltijos medalių trienalės katalogą, kuriame buvo dviejų Lietuvos žurnalistų medaliai. Vienas jų skirtas LŽS pirmininkui D. Radzevičiui, kitas – žurnalistui J. Stasinui.

Beje, S. Makaraitį ir J. Stasiną suvedė ne tik jubiliejinis renginys. Kūrybinis bendradarbiavimas

prasidėjo kur kas anksčiau, kai J. Stasinas ėmėsi organizacinio darbo, kad būtų paminkline lenta įamžintas garsaus Lietuvos gamtosaugininko Viktoro Bergo atminimas ant namo, kuriame jis gyveno. Sukurti V. Bergo skulptūrinį vario bareljefą buvo paprašyta S. Makaraičio. Paminklinės lentos atidarymo proga kalbėjo aplinkos ministras, buvęs artimi V. Bergo bendražygiai, tarp jų ir J. Stasinas.

Ne vienas jų ištarė dailininkui S. Makaraičiui tikrai pelnytų šiltų žodžių ir apie taiklią portretuojamojo psichologinę charakteristiką, ir apie kitus skulptūros privalumus.

Varyje įamžino atminimą

S. Makaraitis, be jau minėtų, sukūrė dar ilgaamžius atminimo medalius žurnalistams Ipolitui Skridlai, Stanislovui Pleskui, Arnoldui Čaikovskiui, šių eilučių autoriui. Visi jie buvo eksponuojami kasmet vykstančiose tarptautinėse medalių parodose. Dabar galima drąsiai teigti, kad dailininkas varyje sukūrė šalies žurnalistų portretų plejadą.

Deja, 2014 m. lapkričio 10 d. netekome gero mūsų bičiulio, dailininko S. Makaraičio. Išėjo jis staiga, nors dar prieš savaitę aptarinėjome kūrybinius planus. Kartu su

kolega žurnalistu J. Stasinu jis planavo sukurti ukmergiškio, žinomo gamtosaugininko V. Bergo medalį ir jį padovanoti Ukmergės kraštotyros muziejui. Laukė medalių ir kiti kolegos. Nespėjo...

„Visi esame laikini šio pasaulio gyventojai. Todėl įsiamžinimas, dailininkų žodžiais tariant, kietoje medžiagoje gali būti vertingas ne tik kaip brangaus žmogaus portretinis atvaizdas, bet ir kaip meno kūrinys. Šviesaus atminimo žurnalistas A. Čaikovskis nespėjo pamatyti jam skirto medalio, tačiau jį mielai paėmė jo šeima, – sako menotyrininkas A. Vaidila. – Beje, medalis gali puikiai pasitarnauti ir portretuojamajam esant gyvam, ir būti kūrybiškai panaudotas įvairioje aplinkoje. Šie medaliai pateko ne tik į parodas ir jų katalogus, bet ir į žurnalistų knygas, periodinę spaudą, internetą, privačias kolekcijas, tapo kolekcionierių nuosavybe. Manau, kad medaliai pasitarnaus ir žurnalistikos istorijos tyrinėtojams.“

**Remia Spaudos, radijo ir
televizijos rėmimo fondas**

Aušra Pilaitienė

Kolegė kalbina kolegę – apie gyvenimą ir žurnalistiką

”

Ukmergės rajone, šalia Antano Smetonos tėviškės, gimusi ir augusi Genovaitė Rafanavičienė visą gyvenimą dirbo žurnaliste Alytuje. Nors čia atsidūrė ne savo noru, o pagal sovietmečiu galiojusią pasiskyrimų po aukštosios mokyklos baigimo sistemą, ji prisirišo prie šio Dzūkijos miesto, sukūrė šeimą, išaugino dukterį. Sulaukusi pensinio amžiaus visiškai pakeitė savo gyvenimą – savo noru paliko mėgstamą darbą ir išvažiavo į Klaipėdą, nusprendusi padėti dukteriai auginti keturis anūkus.

G. Rafanavičienės džiaugsmas – keturi anūikai.

Asmeninio albumo nuotr.

“

Žurnalistikai atidavė beveik pusę amžiaus

Kodėl tremtinė nusprendė atsiduoti žurnalistikai?

Be žurnalistikos savo gyvenimo beveik nebeprisimenu. Į žurnalistiką mane, dar šeštojė, tikriausiai pastebėjusi kažkokius gebėjimus, palydėjo Ukmergės rajono Balelių aštuonmetės mokyklos lietuvių kalbos mokytoja Veronika Grigaliūnienė. Matyt, net nenujautė, kokią lemtingą užduotį man skyrė, kai aplankėme švedų vaikų piešinių parodą gretimame Panevėžio rajone, Raguvos vidurinėje mokykloje. Turėjau parašyti informacinę žinutę Ukmergės laikraščiai „Gimtoji žemė“. Ypatingas jausmas buvo pamatyti savo pavardę laikraštyje ir iš santūraus tėčio, uolaus spaudos skaitytojo, išgirsti pagyrimą. O mokytoja ir toliau ragino rašyti. Tai buvo beveik prieš pusšimtį metų. Profesionaliai žurnalistikai atiduoti penkeri metai studijų Vilniaus universitete ir 39-eri trijuose laikraščiuose. Todėl nebijau prisipažinti, kad pavargau.

Žurnalistika man padovanojo ypatingą galiybę pažinti labai daug įvairių profesijų, pomėgių ir likimų žmonių.

Po aštuonmetės mokyklos toliau mokytis išvykau į Ukmergę, dabartinę Antano Smetonos gimnaziją. 1974-aisiais baigusi vidurinę ir turėdama nemažą pluoštą spausdintų rašinių, be kurių tuomet net nebuvo leidžiama laikyti stojamųjų egzaminų į žurnalistiką, staiga suabejojau, kokią specialybę rinktis. Vežiau dokumentus į Vilniaus universiteto Teisės fakultetą,

bet pakeliui persigalvojau ir nusprendžiau tapti istorike. O po savaitės perrašiau prašymą, nes nusprendžiau studijuoti žurnalistiką.

Patekau į nuostabų kursą, su daugeliu kurso draugų iki šiol sieja tvirta draugystė.

Neįsileido į televiziją dėl gimimo vietos

Ar įrašas, kad esi gimusi Sibire, buvo tapęs kliūtimi ar trikdžiu?

Nors esu gimusi tremtyje – Igarkoje, kur susipažino ir susituokė mano tėvai, tai nepakišo kojos stoti į žurnalistiką. Vis dėlto atsirūgo, kai baigiau studijas.

Antrame kurse man primygtinai siūlė rinktis televizijos specializaciją, nors apie tai niekada negalvojau.

Kai 1979 m. baigiau universitetą, per penkerius metus už egzaminus negavusi nė vieno trejeto, o mano diplominį darbą „Televizijos sporto komentatorius“ jo vadovas Skirmantas Valiulis pasiūlė sudėti į knygą, iš skirstymo komisijos netikėtai išgirdau, kad nesu tinkama dirbti televizijoje. Ir jokių paaiškinimų. Tik Sąjūdžio metais supratau, kodėl su manimi taip pasielgė.

Paskyrimo vietą rinkausi visai atsitiktinai. Alytaus medvilnės kombinatas ieškojo „Tekstilinko“ laikraščio redaktoriaus. Atvykusi sužinojau, kad prašymas – pernykštis, tos vietos nebeliko. Bet direktoriui Danieliui Jakšiui šovė mintis įsteigti papildomą etatą.

Kombinate tuo metu dirbo maždaug 6 000 žmonių, dauguma – jauni. Todėl gyventi ir dirbti čia buvo labai smagu.

Laikraštyje greitai apsipratau – labai praver-
tė universitete įgytos pramonės ekonomikos
žinios. O po gero pusmečio laukė ypatingi iš-
bandymai – trys iš penkių savaitraščio „Tek-
stilininkas“ darbuotojų per vieną mėnesį išėjo
į dekretines atostogas, o dvi kolegės sunkiai
susirgo. Kelis mėnesius tempiau viena: rašiau,
redagavau, maketavau, skaičiau korektūrą.

„Tekstilininke“ dirbau septynerius metus,
paskui nuėjau į rajono laikraštį „Komunisti-
nis rytojus“. Ir čia tremtis pakišo koją.

Redaktorius žadėjo pramonės skyriaus vedė-
jos pareigas, bet komunistų partijos komite-
to vadovai tai uždraudė.

Iš „Alytaus naujienų“ į „Lietuvos rytą“

Ir tuomet neliko minčių bėgti kitur?

Sovietmečiu pagal paskyrimą reikėjo dirbti
penkerius metus. Kai šis laikas artėjo į pabaigą
ir planavau važiuoti laimės ieškoti į Vilnių, vie-
name jaunimo vakare susipažinau su alytiškiu
Mindaugu Rafanavičiumi. Susituokus viltis iš-
vykti iš Alytaus išblėso. 1983-iaisiais gimė dukra
Aisrė – tai dar tvirčiau pririšo prie šio miesto.

Dirbant „Komunistiniame rytojyje“ prabėgo
įsimintiniausi Atgimimo, Sąjūdžio, Lietuvos
nepriklausomybės atkūrimo metai. Labai
sudėtingi, nes partijos komitetas ilgai bandė
apsaugoti laikraštį nuo laisvos ir nepriklausomo
žurnalistikos. Net ir tuomet, kai pakeitę
pavadinimą tapome „Alytaus naujienomis“.

Prisimenu, kaip remdamasi liudininkų pri-
siminimais parengiau viso puslapio straipsnį
apie tragiškas 1944 m. Kalėdas Klepočių

kaime, kur enkavėdistai sudegino trobas ir
išžudė gyventojus. Man buvo ypač skaudu,
kai partijos komiteto vadų įsakymu redak-
torius buvo priverstas išimti jau spaustuvėje
pradėtą spausdinti rašinį. Gal todėl redakci-
jos kolektyvas, tikėdamas, kad nepritrūksiu
drąsos, ir išrinko mane redaktore.

Buvau rašanti redaktorė, visi dirbome kartu,
nesvarbu, kas tu – vadovas ar pavaldinys.

Kai pajutau, kad atsirado žmogus, labai trokš-
tantis vadintis redaktoriumi, 1997 m. lapkritį
pasitraukiau. O kitą dieną jau dirbau „Lietu-
vos ryto“ dienraščio Alytaus korespondente.

Žurnalistiką iškeitė į... anūkus

Kiek metų dirbai „Lietuvos ryte“?

21 metai prabėgo labai greitai. Juk žurnalistas
dirba visuomet, išskyrus atostogas. Nebijau
pasakyti, kad pavargau ir nusipelniau poilsio.

Juo labiau kad pernai gruodžio 31-ąją tapau
pensininke, o „Sodra“ pranešė, kad man iki
gyvos galvos skirta 326 eurų pensija.

Dukra Aistė ir žentas Marius 2011 m. sausį
mums padovanojo anūką Mažvydą, o beveik
po dvejų metų – trynukus Žygimantą, Taut-
vydą ir Domantą. Jie gyvena Klaipėdoje.

Dievo planai, skirti mums, nežinomi. Tiek
džiugūs, tiek skausmingi.

Prieš porą metų staiga darbe mirė mano
vyras Mindaugas. Alytuje likau viena, todėl
lengvai nusprendžiau keltis pas vaikus į Klai-
pėdą. Tačiau bent kartą per mėnesį grįžtu į
Alytų – miestą, kuriame prabėgo 39 metai,

kurį atradau beveik per prievartą atsiųsta dirbti pagal paskyrimą.

Dirbant žurnaliste retsykais pavykdavo sukurti prasmingą rašinį, o padėdama auginti anūkus tą prasmę pajuntu kelis kartus per dieną.

Lenktynės be etikos – ne žurnalistika

Per ilgą darbo istoriją tikriausiai buvo ne vienas kartas, kai pavyko padėti į sudėtingą situaciją patekusiems žmonėms.

Dienraščio žurnalistas visą parą įvykių sukuryje. Prisimenu rašinį apie du broliukus, sergančius labai reta Gošė liga. Po publikacijos pavyko jiems gauti labai brangių kompiuterinių vaistų. Juos nuolat vartodami broliai gyvena iki šiol, nors prieš aštuoniolika metų buvo pasmerkti laukti greitos mirties.

Tarp įsimintiniausių – rašinys apie jauną alytiškę, kurią keturi vyrai prievarta išsivežė į užmiestį ir prievartavo. Prokurorui ir teisėjai pasirodė, kad ji pati dėl to kalta. Tik po rašinių „Lietuvos ryte“ prievartautojai sulaukė realios baismės.

Neprisimenu nė vieno rašinio, dėl kurio jausčiau apmaudą. Visada stengiausi visus išklausti, patikrinti faktus iš kelių šaltinių. Tai universitete įkalė į galvą dėstytojai.

Žurnalisto darbą visiškai pakeitė internetinė žiniasklaida. Ar pavyko prisitaikyti prie permainų?

Internetinė žiniasklaida ir spaudą įtraukė į lenktynes, kas pirmas, kas greičiau pateiks informaciją. O man keisti savo keturių

dešimtmečių žurnalistinio darbo įpročius ir principus būtų per daug sudėtinga ir skaudu. Jauniems, dar neapsiplunksnavusiems žurnalistams tokios lenktynės be etikos taisyklių lengviau įveikiamos.

Žurnalisto profesija tiek pat sunki, kiek ir įdomi

Ką patartum žurnalistu norinčiam tapti jaunuoliui?

Nė vieno jauno žmogaus neatkalbinėjau nesirinkti žurnalisto profesijos, kiek galėdama padėjau tiems, kurie norėjo išbandyti plunksną. Tik perspėdavau, kad žurnalisto darbo diena niekada nesibaigia. Svarbūs įvykiai nutinka ir vėl vakarą, ir naktį ar ankstyvą rytą. Tiesiog privalai apie tai tuojau pat sužinoti ir visur laiku suspėti. O pirmiausia turi pats norėti tai daryti.

Niekada nesigailėjau pasirinkusi šią profesiją – tiek pat sunkią, kiek ir įdomią.

Alytuje praleidai keturis dešimtmečius – daugiau niekur negyvenai taip ilgai.

Alytus netikėtai tapo mano miestu. Jo, kaip ir tėviškės, niekada negalėsiu pamiršti ir nuolat grįšiu. Čia patirta tiek daug išgyvenimų, sutikta šimtai žmonių, iš kurių ne viena dešimtis tapo mielais bičiuliais ir draugais, ištikimais mano rašinių skaitytojais, nebijau pasigirti – ir slapčiausiais informatoriais, nes niekada neišdaviau jų pasitikėjimo.

Remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas

Daiva Červokienė

Aurelija Arlauskienė: tarp levandų ir žurnalistikos

”

Vinco Kudirkos premijos laureatė, viena LŽS Vilniaus skyriaus įkūrimo iniciatorių ir ilgametė jo vadovė Aurelija Arlauskienė, tikra žemaitė nuo Kelmės, ketvirtį amžiaus atidavusi žurnalistikai, atkūrusi almanachą „Žurnalistika“, jau dešimt metų gyvena Vilniaus krašte ir domisi jo istorija, populiarina jį. Su A. Arlauskiene kalbėjomės apie žurnalistiką, žurnalisto profesijos specifiką, visuomeninę veiklą ir gyvenimo pilnatvę.

Pastarųjų metų kūryba.
Asmeninio archyvo nuotr.

“

Nuo aštuntos klasės reiškęsi vietos spaudoje

Kas lėmė, kad pasirinkai žurnalistės studijas?

Labai anksti įsmigo į mane ta žurnalistika. Tėvai, nors buvo paprasti darbininkai (abu dailidės, kitaip tariant, staliai) prenumeravo bene visus tuomet leidžiamus laikraščius ir žurnalus. Dar ir dabar prisimenu, kaip mes su tėveliu lenktyniaudavome, kuris anksčiau išgriebs pašto dėžutės turtus. Skaičiau iš eilės viską, o vyresnėse klasėse man labiausiai patikdavo žurnalas... „Socialistinė teisė“, ypač skyrius, kuriame būdavo aprašomos konkrečios bylos. Labai anksti savo artimai ir tolimesnei aplinkai paskelbiau, kad stosiū į žurnalistiką. Nors nuo aštuntos klasės jau „reiškiausi“ vietos spaudoje, geriausiai klasėje gliaudydavau temas (gebėjau per pamoką parašyti po dvi skirtingas: vieną – už save, kitą – už suolo draugę, kuri buvo matematikos, fizikos, chemijos eruditė), niekas netikėjo, kad man tai pavyks. Mat mūsų krašte tuomet sklandė gandai, kad norint įstoti į Vilniaus universitetą reikia nusivežti... karvės pinigus (suprask, tokio dydžio kyšį). Mūsų karvė Vyšnia buvo šeimos maitintoja, ir tėvai, auginantys mus keturis, jos dėl žurnalistikos tikrai neketino aukoti. Antra, nebuvau komjaunuolė. Atrodo, vienintelė klasėje. Prieš pat abiturės egzaminus rusų kalbos mokytojas pasikvietė į savo kabinetą, apkabino ir pasakė, kad aš tikrai įstosiū į žurnalistiką, gal daug ir pasieksiu, jeigu labai daug dirbsiu, tik... Tik pirma turiu įstoti į komjaunimą. Įstojau į komjaunimą. Po to – į Vilniaus universitetą.

Tavo darboviečių paletė gana plati: laikraščio „Vakarinės naujienos“ kuryerė, žurnalo „Darbas ir poilsis“ laiškų skyriaus vedėja, atsakingoji sekretorė, „Lietuvos aidą“ spec. korespondentė, Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo Valstybės atkūrimo komisijos patarėja, Valstybės kontrolės departamento atstovė informacijai, televizijos laidos „Faktas“ kūrėja, žurnalo „Veidas“ žurnalistė, banko „Hermis“ atstovė informacijai, vėl „Lietuvos aidą“ spec. korespondentė, „Lietuvos žinių“, „Respublikos“ korespondentė. Kas labiausiai formavo Tave kaip žurnalistę?

Ilgiausiai, net dešimt metų, dirbau profesinių sąjungų leidinyje „Darbas ir poilsis“. Čia pažinau šių sąjungų darbą iš vidaus, važiuodavau į atokiausius Lietuvos kampelius, dar buvau komandiruota į Vakarų Sibirą pas Lietuvos kelininkus, į Ukrainos granito kasyklas. Didžiausią įtaką mano, kaip žurnalistės, formavimuisi turėjo žurnalistas, publicistas, „Darbo ir poilsio“ vyriausiasis redaktorius Juozas Šiupšinskas. Jo publicistikos „Švyturio“ žurnale buvau skaičiusi dar tuose tėvų prenumeruotuose žurnaluose. Imponavo jo gebėjimas suvokti mažo žmogaus problemas, pastebėti ir itin išraiškingai aprašyti smulkmenas. Bet... buvo negailestingas straipsnių netikslumams, paviršutiniškumui. Kiekvienos užduoties skyrimas man buvo beveik žygdarbis. Ištaikiusi minutę, kai redaktoriaus nebūdavo kabinete, padėdavau straipsnį ant jo stalo ir kaip šimtas velnių varydavau pro duris, atsakingajam sekretoriui Povilui Lapeikiui sugalvojusi kokią nors priežastį. Redakcija buvo įsikūrusi Klaipėdos gatvėje, o kitoj pusėj – „Kronikos“ kino teatras, kuriame visą dieną buvo rodomi dokumentiniai filmai (jų per tarnystę „Darbe ir poilsyje“ pamačiau tikrai daug). Grįžusi į

redakciją ant savo stalo rasdavau siuntinį – savo rašinį su J. Šiupšinsko kaligrafiškai išraitytais komentarais. Et, kaip gaila, kad jų neišsaugojau. Tai buvo tokia galinga kritikos, pamokymų, papykimų, humoro pynė! Ir visada perrišta padrąsinančiais žodžiais. Niekad daugiau nesutikau tokio redaktoriaus, kuris būtų taip skatinęs mane mokytis, ieškoti, kilti, dvejoti. Tiesiog rašyti. Ir būtų taip džiau-gęsis mano pavykusiais straipsniais. Kai po dešimties metų tarnybos šiame leidinyje pradėjau „dusti“, redaktorius pirmasis paskatino skristi iš tos saugios užuovėjos. Išskridau į patį įvykių verpetą. Ėjo 1990-ieji.

Darbo specifika, pasiekimai ir klaidos

Kaip manai, įvairiuose leidiniuose žurnalistų darbas daug skiriasi?

Nežinau, kaip kitiems, bet man, dirbusiai įvairiuose leidiniuose, darbas nė kiek nesiskyrė. Gal todėl, kad visada dirbau žurnalistinių tyrimų skyriuose, specialiąja korespondente. Temų plotis ir gylis, ta pati labai didelė atsakomybė, kelių nepriklausomų šaltinių paieška ir naktinis rašymas. Viską, ką parašiau geriausio, gimė nakties tamsumose.

Tavo galva, pastaraisiais dešimtmečiais mūsų kolegų darbas labai pakito?

Žinoma. Technologijos leidžia viską daug greičiau nuveikti, susirinkti įdomios papildomos informacijos, patikrinti. Vis dėlto technologijos dažnai užgožia jausmą. Man visur, nesvarbu, kokia tema gvildinama, reikia jausmo.

Profesionalui būtini bruožai ir gebėjimai taip pat kinta?

A. Arlauskienė teigė, kad ją visada traukė nepraminti takai. Na, kad ir tokie purvynai...

O kas yra geras žurnalistas? Aš žurnalistą matuoju padorumo, atsakingumo, žmogiškumo matu. O tai, nepriklausomai nuo aplinkybių, redaktorių, atlyginimo, leidinių, neturi kisti. Jo stuburas visada turi išlikti tvirtas.

Ką laikai didžiausiais savo pasiekimais praktinėje žurnalistikoje?

Tai, kad manęs negrauzia sąžinė nei dėl vieno mano straipsnio, kurie suguldavo į žurnalistinių tyrimų ciklus. Esu suregistravusi visą savo tiriamąjį archyvą su visais dokumentais, taip pat diską su 100 „Fakto“ laidų, rodytų kas savaitę per Lietuvos televiziją. Kartais smagu pažiūrėti, ką mes su

operatoriumi Vytautu Tvaronu prikūrėm. Kai žiniasklaidoje išnyra vienas ar kitas man labai gerai pažįstamas pavadinimas, įlendu į archyvą, kažką užsirašau. Ką gali žinoti, gal kada ir prireiks. Taigi iš savęs niekaip negaliu išvaryti žurnalisto.

O ką laikai didžiausiomis savo klaidomis?

Didžiausia klaida buvo darbas „Hermio“ banke. Nors ten man „nelaužė stuburo“ (suprask, nereikėjo rašyti nebūtų dalykų, muilinti tautai akių), už darbą labai gerai mokėjo, tačiau visa mano prigimtis priešinosi tokiai tarnybai. Ištvėrusi devynis mėnesius grįžau dirbti į „Lietuvos aidą“ už tą pačią, dvigubai mažesnę, algą, kurią išeidama į banką palikau.

Esi žengusi beprecedentį žingsnį – 1997 m. padavei į teismą sveikatos apsaugos ministrą Juozą Galdiką, neteikusį visuomenei reikšmingos informacijos. Kokie buvo šio teismo proceso rezultatai ir pasekmės?

Taip, buvo toks įvykis mano žurnalistiniame gyvenime. Tuomet sveikatos apsaugos ministru buvo Juozas Galdikas. Ministerija pirkė įvairios įrangos, o aš, gilindamasi į ministro disertaciją, radau sąsajų tarp tų pirkimų ir jo mokslinio darbo. Surašiau daug klausimų, į kuriuos man nebuvo atsakyta.

Tada atidžiai perskaičiau Visuomenės informavimo įstatymą ir nukeliavau tiesiu taikymu į teismą. Vyko rimti teismo posėdžiai, kurie galų gale baigėsi taikos sutartimi – J. Galdikas sutiko atsakyti į mano klausimus. Visa ta istorija – praktinis įstatymo raidės tikrinimas – aprašyta „Lietuvos žiniose“. Vėliau kažkaip lengvai su kritikuojamaisiais pavykdavo susitarti dėl interviu. Beje, po minėto straipsnio laikraštyje J. Galdikas (su juo ir dabar susitikę maloniai pasisveikiname) per kurjerį atsiuntė man nuostabią gėlių puokštelę. Tokios nei joks kavalierius jaunystėje, nei sutuoktinis nėra dovanojęs. Dar LŽS įteikė man Metų žurnalistės nominaciją – kaktusą. Tik pernai jau visai nusibaigusį išmečiau.

1990-ieji. Labai įdomus „Lietuvos aidą“ periodas. Tai pati pradžia, kai leidiniui dar vadovavo Antanas Anskaitis, kai dar nebuvo rezgami voratinkliai, redakcijos vadovybei nuo ryto iki vakaro nesivaideno priešai. Sėsdavo štai į tokią mažą mašinytę ir važiuodavo po Lietuvą.

1986 m. su „Darbo ir poilsio“ vyriausioju redaktoriumi Juozu Šiupšinsku.

Apie žiniasklaidos situaciją ir etiką

Atkūrei žurnalistų profesinį metraštį, buvai almanacho „Žurnalistika“ atkūrimo iniciatore ir redaktore 2008–2012 m. Kaip kilo mintis tai padaryti? Kaip pavyko ją įgyvendinti? Kokius sunkumus teko įveikti?

Matyt, tokia mano karma... 1997 m., dirbdama „Lietuvos žiniose“, atkūriau „Žurnalistų žinias“, kurias redagavau trejus metus. 2000 m. vasarą pradėjusi dirbti Lietuvos nacionaliniame radijuje ir televizijoje Naujienų tarnybos direktore, perleidau leidinį kolegei Sigitai Jacinevičienei. Vėliau teko prikelti almanachą „Žurnalistika“, sėkmingai Domijono Šniuko redaguotą sovietiniais metais. Kodėl? Kad būtų tęstinumas, kad istorijai paliktume užfiksuotą žurnalistinę brydę. 1990–2007 m. metraščio leidimas buvo sunkiausias, tiesiog košmariškas darbas. Septyniolika žurnalistinių metų viename leidinyje – tikras išbandymas ne tik man, bet ir visai leidinio redakcinei kolegijai

(beje, kiekvienais metais LŽS tarybai teikdavau tvirtinti redakcinę kolegiją). Už bendrą darbą leidžiant tiek šį, tiek vėlesnius almanachus esu nuoširdžiai dėkinga dr. Audronei Nugaraitei, Aldonai Žemaitytei, Domijonui Šniukui, Vidui Mačiuliui, Vytui Urbonui ir kitiems kolegoms.

Kaip apskritai vertini šiandienos žiniasklaidą? Kas Tau patinka, kas ypač nuvilia?

Koks gyvenimas, tokia ir žiniasklaida. Džiaugiuosi pokyčiais Lietuvos nacionaliniame radijuje ir televizijoje, ypač sveikinu įkūrus LRT tyrimų skyrių. Puikiai dirba Lietuvos radijo komanda. Džiaugiuosi, kad mano žurnalistinėje biografijoje yra ir nuostabus laikas, kai buvau LRT tarybos nare (atstovavau Žurnalistų sąjungai), kad vėliau dirbau LRT Naujienų tarnybos direktore. Niekur kitur neteko sutikti tiek daug savo profesiją mylinčių ir gerbiančių žmonių, kaip čia.

Tiki, kad žurnalistika, kaip profesija, turi savo misiją? Ar šiandienos žurnalistai atlieka ją? Kas tam trukdo?

Žinoma, kad turi savo misiją. Kaipgi be jos... Tik apmaudu, kaip jaunieji kolegos čiuožia per temas lyg laumžirgiai vandens paviršiumi. Be stabtelėjimo, be naujesnės minties. *Copy. Paste.* Gal toks leidėjų, redaktorių užsakymas. Sausai, trumpai. O gal čia asmenybių problema. Nežinau, kaip dabar, bet dalyvaudama žurnalistų priėmimo komisijos darbe matydavau, kiek daug atsitiktinių žmonių bando laimę įsėsti į šį laivą. Na, užsirašo tą žurnalistiką kažkelinta toje profesijų eilutėje ir stoja. Nei motyvacijos, nei supratimo, kas tai yra. Ir būdavo labai gaila, kai štai toks jaunas žmogus anapus įstojimo linijos palieka tikrai talentingą, mūsų profesijai gimusį žmogų, nes tas, nors ir labai originaliai temą dėstydamas, padarė daugiau klaidų, gavo mažesnę įvertinimą. Kai kalbame apie žurnalistikos, kaip profesijos, misiją, turime kalbėti ne tik apie žurnalistus, bet ir apie viešosios informacijos rengėjus, skleidėjus. Jie turi skelbti tikslas, teisingas žinias, įvairias nuomones, kurios nepažeistų teisės ir etikos. O, mano galva, svarbiausia, kad būtų aiškiai pažymėta reklama. Tas artėjant rinkimams ypač aktualu.

LŽS Vilniaus skyriaus motina

Buvai viena iš LŽS Vilniaus skyriaus įkūrimo iniciatorių ir ilgamete jo vadove. Vilniaus skyriui vadovavai ne vienus metus.

2003 m. gruodžio 12 d. dvylika signatarų – aš, Birutė Balynienė, Danutė Jokubėnienė, Algimantas Jasulaitis, Raimonda Karnackaitė, Aurelija Mituzienė, Dalia Larsen, Angelina Liaudanskienė, Audronė Nugaraitė, Gražina Paukštienė, Dainius Radzevičius, Birutė Žemaitytė – įkūrėme LŽS Vilniaus skyrių, kurio pirmuoju valdybos pirmininku buvo išrinktas A. Jasulaitis. Vėliau skyriui vadovavo D. Jakubėnienė, Arkadijus Vinokuras, aš.

Kaip formavosi skyriaus tradicijos? Kaip manai, kas svarbiausia, kad skyrius būtų gyvybingas, veiklus?

Žvelgdama iš 15 metų perspektyvos matau, kad tam, jog toks visuomeninis darinys būtų gyvybingas, veiklus, neužtenka vien pirmininko entuziazmo. Tuo turi degti tiek skyriaus valdyba, tiek eiliniai nariai. Mano vadovavimo metais stengėmės kartu su skyriaus valdyba kurti ir puoselėti tradicijas – buvo gana gyvybingas Pokalbių klubas, rengtos Naujųjų metų sutiktuvės, Spaudos dienos minėjimai, ekskursijos, žygiai. Stengėmės su kiekvienu skyriaus nariu palaikyti ryšį. Pajutusi, kad šiame visuomeniniame darbe reikalingi esminiai pokyčiai, kuriems aš nebegaliu aukoti savo brangaus kūrybinio laiko, nebekėliau savo kandidatūros į Vilniaus skyriaus pirmininkus, o pastaruoju metu – ir į skyriaus valdybą. Visada buvau ir esu už pokyčius, už tekantį vandenį, tad tikiu, kad nauji, entuziazmo kupini kolegos tikrai nuveiks prasmingų darbų.

Knygų lentynoje

Tavo pirmoji knyga „Tomas Šernas: vakar buvo rytoj“ (2006 m.) pelnė Vinco Kudirkos premiją. Kokie iššūkiai kilo rašant apie vienintelį likusį gyvą Medininkų tragedijos liudininką? Kaip juos sprendei?

Iššūkis buvo vienas – kaip per pusę metų atlikti darbą, apie kurį neturėjau jokie supratimo. Taigi parašyti knygą. Išėjau iš „Respublikos“, kur tuo metu labai sėkmingai dirbau specialiąja korespondente, užsiregistravau Darbo biržoje ir pradėjau naują gyvenimo etapą. Iki šiol esu dėkinga T. Šernui, kad jis, sutikęs su mano pasiūlymu, atvėrė man naujus kelius, kuriais štai jau dvylika metų keliauju.

Prieš kurį laiką apsigyvenusi Šalčininkų krašte tarsi dėlioji Vilnijos krašto istorijos ir asmenybių mozaiką. 2014 m. su bendraautorėmis pristatei knygą „Povilas Ksaveras Bžostovskis – Paulavos respublika“, 2016 m. sudarei leidinį „Jašiūnų dvaras – kultūros židinyš“. Kaip apibūdintum šio krašto specifiką? O pokyčius?

Taip jau atsitiko, kad prieš kurį laiką parduovėme namus Vilniuje ir išsikėlėme gyventi į Šalčininkų rajono kaimą. Vietą, su kuria mūsų šeimos niekada niekas nerišo. Tiesiog sužavėjo šis Pietryčių Lietuvos kampelis – Merkio upė, dvarai, tūkstantmečiai ąžuolai, pilkapynai, labai kūrybingi žmonės. Pietryčių Lietuva – daugiatautis, daugiakultūris kraštas, kuris geografiškai labai arti sostinės, vos keliasdešimt kilometrų, deja, psichologiškai, dėl išankstinių nuostatų, jis dar tolokai tiek nuo Vilniaus, tiek ir nuo visos Lietuvos. Norėdama, kad kuo daugiau žmonių pamatytų šį savitą, įdomų, turtingą kraštą, ne tik kartu su bendraminčiais išleidau dvi knygas, bet ir baigiau gidų kursus, įgijau kelionės organizatorės statusą. Turistams atveriu šį įstabų kampelį, taip pat organizuoju ekskursijas po kitas Lietuvos vietas.

Pagalvok, o kur Tavo žvilgsnis būtų nukrypsęs, jei būtum pasilikusi gyventi sostinėje?

Gal šiandien imtum interviu iš dr. A. Arlauskienės. Mokslų daktarės. Mat 2006 m. vasarą Vilniaus universitete buvo patvirtinta mano daktaro disertacijos tema „Lietuvos periodinės spaudos įtaka politiniam gyvenimui“. Per kelerius metus surinkau labai įdomios, unikalios medžiagos, dariau interviu su politikais, žurnalistais, vykdžiau apklausas. Vienu metu šia upe irklavau labai aktyviai, kol neiškilo

netikėta kliūtis. Tiesiog klausimas „KAS TOLIAU“? Tik dr. prie pavardės? Gražu, bet niekaip neįsivaizdavau savęs mokslo dirvonuose. Aš – dėstytoja? Tam darbui neturėčiau aistros. O be aistros geriau jau atsitraukti. Tad suguldžiau savo „mokslineis pasiekimus“ į didelę kartoninę dėžę ir ėmiausi kitų. Dabar sakau, kad mano disertacija – knygos, gėlės, turistai.

Kaip manai, knygoms ir analitiniam straipsniams informacija renkama panašiai ar skirtingai ir kuo?

Aš vienodai sunkiai, nes taip pat kruopščiai renku medžiagą tiek žinutėms, tiek ir istorinėms knygoms. Kaip tai daro kiti, nežinau.

Tarp levandų ir žurnalistikos

Iš aktyvios žurnalistikos nukrypai ne tik į knygų rašymą, bet ir į kelionių organizavimą, levandas. Kodėl?

Levandos – tai tik viena mano dienų dedamoji. Ši gėlė, minima jau XVI a. Valdovo darbo apraše, turi magiškų galių, pritraukiančių žmones. O man, kaip gidui, tas labai paranku. Levandos taip pat reikalauja daug dėmesio. Taigi neleidžia užsisėdėti prie rankraščių. Pasikapstau, pamedituoju ir vėl sėdu rašyti. Vienu žodžiu, ne gyvenimas, o levandų rojus.

„Levandų uostas“ – labiau aktyvios žurnalistikos taškas ar tik dar vienas reikšmingas dėmuo?

Aktyvioje žurnalistikoje tegul savo talentus skleidžia kiti, aš stengiuosi suktis kitose veiklose.

Kas Tau teikia daugiausia džiaugsmo?

Už „kovas“ su sveikatos apsaugos ministru Juozu Galdiku apdovanota Metų žurnalistės titulu ir kaktusu. Po metų tokios regalinės įteiktos žurnalistui Vidui Mačiuliui.

Gyvenimas. Ši akimirka. Ši diena. Be apsimetinėjimo, melo, pavydo.

Kalbamės minint Lietuvos šimtmetį, artėjant reikšmingam Tavo pačios jubiliejui. Kuo labiausiai džiaugiesi, dėl ko nerimauji?

Labiausiai džiaugiuosi, kad gimiau pačiu laiku. Kad buvau Nepriklausomybės atgavimo liudininke, kad sukausi įvykių epicentre, kad turiu jėgų dirbti mėgstamus darbus ir kad neseniai gavau neįtikėtiną kūrybinį pasiūlymą – parašyti knygą apie vieną iškilų asmenybę. Kiek tų knygų dar bus? Nežinau, bet mano ekslibris, sukurtas po trečiosios mano knygos, liudija, kad tų vagelių iš viso bus aštuonios...

O nerimauju? Dėl žmonių susvetimėjimo. Štai atvažiavo Popiežius, tauta nušvito kelioms dienoms ir vėl rietenos, vėl debesys. Visur. O juk gyvename tokiame gražiame krašte, kuriame tiek daug galimybių kurti, atsiskleisti. Užuoat ėmėsi kažką keisti po truputį aplink save, dejuojame, skundžiamės, keikiame. Kartais atrodo, kad pavargome gyventi taikoje. Štai tas kelia didžiausią nerimą.

Ne kiekvienas žurnalistas gali pasigirti tokia apdovanojimų gausa: už žurnalisto profesinio vardo prestižo stiprinimą ir garsinimą asmeniniu pavyzdžiu – „Medalis už nuopelnus žurnalistikai“, pirmoji tavo knyga pelnė Vinco Kudirkos (2007), straipsniai savivaldos tema – Jono Vileišio (2010), Pietryčių Lietuvos kultūros tyrinėjimai ir jų sklaida – Stanislovo Rapolionio (2016) premijas. Esi apdovanota ir Sausio 13-osios atminimo medaliu. Kuris iš šių apdovanojimų tau brangiausias?

Žinoma, Sausio 13-osios atminimo medalis, kurį kasmet tą skaudžiąją dieną įsisegu ir mintimis dalijuosi su kitais, visų pirma, su savo Mama Terese Gedviliene. Ji tos baisiosios nakties išvakarėse, palikusi namie sergantį tėtį, kartu su kelmiškių kompanija autobusu atbildėjo iki Vilniaus ir saugojo LRT pastatą S. Konarskio gatvėje. Dalijuosi ir su kitais, kurie tą naktį buvo su Lietuva, nors galbūt ir prižiūrėjo ligonius ar buvo greta kūdikių.

Remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas

Aušra Tubienė

Svajonių profesija: joje atradau tai, kas teikia pilnatvės pojūtį

”

Viena ryškiausių žurnalistikos atstovių, užaugusių po Dzūkijos sostinės padange, yra šiuo metu populiarių TV laidų „Svajonių sodai“ ir „Svajonių ūkis“ autorė Aušra Tubienė. Aušra teigia išbandžiusi ir spaudos žurnalistės, ir viešųjų ryšių specialistės darbą, tačiau didžiausia jos meilė – televizija. Ir, žinoma, sodai. Įdomu tai, kad ir A. Tubienės senelis, ir sūnus rinkosi žurnalistų profesijas. Šeimos dinastija? Plačiau apie tai pasakoja pati Aušra.

Populiarių TV laidų „Svajonių sodai“ ir „Svajonių ūkis“ autorė Aušra Tubienė.

Auroros Lincijos Tubytės nuotr.

“

Senelis dirbo lietuvių išėivių spaudoje

Nedideliu straipsnelius pradėjau rašyti dar 7 klasėje. Tuomet tai buvo smagus užsiėimas – rašyti apie klasės ar mokyklos renginius regioninėje, o vėliau ir tuometinio jaunimo problemas nagrinėti respublikinėje spaudoje. Manau, kad tokia buvo daugelio jaunųjų žurnalistų kelio pradžia. Tik tada, kai baigiau žurnalistiką Vilniaus universitete (1992 m.), man buvo labai maloni staigmena sužinoti, kad ir mano tėčio tėtis, mano senelis Zenonas Gerulaitis taip pat buvo žurnalistas, prieskario Lietuvos žurnalistų sąjungos narys. Amerikos lietuvių enciklopedijoje radau žinių, kad Z. Gerulaitis gimęs 1908 m. Pelučių kaime, Veliuonos valsčiuje, Kauno apskrityje, gimnaziją baigė Kaune, o vėliau koledžą Čikagoje. Lietuvoje dirbo Krašto apsaugos, Vidaus reikalų ir Švietimo ministerijų žinybose, bendradarbiavo periodinėje spaudoje. Kai atsidūrė JAV, taip pat rašė į „Draugo“, „Vienybės“, „Amerikos lietuvių“, „Išėivių draugo“, „Tautos kelio“, „Minties“ laikraščius. Apie trejus metus senelis gyveno ir Anglijoje, buvo Silsdeno apylinkės Lietuvių sąjungos pirmininku ir kitų lietuviškų organizacijų valdybos nariu. Šiomet Z. Gerulaičiui būtų sukakę 110 metų.

Svajojo aplankyti bent kapą

Kodėl sužinojau apie tai taip vėlai? Skaudi istorija. Mano mama su mano tėčiu išsiskyrė, kai man tebuvo vieni metai, o vėliau mane auginęs patėvis neleido nė žodžiu užsiminti

apie savo tikrąjį tėvą. Jo taip niekada ir nemačiau, ir nepažinojau. Jis mirė, kai dar buvau mokinukė. Anksti mirė ir mano močiutė, tėčio mama. Jau vėliau, Lietuvai iškovojus nepriklausomybę, pradėjau rinkti informaciją apie tėčio šeimą. Šitaip sužinojau, kad, seneliui Z. Gerulaičiui karo metu emigravus į užsienį, mano močiutė iki pat savo mirties (1971 m.) laukė jo sugrįžtančio, gyveno apimta liūdesio ir nevilties. Tos nuotaikos persidavė ir mano tėčiui, galbūt todėl jų abiejų gyvenimai nebuvo nei sėkmingi, nei laimingi.

Dabar turiu tik šios savo giminės kapus Šakių rajone, tačiau, deja, neturiu jokių nuotraukų, jokių prisiminimų, jų asmeninių daiktų. Kartais dėl to apima begalinės viėnatvės jausmas. Smagu tik tai, kad šalia mano trys vaikai, trys jų gražūs gyvenimai. Ir dar turiu seną svajonę nuskristi į JAV, Čikagos lietuvių kapinėse rasti senelio Zenono kapą ir uždegti žvakelę. Šių metų lapkritį tai padarė mano vyriausiasis sūnus Liubartas, kuris, kaip tikras detektyvas, vos atvažiavęs į šalį gebėjo rasti savo prosenelio kapą ir net žmonių, pažinojusių juos. Buvau neapsakomai laiminga, džiūgavome visi.

Karjeros pradžia nebuvo palanki

Mano žurnalistinės veiklos pradžia susiklostė nelengvai, nes ir metas buvo nepalankus. Kaip tik tuo metu, kai pradėjau ieškoti darbo, laikraščių redakcijų laukė pokyčiai – privatizacija, kūrėsi „uabai“, tad dar vieno „akcininko“ niekam nereikėjo. Teko rašyti tik už honorarą, be nuolatinio atlyginimo, užsiimti reklamos plotų Alytaus ir respublikinėje spaudoje pardavimu, vėliau darbo ieškotis respublikiniuose laikraščiuose.

Buvo nelengva. Vis dėlto tas laikotarpis mane daug ko išmokė. Auginant tris vaikus toli gražu neužtenka uždirbti minimumą, kad ir koks jis būtų litais ar eurais. Prisimenu, gauni tuos varganus pinigėlius, o tiek visko nupirkti reikia – vienam batų, kitam striukės, kuprinės, bet suprantai, kad gali sau leisti tik sumokėti mokesčius, nupirkti maisto ir porą „čiulpinukų“ vaikams. Mane tai labai skaudindavo. Ieškai skandalingų temų, rašai iki išnaktų, o iš gauto atlygio už darbą negali patenkinti minimaliausių savo poreikių...

Dėl visų tų nepriteklių man trūko kantrybė ir ėmiau ieškoti kitų kelių.

Spaudą iškeitė į televizijos pokalbių laidas

Nepriteklius mane išmokė vienu metu dirbti 2–3 darbus ir kartu specializuotis, daug mokytis to, kas padėtų profesinei karjerai, suteiktų nors nedidelį išskirtinumą ir kartu naujas galimybes. Stovėjimas vietoje man reišė tik nevilgtį ir nepasitenkinimo jausmą.

Su laida „Svajonių sodai“ teko užsukti ir į kolegų žurnalistų sodus. Nuotraukoje – su Kristupu Krivicku.

Tad atėjo laikas, kai spaudą iškeičiau į televiziją, dirbau redaktore pokalbių laidose „Nomeda“, „Valanda su Rūta“, vėliau vyriausiąja redaktore laidose „Ką manai?“, „Kodėl?“ Sakysite, anokia čia karjera... Tačiau per šį fiziškai ir emociškai labai sunkų laikotarpį, kartu padedant įvairiems specialistams, pavyko pagelbėti daugeliui kritinėse situacijose atsidūrusių žmonių, šeimų. Man tos darbinės ir kartu kūrybiškos akimirkos atrodo prasmingos iki šiol.

Tarnauti politikams taip ir neišmoko

Teško padirbėti Alytaus miesto savivaldybėje viešųjų ryšių specialiste, tačiau bandymai pritaipyti prie nerašytų savivaldybės taisyklių ir nepamatuotų politikų įnorių man baigėsi Santariškių ligoninėje. Daugiau tokios karjeros pakartoti nenoriu. Ir meluoti niekam nesinori.

Man liūdna dėl Lietuvos žurnalistikos (kaip ir dėl kitų sričių specialistų). Nieko nauja nepasakysiu, kad žurnalistikai trūksta ir laisvės, ir nepriklausomybės, ir kartu žurnalistų vienybės. Graudu, kad tikrųjų žurnalistikos mohikanų

Su A. Stulginskio universiteto doc. dr. Algirdu Amšiejumi parengta daug Lietuvos ūkininkams naudingų laidų.

liko tik sauželė, o daugeliui kitų teko keisti darbo pobūdį: įsidarbinti „piaro“ agentūrose, politinių partijų štabuose. Nepaisant to, kas vyksta širdyje, norisi gyventi oriai.

Gaila, kad mano kai kurie buvę kolegos iki šiol leidžiasi šitaip menkinami. Mėnesiais negauna atlyginimų arba gauna tokius juokingus, kad nesunku įsivaizduoti, kaip jaučiasi toks žurnalistas ir kaip jam būti kūrybingam. Antra vertus, ką tokios būsenos žurnalistas gali pasiūlyti leidiniui, kuriame jis dirba? Negalima dėl tokios padėties nieko nedaryti. Negalima leisti save menkinti.

Sūnus seka mamos pėdomis

Mano sūnus Lukrecijus Tubys žurnalistika degė nuo mokyklos laikų. Sūnus sako, kad jam norėjosi sužinoti tai, apie ką niekas nekalba, rašyti apie tai, apie ką dar niekas nerašė. Jis rašė „Alytaus naujienoms“, dirbo „Alytaus radijuje“, „M-1“ žinių tarnyboje, bendradarbiavo „15min.lt“, vyko į žurnalistinių tyrimų stažuotes Anglijoje ir JAV. Šiuo metu dirba su sporto žurnalistu Tomu Langviniu. Ką veiks

toliau? Apie kokį darbą svajoja? Manau, kad jam nelengvas šis klausimas.

„Svajonių sodai“ – svajonių darbas

Manau, kad tai, ką dirbu pastaruosius 8 metus, yra didysis mano džiaugsmas. Tiesa, viskas prasidėjo 2001 m., kai pradėjau kurti laidas apie mėgėjišką sodininkystę. Tai būdavo mano antrasis, o kartais ir trečiasis darbas, kuriam rasdavau laiko tik vakarais arba savaitgaliais. Nuo to laiko nežinau, kas yra penktadienis ar laisvadieniai. Begalę metų svajojau, kaip padaryti taip, kad ši laida taptų mano pagrindiniu darbu.

Kai pagaliau po bene 10 metų pavyko, dirbdama be poilsio aš vėl buvau ties išsekimo riba. Tuomet sau pasakiau: „Juk tai tavo svajonių užsiėmimas, pati to norėjai.“ Supratau, kad tai – ne darbas, o tiesiog prasmingas laiko leidimas. Galvoje kažkas apsvirtė ir dingo nuovargis, aukos jausmas ir surūgimas, kad kiti savaitgalį važiuoja prie ežero, o aš – į montažinę arba filmuoti.

Kuria žydinčią Lietuvą

Iki šiol vis dar pavyksta sukurti žiūrimiausias specializuotas patarimų laidas „Svajonių sodai“, dėl kurių taip keičiasi, gražėja Lietuva. Galima sakyti, kad jau savotišku kultu tapo individualių namų ar daugiabučių kiemų, seniūnijų aplinkos apželdinimas, papuošimas. Kaip išgražėjo Lietuva, gali įvertinti tik išvykęs į kaimynines šalis ir palyginęs, ką matai.

Pamenu, prieš bene 15 metų pradėjome mokytį žiūrovus, kaip išsigenėti sodą, o štai dabar važiuoju per Lietuvą ir matau, kaip keičiasi vaismedžių šukuosenos. Man tuo metu širdis stoja iš džiaugsmo. Pradėję šių laidų filmavimus kartu su žinomais žmonėmis jų sodybose, jau keleri metai važiuojame tik pas paprastus mūsų laidos žiūrovus ir sprendžiame jų kiemo problemas, o laidos reitingai auga.

Po laidos vėliava – mokslininkų komanda

Man pavyko suburti puikių mokslininkų komandą, kurie neatlygintinai dalijasi savo

žiniomis su laidos herojais ir žiūrovais, ir žinau, kad jie dėl to irgi jaučia didelį džiaugsmą. Po kelerių bendro darbo metų su konsultantu, labai geros širdies dzūkeliu, A. Stulginskio universiteto doc. dr. Algirdu Amšiejumi supratau, jog kaime turint žemės yra didelės galimybės žmonėms užsidirbti auginant uogas. Pats A. Amšiejus nuolat bando naujausias Europoje išvestas veisles ir gauna puikius rezultatus, didelius derlius.

Tad sujungę daugiau patyrusių ūkininkų ir mokslo žmonių nutarėme sukurti laidą „Svajonių ūkis“. Pradžią buvo labai sunki, sunkiai sekėsi ieškoti rėmėjų, trūko pinigų sumokėti televizijai už laidos transliacijas, tačiau pastangos veltui nenuėjo. Iki šiol padedant mūsų laidai susikūrė mažiausiai per 1 000 naujų ūkių, organizavome Lietuvos uogų augintojų asociaciją, kuri vienija tuos, kurie ieško naujų realizacijos galimybių užsienyje. Rengiame begalę mokymų, konsultuojame ūkiuose.

Vis dėlto iki šiol man virpa širdis, ar jiems viskas pavyks, ar nenusivils, juk daugelis jų vien dėl ūkio grįžo į Lietuvą ir investavo emigracijoje uždirbtus pinigus. Pirmuosiuose seminaruose, kai išvydau, kokia auditorija susirinko, man linko

Šių metų lapkritį Aušros sūnus Liubartas Tubys gebėjo rasti ir aplankyti savo prosenelio, praicityje žinomo išėivijos žurnalisto Zenono Gerulaičio kapą Čikagos lietuvių kapinėse.

keliai – salėje sėdėjo jauni žmonės maždaug iki 30 metų. Jie nori dirbti savo šalyje, nebijo darbo ir jiems reikia tikėjimo ir perspektyvų. Ir tai yra didysis džiaugsmas net ir tada, kai tenka su pradedančiaisiais bendrauti be jokių darbo valandų.

Su ūkininkais bendrauja ir per socialinius tinklus

Aš pokštauju, kad sėkmingiausi tie ūkininkai, kurie išdrįso man parašyti per socialinius tinklus po 24 valandos. Tie iki keleto valandų trukę pokalbiai, galimybių tyrimas baigdavosi pasiryžimu kurti ūkį. Prasmingiems darbams visiškai negaila laiko. Džiaugiuosi radusi tai, kas darbui teikia prasmę, ir kartu daug kitų dalykų, kurie, atrodytų, daro stebuklus, t. y. norint gerai atlikti savo darbą, pajusti, ko, kur, kada ir kam reikia, būtina besąlygiškai pamilti žmones ir dalytis, kuo tik gali. Kodėl laidos populiarios? Greičiausiai dėl to, kad tai nuoširdu ir tikra, o šių dalykų mums trūksta visose gyvenimo srityse.

Būtina patiems keistis

Mano didžioji svajonė – padėti šeimoms įtvirtinti savo uogų ūkius Lietuvos ir užsienio rinkose – jau pildosi. Dar turime daug planų ir sumanymų, kuriuos įgyvendindami televizijos laidoje šviečiame žmones. Kaip neretai išgirstu, darome darbus, kuriuos priklausytų daryti Žemės ūkio ministerijai.

Aušra Tubienė: „Kai supranti, kad užsiimi prasminga veikla, svajonių darbu, jau nebepikta, kad savaitgaliais tenka važiuoti ne ilsėtis prie ežero, o filmuoti arba į montažinę.“

Vienas žurnalistas negali nuversti kalnų, jam reikia komandos, pagalbos. Dabar jau tikrai žinau, kad bet kuri svajonė išsipildo. Todėl nereikia sėdėti redakcijoje nelaimingam ir neįvertintam tikintis, kad kas nors pasikeis, nors žinai, kad nieko nebus kitaip. Pats keiskis, važiuok į asmeninio tobulėjimo seminarus, atgaivink savo svajones, burk komandą, dalykis, dek savo veikla. Lietuvoje daug galimybių ir kiekvienas gali nuveikti daug daugiau, nei jam atrodo šią minutę.

Remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas

Gerimantas Statinis

Antano Poškos ir Mato Šalčiaus kelionės drama

”

Apie Matą Šalčių sužinojau ir juo domėtis ėmiau Antano Poškos dėka. Su pastaruoju buvome sodo kaimynai, tačiau man, paaugliui, nedaug rūpėjo kelionės, daugiau domino A. Poškos vasarnamyje įrengtas mažas standas, tarsi muziejėlis, kuriame jis eksponavo sode aptiktus įdomius radinius. Ten buvo, regis, ir titnaginių antgalių, o man, skaitančiam knygas apie indėnus, tai buvo tarsi masalas. Dabar šis standas saugomas Saločių Antano Poškos vidurinėje mokykloje.

2017 m. A. Poškai, motociklininkų patriarchui, pastatytas paminklas Klaipėdoje. Jis taip pat skirtas pirmajam Lietuvoje baikerių klubui. Prie paminklo su gėlėmis A. Poškos anūkė Irena Janušauskienė.

Jolantos Benišytės nuotr.

“

Augo A. Poškos kaimynystėje

Pamenu, šalia vasarnamio vynuogėmis apaugusioje lauko virtuvėlėje jis mano tėvams pasakojo savo kelionių išpūdžius, o aš, varvindamas seilę, tyrinėjau tą stendą, svajodamas panašių daiktų rasti savo sode.

Vėliau, po tarnybos kariuomenėje ir studijų, kai jau A. Poška buvo miręs (1992 m.), susidraugavau su jo sodo sklypą įsigijusiu Albinu Degučiu. Iš jo gavau visas garsiojo keliautojo knygas ir netgi rankraščius, kurie vėliau buvo panaudoti leidžiant neišspausdintas „Nuo Baltijos iki Bengalijos“ knygos dalis. A. Poška savo knygoje nėra šališkas, tačiau man parūpo sužinoti, kas tas „blogiukas“ antrasis jo pakeleivis, su kuriuo jis kelionėje pykosi. Mato Šalčiaus asmenybė buvo tarsi *persona incognito*. Beieškodamas radau jauniausią dukrą Ramintą Šalčiūtę-Savickienę, su kuria iki pat jos mirties 2015 m. nuoširdžiai bendravome. Taip buvau įtrauktas į kelionių pasaulį...

Ėmiau tyrinėti M. Šalčiaus biografiją, jo darbus, sužinojau, kad keliautojas miręs 1940 m. Bolivijos ir Brazilijos pasienyje, o palaidojimo vieta neaiški. Susipažinę su „Klajūnų“ klubo įkūrėju Gintautu Babravičiumi nutarėme leistis į ekspediciją, ieškoti M. Šalčiaus kapavietės. Ekspedicijos „Bolivija–Peru’05 M. Šalčiui atminti“ metu 2005 m. kapo nepavyko rasti, nes senosios kapinės panaikintos, tačiau išsiaiškinome jų vietą ir nuvežę bareljefinę lentą (skulptorius G. Piekuras) įamžinome, pritvirtinę ją Bolivijoje, Gvajaramerino bažnyčios šventoriuje. Grįžęs iš kelionės

parašiau knygą „Pasiklydęs Amazonijoje: Mato Šalčiaus klajonių pėdsakais“.

Iš kelionės – reportažai į laikraščius

Antanas Poška gimė 1903 m. Pasvalio rajono Gripkelių kaime. Jo tėvas buvo knygnešys ir tai, matyt, lėmė sūnaus potraukį knygoms bei mokslui. Vaikas išmoko esperanto kalbą ir 1926–1929 m. studijuodamas Kaune mediciną jau aktyviai ją populiarino. Nuo pat jaunystės domėjosi antropologija ir senaisiais žemėlapiais, o būsimo keliautojo sieloje brendo nenusakoma pažinimo aistra.

Gavęs Upsalos universiteto studento laišką, kuriame klausama apie pastebėtą indų ir lietuvių giminystę, ir nežinodamas atsakymo, kreipėsi į Juozą Tumą-Vaižgantą patarimo. Rašytojas pasiūlė mokytis sanskrito kalbos ir vykti tyrinėti šių ryšių į Indiją. Dvidešimt šešerių metų jaunuolį tai galutiniai uždegė ir tapo pagrindiniu kelionės tikslu. A. Poška įsigijo motociklą ir nusprendė važiuoti į Indiją per Europą, Afriką, Aziją, kad artimiau susipažintų su šių žemynų tautų papročiais ir gyvenimo būdu. Drauge su A. Poška pasišovė vykti ir kelionę finansuoti jau pasaulio matęs, trylika metų vyresnis, žurnalistas M. Šalčius. Vėsus 1929 m. lapkritį abu sėdo ant apkrauto belgų „FN“ markės motociklo ir prisitvirtinę lentelę su užrašu „Kaunas–Kairas–Kalkuta“ išvažiavo.

M. Šalčiaus finansavimas truko neilgai, ir čia prasidėjo didžioji, kartu ir avantiūristiškoji keliautojų odiseja. Siųsdami reportažus į Lietuvos laikraščius, jie turėjo gauti honorarus, tačiau pinigai užtrukdavo arba neateidavo išvis, ir drąsuoliams tekdavo verstis, kaip

Jaunystė Saločiuose.

išmano. Skaitydavo paskaitas apie atsikūrusią Lietuvą, juos sušelpdavo esperantininkai ir geri žmonės, kurių visais laikais atsiranda. A. Poškos paskaitų kelionių metu yra klausę pusė milijono žmonių, o jo straipsniai spausdinti 27 kalbomis 216 pasaulio laikraščių.

Nuotykiškai sugulė į knygas

Pervažiavę Europą, iš Graikijos laivu austringa jūra persikėlė į Egiptą. Visur jų laukė gausybė nuotykių: miegančių prie Nilo keliautojų už kojų į gelmes vos nenutempė krokodilai, naktimis tekdavo gintis nuo šakalų ir hienų, nakvoti ant piramidės akmenų, pasiklojus tik laikraštį ir besiklausant vėjo dejonų stebėti dykumoje tekančią saulę.

Palestinoje, kartais apsimesdami maldininkais, dėl pinigų trūkumo apsidodavo

vienuolynuose, kur gaudavo nakvynę, maisto ir net vyno. Arabijos dykumoje pasiklydo, buvo apšaudyti Sirijos kareivių, o kai nutarė motociklu įvažiuoti į smėlio sūkurį, buvo tarsi grybai numėtyti į skirtingas puses. Irako mieste Mosule juos sustabdė vietos policija ir liepė vienam nuo motociklo nultipti – mat Londono gyvūnų globos draugija uždraudė ant asilo joti daugiau kaip vienam žmogui. „Ir asilas, ir motociklas yra transporto priemonė, – paaiškino policininkai, – o jei ginčysitės, gausit mokėti baudą paliegusių gyvulių fondui.“ Tad vienam iš jų – M. Šalčiui teko bėgti greta motociklo.

„Tūkstančio ir vienos nakties“ pasakų miestą Bagdadą jiedu pasiekė gerokai išsekę, tačiau šeichas, pagerbdamas keliautojus, leido naudotis savo „žemiškuoju rojumi“ – puikiais haremais, kur stebuklingai sugrįžta jėgos. Ilgai „pasakoje“ neužsibuvę, vos judančiu motociklu pasuko Kaspijos link, o važiuoti dėl blogų sąlygų teko tiesiog jūros pakrantėmis. Nemažų vargų patyrę, nuvažiavę 15 000 kilometrų, pasiekė Teheraną, kur A. Poška atsisveikino ne tik su M. Šalčiumi, bet ir su galutinai sulūžusiu motociklu, o pats keliems mėnesiams pateko į ligoninę.

Ši kelionė aprašyta A. Poškos „Nuo Baltijos iki Bengalijos“ knygoje. Pirmosios dvi knygos „Su gervėmis į pietus“ ir „Pas faraonų palikuonis“ išleistos prieškarinėje Lietuvoje, trečioji – „Judėjos slėniais ir aukštumomis“ išleista 1996 m. Knygų „Tarp praeities mirazų“ ir „Irano kuprių keliais“ buvo išlikę tik mašinėle spausdinti rankraščiai, o tolesnės dalys apie Indiją, Himalajus, Iraną, Turkiją išbarstytos įvairių žurnalų ir laikraščių puslapiuose, tik vėliau jos visos perleistos iš naujo.

Motociklu Indijos link

Žinodamas visą M. Šalčiaus ir A. Poškos istoriją, knygoje „Pasiklydęs Amazonijoje: Mato Šalčiaus klajonių pėdsakais“ bandžiau paliesti ir jų santykius: „Visi literatūros ir žurnalistikos kritikai puikiausiai žino, jog Matas Šalčius į kelionę motociklu išvyko ne vienas, o kartu su Antanu Poška. Pastarasis ir buvo kelionės maršruto Kaunas–Kairas–Kalkuta sumanytojas, o ne M. Šalčius, kaip visur pateikiama. Po kelionės motociklu per Skandinaviją A. Poška dienraštyje „Mūsų laikraštis“ aprašė savo nuotykius ir užsiminė, jog ši transporto priemonė yra prieinama ir efektinga pažintine prasme keliaujant, taip pat apie ketinimą vykti aplink pasaulį. Tuo metu Matas Šalčius dirbo

Antanas Poška su tėvais.
Autoriaus archyvo nuotr.

„Trimito“ redaktoriumi ir pats ketino keliauti, taip likimas jų takelius suvedė į bendrą kelią.“

M. Šalčius ruošdamasis į kelionę aplink pasaulį rašė: „Vieną 1929 m. sausio vakarą, kai lauke spigino 25 laipsnių šaltis, mudu su Antanu Paškevičiumi (Poška), dalydamiesi prie arbatos puodelio savo įspūdžiais apie keliones po Skandinaviją, Ispaniją ir kitas šalis, nutarėme, kad šiais laikais būtų nuodėmė nepamatyti mūsų žemės penkių kontinentų per vieną kelionę. Tuoj prieš mus ant stalo atsirado žemėlapis ir pradėjome neakivaizdinę kelionę iš mažo punkto Nemuno ir Neries santakoje, apibrėžto juodu rutuliuku ir pavadinto „Kaunas“. Į vakarus mums viskas pažįstama, į rytus ir šiaurę – taip pat. Į pietus – Balkanai, Turkija, Persija, Afganistanas, magiškoji Indija. Štai kur mudviejų kelias: Kaunas–Konstantinopolis–Kairas–Kalkuta. Iškilo klausimas: kaip įveikti tą maršrutą? Nusprendėme – motociklu. Tai mums žinomiausia transporto priemonė. Ji turi tą privalumą, kad motociklu, kaip ir pėsčiomis, gali susipažinti su kiekviena žemės pėda, gali bet kur sustoti, o svarbiausia – pigu. Kitą dieną pradėjome aptarinėti kelionės planą. Išvykti nutarėme rudenį, rugsėjo pabaigoje. Iki to laiko mums reikėjo įsigyti motociklą, susipažinti su tais kraštais, surasti lėšų kelionei.“

Honorarai pasiekdavo retai

Išvykę iš Kauno keliautojai kartu vyko iki Tetherano, kur jų keliai išsiskyrė visam gyvenimui.

Kelionėje tarp jų ėmė bręsti konfliktinės situacijos, ypač tai paaštrėjo Judėjoje. Jų santykiai klostėsi blogyn ir galime numanyti, jog erzelyne prasidėjo ne vien dėl nuovargio ir kelionės sunkumų. Priežastys yra kur kas giliau. Kaip rašo Antanas, kelionės finansavimu

Antanas Poška su Matu Šalčiumi Izraelyje. 1929 m.

buvo prižadėjęs rūpintis Matas, tačiau honorarai iš Lietuvos už reportažus juos pasiekdavo labai retai. Šiais pinigais turėjo išsilaikyti ir gausi M. Šalčiaus šeima. Tekdavo verstis kaip išmano, kelionėje A. Poška skaitydavo paskaitas esperanto kalba, kuri tuo metu pasaulyje buvo itin populiari. Gautų pinigų vos užtekdavo degalams bei motociklo remontui, o kas likdavo – maistui. Tai buvo viena iš svarbesnių priežasčių, kodėl tarp keliautojų atsirado trintis, paskatinusi juos visiškai išsiskirti.

Keista tai, kad M. Šalčius knygoje „Svečiuose pas 40 tautų“ visiškai nemini savo bendrakeleivio, nesuprantama ir tai, jog jis rašo iškeliavęs pats vienas. M. Šalčius motociklu nemokėjo važiuoti išvis; kai jiedu dykumoje susipyko ir A. Poška jį laikinai paliko, važiuoti motociklu jam nepavyko. Pirmuose knygos rankraščiuose Matas apie Antaną rašė: „Man įsipiršo į bendrakeleivius vyrukas, kuris pasisakė viską žinąs ir išmanąs apie mašinas ir

net galįs padaryti jų dalis, bet kai reikėjo kely pasirodyti, tai jis pasirodė tik manąs, kad jis mokąs, o tikrumoj, kai reikėjo, pavyzdžiui, pataisyti automatinį motociklo teptuvą, tai jis tik nuėmęs pūtė, o paskui nieko neišgalvojo kito geresnio, kaip trenkti akmeniu į teptuvą.“

Bendrakeleivį „ištrynė“ ir iš širdies, ir iš raštų

Vėliau M. Šalčius iš viso atsisakė sumanymo minėti A. Pošką ir akivaizdžiai bei demonstratyviai jį ignoravo, nepaisant to, jog to meto spauda viešai rašė apie jų kelionę. Vis dėlto jam, kaip matyti, tai sekėsi gana nelengvai. Archyve aptikau ranka rašytas nežinomo redaktoriaus pastabas apie „Svečiuose pas 40 tautų“ rankraštį, kurių viena štai tokio pobūdžio: „Neaišku, keli važiuoja: sykį „aš“, sykį „mes“, o tikrojo skaičiaus nėra; turėtų būti „mudu“. Reikia pataisyti...“

Kyla klausimas: kodėl M. Šalčius, pirmiausia atsisakęs minėti tik A. Poškos asmenybę ir šitaip diskredituodamas, vėliau visai atsisakė jo kaip personažo. Galbūt šiuo atveju M. Šalčiaus neryžtingumą nulemia redaktorių, redagavusių knygos rankraščius ir patekusių taip pat į keblią padėtį, persvara būtent į šią pusę. Antra, ar autorius išlieka objektyvus sakydamas netiesą apie tai, jog būtent jis yra šios kelionės sumanytojas ir vienas pats motociklu nuvažiavęs iki Teherano, juk „Svečiuose pas 40 tautų“ – tai kelionių reportažai, o ne beletristinis romanas? A. Poška knygoje „Nuo Baltijos iki Bengalijos“ be jokių užuominų ir pagiežos rašo apie savo santykius su M. Šalčiumi ir tuo jis atviras bei nuoširdesnis. Šio klausimo vengė liesti visi rašiusieji apie M. Šalčių: Č. Kudaiba, Z. Mikalauskas, M. Zingeris, L. Rozga, J. Skliutauskas, M. Jokūbaitis.

Atidžiai skaitant, sekant įvykius ir lyginant abiejų keliautojų įspūdžius, M. Šalčiaus knygoje, aprašyme iki Teherano, galima įžvelgti sauso rafinuotumo, autorius tarsi kažko nepapasakoja iki galo, nes į minimas situacijas pakliūti arba išsisukti iš jų vienam būtų neįmanoma. Tvyro netikrumas, ir tik po Teherano, kai keliautojai išsiskiria, tarsi nukrenta nematoma našta, autorius lengviau atsikvėpęs toliau keliauja vienas, jo nebeįpareigoja jokie nutylėjimai bei suvaržymai, kuriuos jautė ir skaitytojas.

Paradoksalu, tačiau jų tolesnis likimas, kaip ir buvo sumanyta kelionės pradžioje, klostėsi beveik ta pačia linkme. Nors ir atskirai, jie abu vėliau pasiekė išsvajotąją Indiją, lankėsi netgi pas tuos pačius žmones – R. Tagorę, Dž. Neru, M. Gandį. Grįžę kelionės įspūdžius aprašė savo knygose: M. Šalčius – „Svečiuose pas 40 tautų“, o A. Poška – „Nuo Baltijos iki Bengalijos“.

Paliko sergantį draugą

Lietuvos keliautojų sąjungos prezidento, aistringo A. Poškos gerbėjo ir jo darbų puoselėtojo Algimanto Jucevičiaus dėka naujai išleistos visos aštuonios „Nuo Baltijos iki Bengalijos“ knygos (sudarytojas A. Degutis, redaktorė B. Ilgūnienė). Jis 2015 m. lapkričio 9 d. interneto dienraštyje „Bernardinai.lt“ žurnalistei Vaidenei Grybauskaitei apie M. Šalčių ir A. Pošką dalijosi štai tokiomis mintimis: „Jų santykiai su keliautoju Matu Šalčiumi man ir šiandien yra nesuvokiami. A. Poška su motociklu buvo apvažiavęs aplink Baltiją, ruošėsi vienas važiuoti į Indiją. Jo motociklas jau buvo pravažinėtas, bet menkas, dviem netinkamas. O M. Šalčius prašėsi kartu: prisidėsiu, važiuojam, pavežk. Tada A. Poška įsigijo kitą, galingesnį, kad galėtų du žmonės važiuoti, bet jis buvo neišbandytas. Kelionę teko atidėti – A. Poška norėjo gegužę išvažiuoti, o išvyko tik spalio mėnesį. Antanas susirašinėjo su esperantininkais, buvo užmezgęs ryšius visoje Europoje. Keliaujant visur juos pasitikdavo, priglausdavo. A. Poška skaitydavo paskaitas. Jau važiuojant per Europą motociklas pradėjo gesti, kai nuvažiavo iki Irano, visiškai subyrėjo, tada įkrovė jį į mašiną ir nuvežė į Teheraną. A. Poška susirgo drugiu – atsigulė į ligoninę. Ir įsivaizduokit, užuot globojęs ar rūpinęsis, M. Šalčius paliko jį, motociklą pardavė, o pats išvažiavo į Indiją, matyt, galvodamas, kad bendrakeleivis čia ir pasimirė. Ten praleidęs apie porą metų grįžo į Lietuvą, parašė šešias knygas „Svečiuose pas 40 tautų“ ir nė žodžio apie tai, kad važiavo su A. Poška.

Didžiausias absurdas, kad šiandien M. Šalčius minimas kaip motociklininkas, jo vardu pavadintas motoklubas. Lankiausi Vytogaloje, kur jis mokytojavo, ten didžiausi stendai –

M. Šalčius motociklu apvažiavo pasaulį. O A. Poška man asmeniškai pasakojo, kad, važiuojant kažkur Rytuose, juos sustabdė policininkas ir liepė vienam nultipti, nes pagal jų taisykles ant asilo gali būti tik vienas žmogus. Tai va, M. Šalčius nulipo ir kiūtino į miesto pakraštį laukti, kol A. Poška jį paims. Pasakoju tai, nes tauta turi žinoti. Yra M. Šalčiaus gerbėjų, kurie rengiasi perleisti jo knygą. Aš jiems ir sakau: „Ponai, jei leisit, parašykite bent preambulę kokią, kaip šitaip galima.“ Dokumentiškai įrodyta, kad jie buvo kartu (rašteliai, atvirukai ir kt.).

A. Poška buvo fiziškai tvirtas, išsikapstė iš ligos. Nuvaziavo į Indiją, į Bombėjų, ten studijavo antropologiją. Po to išvyko į Kalkutą, į universitetą, dalyvavo įvairiose mokslinėse ekspedicijose, į Himalajus ir kitur. Po septynerių metų klajonių grįžo. Parašė ir išleido du toms apie keliones su M. Šalčiumi (trečia knyga buvo parengta spaustuveje, bet užėjus sovietams liepta atiduoti į makulatūrą).“

Skirtingi žmonės ir interesai

Paskutines abiejų keliautojų dienas kartu Irane, remdamasis laiškais ir dienoraščiais, yra detalai ištyrinėjęs Antano sūnėnas Augustas Kubilius „Naujojoje Romuvoje“, 2008 m. Nr. 1 (562). Straipsnyje „Keliautojų pėdomis“ A. Kubilius rašo: „Kodėl po 200 bendros kelionės dienų jie išsiskyrė? Ar tik todėl, kad buvo labai skirtingo amžiaus, išsilavinimo ir gyvenimo patirties? Kaip susiklostė tolesni jų santykiai? Apie tai abu keliautojai kalbėjo nenoriai, skirtingai ir netgi kartais prasilenkdami su faktais.“

Štai M. Šalčius, kelionės metu 1930-aisiais reportažus rašęs abiejų keliautojų vardu, 1934–1935 m. knygoje „Svečiuose pas 40 tautų“ apskritai nebemini bendrakeleivio, rašo taip, lyg

Į kelionę aplink Baltiją.

būtų keliaavęs vienas ir pats vairavęs motociklą. A. Poška knygoje „Kelionės, studijos, nuotyčiai“ rašo, kad M. Šalčius jį sergantį palikęs su motociklu šalikelėje, Demavendo įkalnėje, jau netoli Teherano, kad jis tik ligoninėje atgavęs sąmonę, o savo bendrakeleivio nebesutikęs. O kasdieniuose M. Šalčiaus užrašuose aprašomas abiejų keliautojų bendravimas Teherane dar mažiausiai 10 dienų atvykus į miestą.

Taigi vėl 1929-ųjų rudenį iš Kauno išvažiavo du labai skirtingi žmonės. Šalia bendro kelionės tikslo – Lietuvos reprezentavimo kitose valstybėse – kiekvienas jų turėjo savų ir asmeninių interesų, pakeliui domėjosi skirtingais objektais. A. Poškai rūpėjo galimo indų ir lietuvių giminingumo tyrinėjimai Indijoje. Apie M. Šalčiaus idėją – išvažiuoti iš Lietuvos su visa šeima ir darbutis užsienyje – jis greičiausiai nė nutuokė.

Kelionėje nuolat konfliktavo

Taigi, M. Šalčius išvyko tikėdamasis, jo nuomone, užtarnauto paskyrimo į gerą tarnybą

užsienyje artimiausiu laiku. Kitaip tariant, buvo pasirengęs palikti savo bendrakeleivį vieną, kai tik bus gautas atitinkamas pranešimas. 1930 m. kovo 13 d. atviruke iš Tel Avivo žmonai M. Šalčius rašė dar galutinai neapsisprendęs, ar jau keliauti toliau, vis laukiaš žinių iš Kauno apie galimą paskyrimą tarnybon. Kitame laiške iš Palestinos jis jau rašė išsiuntęs žmonai įgaliojimą parduoti namą, bet vis dar abejojęs, ar jai tuoj keliauti, ar dar laukti. Kaip matome iš laišku, M. Šalčius gerai vertino savo galimybes. Suprantama, ir keliautojų duetui vadovavo jis. Nors apie motociklą ir jo vairavimą turėjo labai menką supratimą, tačiau nepagailėdavo vairuotojui (Poškai) duoti patarimų, kaip geriau važiuoti, kaip elgtis, kaip tvarkyti mašiną, kam ir kaip siųsti pašta ir t. t. Be abejo, tokios keleivio pastabos erzino vairuotoją. Kartais keliautojai netgi visai rimtai susikivirčydavo. Štai ištrauka iš M. Šalčiaus užrašų knygelės: „77 [kelionės diena, 1930-02-04] – Zagazige (miestelis Egipte prie sienos su Palestina – A. K.) konfliktas su Poška.“

Apie tą patį konfliktą A. Poškos užrašų knygelėje parašyta: „Nuo ryto sutvarkiau mašiną. Atėjęs Matas pradėjo rekti ir kumščiais

M. Gandžio dovanota nuotrauka su užrasu.

pridėjęs prie nosies grasinti. Matau, jog jo žodis šunies vertas ir iš tokios kelionės jokio malonumo. Pasiūlo eiti po velnių. Susirenkuku daiktus [neįskaitoma], nutaręs skirtis. Nenoriu viešo skandalo, bet jis man mano [neįskaitoma] dalies negražina ir aš tokioje padėty taip pat būčiau labai nuskriaustas – nenusileidžiu ir reikalauju trečiųjų teismo, sako – atliksime Tel Avive. Keliaujam. Blogas ūpas, nors kelionė ir labai įdomi... Atvažiuovom iki El Arišo.“

Atvykus į Palestiną, keliautojų nuotaika dėl šilto žydų išėivių iš Lietuvos priėmimo praigiedrėjo, ir trečiųjų teismo neprireikė. Tačiau keliaujant toliau vadovui vis atrodydavo, kad partneris nepakankamai kruopščiai vykdė jo nurodymus, o kartais net kenkia bendram reikalui. Apie tai liudija įrašai M. Šalčiaus knygelėje: „139 diena [1930-04-08] – Poška pasiuntė tris knygų siuntinius sau, fotografijas Paleckiui ir t. t. Jis, rodos, darė nuotraukas Jeruzalėj ir be mano žinios siuntė jas fabrikui.“

„142 – Poška išvertė netoli Haifos pajūry mašiną ir aš užsigavau koją. Į mano pastabą, kad negerai vairuoja, prikalbėjo man nemalonumų.“

„158 – dėl Poškos užsispyrimo neklausti kelio turėjom grįžti 25 km.“

„161 – Poškus laužo mašiną iš paskutiniųjų, svirtį nedavaro iki vietos, tepalo neduoda per pumpą, padangas peiliu subadė, suka kur į didesnes duobes ir griovius, ant vairo laidus nusukinėjo, nunarstė, daro viską ant pykčio. Tai yra tikras valkata ir naikintojas, žemės teršėjas. Skaitiklis 12 218 km.“

„183 [1930-05-22] – Poška vos nenukirto man trijų pirštų mėtydamas mašiną. Pasiekėme

Reštą... Poška nutraukė oro laidą. Svirtis baisiai išsiklebetavo... Skaitliukas 14 114 km.“

Kelias Teherano link – duobėtas, akmenuotas, vietomis užverstas nuošliaužų – visą laiką kilo į kalną. Motociklas nuolat virto ir gedo. Vis dažniau tekdavo sustoti remontuoti. M. Šalčiaus užrašuose užfiksuotas remontas 187-ą, 188-ą, 190-ą dienomis, t. y. beveik kasdien, iki pat Teherano. Apie keturias paskutines kelionės motociklu dienas įrašyta:

„191 diena [1930-05-30] – Barfuše užsidegė Poškui iš karbiuratoriaus motociklas. Vos užliejau purvu. Skaitliukas – 14 464 km.

192 – Mano mašina tiek nusilpnėjo, kad nebeužveža jau į nedidelius pakilimus. Poškus važiavo, o aš tokiais atvejais ėjau pėsčias... Tepalinė nepaduoda tepalo, teko visą laiką lieti motorą. Buvo vėl pasidaręs gaisras... Skaitliukas – 14 568 km.

193 – Nuo Abasado – aukštyn. Daug ėjau pėsčias – mašina gerai netraukia. Besileidžiant už Nia Rudos sprogo padanga, pargriuvom ir aš nikstelėjau koją. Pakeliui pasimaišė geras bulgaras ir keletas gerų persų šoferių. Skaitliukas 14 658 km.

194 – ...netoli nuo Džibono sprogo užpakalinė padanga, gerai, kad buvo negreitai važiuota... Mano koja labai skauda... Susistabdėm automobilį, kurio šoferis mokėjo rusiškai, jis pasiūlė mane nuvežti į Teheraną, o Poškai viešam važiuoti, kad mašinai būtų lengviau ir kad suirusios padangos galėtų atlaikyti. Netoli Demavendo sprogo mūsų padanga... Poškus pavijo ir pralenkė mus, bet 41-ame kilometre radome jį stovintį su sprogusia priešakine kamera, ten jis ir liko... Čia ir lauksiu Poškaus.“

Kelionės draugo pagalbos nesulaukė

Teherane kelionė motociklu dviese baigėsi. Iš viso nuvažiuota 14 774 km. Kelionės priemonė, susiejusi abu jos dalyvius į porą, atsisakė toliau tarnauti be kapitalinio remonto, kuriam lėšų keliautojai neturėjo. Abu Teherane stengėsi visokiausiais būdais užsidirbti ir galbūt sukaupti lėšų tolesnei kelionei jau kiekvienas atskirai, tačiau jiems nesisekė – trukdė tai, kad nemoka persų kalbos. M. Šalčius ieškojo galimybių laikraščių redakcijose ar įstaigose, tačiau nevaisingai, o A. Poška nesibaidė ir juodo darbo ir, kaip jau buvo minėta, po dešimties dienų jau dirbo kelių statybose. Tačiau čia jį ir sugriebė tropinė maliarija (knygoje „Kelionės, studijos, nuotykių“ jis rašė susirgęs vidurių šiltine ir dėl to buvęs uždarytas į ligoninę net 102 dienoms). Kaip rodo A. Poškos užrašai, jo gyvybė ilgą laiką kabojo ant plauko – vieną dieną (1930-07-17) temperatūra netgi buvo pasiekusi rekordinę 42,2 °C ribą. Knygoje „Mano gyvenimo pasaka“ A. Poška rašė: „Stiprūs maliarijos priepuoliai ir tvanki ligoninės aplinka, žiauri priežiūra labai slėgė... Maliarija mane taip išvargino, kad vos galėjau atsistoti neįsikibęs ir drebėjo rankos... Kasdien mane lankydavo esperantininkai ir vis nešdavo maisto bei literatūros esperanto kalba. Jų organizacija apsiėmė apmokėti visas mano gydymo išlaidas... Prašiau surasti mano draugą Matą Šalčių, bet jis neatėjo ir neieškojo manęs...“

Irane ėmėsi fotografijos

Iš M. Šalčiaus laiškų šeimai žinome, kad jis nuo birželio iki rugpjūčio vidurio gyveno Teherane, o laiške dukrai Danutei (1930-07-30)

Ekspedicijos „Indija‘13 A. Poškos kelias“ dalyviai Delyje su Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministru Linu Linkevičiumi.

tarp kita ko rašė: „Rytoj važiuoju penkiom dienom medžioti į kalnus su draugais persais. Poška serga drugiu ir guli lignoninėje. Greitai važiuoti iš čia negalėsime.“ Taigi nėra abejonių, kad M. Šalčius žinojo, jog A. Poška serga, tačiau taip ir lieka neaišku, kas jam sutrukdė aplankyti kelionės draugą, su kuriuo per du šimtus dienų nuvažiavo apie 15 000 km ir ne kartą dalijosi paskutine duona ir druska. Nejaugi smulkmeniški nesutarimai dėl kelionės buvo tokie erzinantys, kad neatsirado noro nors moraliai paremti į bėdą pakliuvusio draugo? Nenoromis peršasi išvada, jog M. Šalčius nelaiškė savo kelionės draugo lygiaverčiu partneriu, o tik savo valios vykdytoju, nors anam visą laiką tekdavo didesnis kelionės krūvis – vairuoti mašiną ir ja nuolat rūpintis bei remontuoti.

Apie tolesnius įvykius A. Poška rašė: „Mano sveikata pagerėjo, ir lignoninė išleido. Reikėjo laukti paso ir vizos galiojimo laiko pratęsimo. Persikėliau į garažą ir ten pradėjau meistrauti... Baldų fabrikas užsakė išdrožti

etažerėm užbaigimus... Spaustuvės užsakinėjo lotyniškas raides kino skelbimams, tai darbo netrūko, kol visai pasveikau. <...> gavau pasiūlymą iš jų kultūros ministerijos prisidėti prie paminklų fotografavimo. Mielai sutikau ir beveik mėnesį laiko važinėjau po Iraną, fotografuodamas moskes, minaretus ir kitus istorinius pastatus. <...> Policija pranešė, kad mano draugas kur tai dirba – rašo laikraščiams apie Iraną, bet manęs aplankyti nesiteikia. Motociklą pasiėmė remontui ir dar negrąžino garažui...“

Taigi matome, kad A. Poškai pavyko Irane išspręsti materialines problemas, bet dar reikėjo susitvarkyti dokumentus tolesnei kelionei bei galutinai reabilituotis.

Kvietė vėl keliauti kartu

Kiek sunkiau sekėsi M. Šalčiui. Nerasdamas nuolatinio darbo, jis vertėsi atsitiktiniais uždarbiais įvairiuose Irano miestuose: rugpjūtį

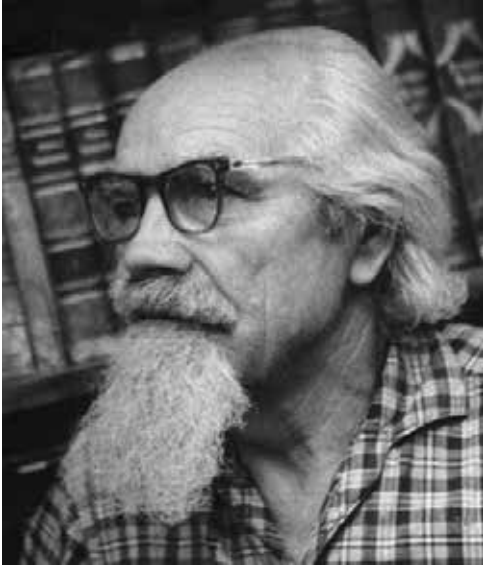
Rešte, rugsėjį Pechleve ir Tebrize, spalį vėl Teherane. Čia jo laukė skaudi žinia iš Lietuvos: vieta Londone, į kurią jis pretendavo, paskirta kitam asmeniui. Nepaisant visų nepalankių aplinkybių, M. Šalčius pradėjo rimtai galvoti, kaip keliauti toliau, ir ieškojo kelionės partnerio. Ir – tai keisčiausia ir visai netikėta šitoje istorijoje – jis matė galimybę toliau bendrauti su A. Poška ir siūlė jam keliauti kartu. Apie tai byloja 1930 m. lapkričio 14 d. rašyto laiško juodraštis. Pacituosime jį, išskyrus 4 neįskaitomas eilutes: „1930 m. lapkričio 14 d. Paškevičiaus, vieneri metai nutarto buvimo Persijoje kaip bematant pralėks ir metas galvoti apie tolimesnę kelionę. Pirmiausia, ar tu nori tikrai toliau su manim tęsti kelionę, ar tu nori atsiskirti? Aš nenoriu, kad tu man iškirtinėtum kely tokias pametimo scenas kaip Afuloj, Haifoj, Beirute, Alepe. Iš to, kad tu, atvažiavęs į Teheraną, pametei mašiną, pasimdamas daiktus ir neparodei paskui nosies į Elektrosilos garažą, kur aš buvau, aš sprendžiu, kad tu nenori su manim keliauti. Todėl tiesiai pasakyk man dabar, jei to noro turi, tai pasakyk man aiškiai, kaip tu įsivaizduoji

keliavimą su manim, kaip lygiateisis dalininkas ar kaip mano šoferis. Iš Kauno išvažiuojant tu sutikai su visomis sąlygomis, kurias tau pastačiau, ir paskui jų nepildei, nenoriu, kad dabar tas pat pasikartotų. Iš tavo pasielgimų aišku tavo intencijos. Kam tu paėmei tarptautinį leidimą valdyti mašiną, kuris visada pas mane buvo. Tai negražu. Toliau tu žadėjai patikrinti savo daiktus, ar nėra juose mano kryželių, šilko skepetaitės, aš norėčiau, kad gražintum man Jeruzalėje pirktus kryželius, Atėnuose dovanotą šilko skaraitę ir kitus mano daiktus, koki pas tave randasi.

Iš šoferių girdėjau, kad Tu dabar gerai gyveni ir turi pinigų. Jei taip, tai malonėk man prisiųsti nors savo aktualiausias skolas. Atėnuose būdamas paskolinau 40 dolerių iš Sidzikausko, Egipte 10 svarų ir Bagdade 10 rupijų, vadinasi, iš viso 50 dolerių. Jei nemanai toliau važiuoti su manim, tai parašyk man, kaip tu įsivaizduoji atsiskaityti su manim dėl motociklo panaudojimo, dėl paimtų iš manęs daiktų ir kita? Aš apskritai nesuprantu tavo elgesio: išvažiuodamas iš Kauno tu paskelbei

Antanas Poška su šeima Vilniuje 1977 m.

Antanas Poška 1967 m.

apie mane melagingas žinias Ženevoj, kad aš esu docentas, Palestinoje, Sirijoje ir čia, Persijoje pasakojai apie mane nebūtus daiktus.

Iš motociklininkų klubo Kaune turiu žinių, kad tu parašei pirmas apie [4 neįskaitomos eilutės]. Nesuprantu taip pat tavęs, kam tu rašei man atvirukus, nenurodydamas tikslaus savo adreso ir nurodydamas, kas man daryti, lyg tu būtum motociklo savininkas, o aš tavo samdinys. Nelauk, kad eičiau tavęs ieškoti per visą miestą. Tau lengviau buvo pas mane ateiti, nes žinojai, kur aš esu, matei mane Teherano gatvėse ir galėjai pats ateiti pas mane ir būti kartu su manim. Visa tai kelia man abejonių apie tavo intencijas.

Ar tiesa, kad tu buvai (mano) garaže ir norėjai atpirkti motociklą ir išvažiuoti kaip ant savo vienas toliau? Tuo motociklu toliau nekeliausime.

Parašyk man pirmame Poste Restante. Ypač rūpi man daiktai. Aš manau, kad man nereikės ypatingų priemonių prieš Tave. Galime

nesusitikti, bet galima gražiuoju ir išsiskirti. Lauksiu vieną mėnesį laiko atsakymo, kitą paliksiu rezerve Tau apsimąstyti. Jei neatsakysi nieko, tai aš pasilieku sau laisvę elgtis kaip man patinka. Aš dėl Tavęs turėjau daug išlaidų ir nemalonumų, dabar aš nieko neturiu, o tu geresnėse sąlygose, nes turi darbą. Būsiu kiek vėliau ir pats Teherane. Dabar nuo Tavęs viskas priklauso... Su Matas.“

Nėra žinių, ar šis laiškas buvo išsiųstas, ar jis pasiekė adresatą, bet iš jo aišku, kad M. Šalčius, penkis mėnesius visiškai ignoravęs savo partnerį, lyg niekur nieko kreipiasi į jį su pasiūlymu toliau keliauti drauge. Iš tolesnių įvykių žinome, kad arba nepavyko su Poška susisiekti, arba jo reakcija buvo neigiama, nes Šalčiaus pasiūlymas liko be atsakymo. Visiškai suprantama, kad vos atsigavęs po ligos Poška nieiškėjo suartėjimo su tiek laiko jį ignoravusiu partneriu, bet vis dar rūpinosi motociklo būkle, galimu jo remontu.

Lietuvoje sukėlė audrą

M. Šalčiui nepavyko sukaupti reikiamų lėšų uždarbiaujant, pajamos už motociklą buvo beveik vienintelė galimybė pratęsti kelionę. Be to (kaip matėme iš kitų Mato laiškų), jo nuomone, Poška buvo jam skolingas kažkokią sumą pinigų, kurią jis galėjo atgauti tik parduodamas motociklą.

Apie tuos įvykius A. Poška vėliau rašė: „O Matas atsiėmė motociklą, jį pardavė ir išvyko toliau, net apie tai man nepasakęs ar aplankęs. Daugiau mes nesusitikom.“ (Čia pareiškimas „nesusitikom“ neatitinka tikrovės, nes vėlesniuose Poškos užrašuose minimas susitikimas kaktomuša su M. Šalčiumi Bombėje, bet bendraujama nebuvo.)

1930 m. lapkričio 30 d. dukrai Ramintai iš Bušyro pakeliui į Indiją M. Šalčius jau rašė: „...keliauju vienas, kiek nuobodoka...“ Tų pačių metų gruodžio 9 d. žmonai laiške iš Kirmono jau pradėjo skųstis buvusiu savo bendražygiu: „Su Paškevičium galutinai persiskyriau. Jis niekšas – jis skundė mane persų policijai. Taip mūsų žmonės atsimoka už padarytą jiems gera...“

Gruodžio 27-ąją dukrai Ramintai naujame-tinius ir šventinius sveikinimus M. Šalčius siuntė jau iš Bombėjaus. Netrukus čia jį užgriuvo draugų ir bičiulių laišakai iš Lietuvos, nes laikraštis „Diena“ 1931-01-04 išspausdino žinutę, pavadintą „Paškevičius Teherane rašo persams operą“: „Jis labai nusiskundžia savo kelionės draugu Matu Šalčium, nuo kurio smarkiai nukentėjęs. A. Poška jau kelis mėnesius gyvena Teherane. Jis buvo smarkiai susirgęs ir persai jį beveik be sąmonės likusį nugabeno į ligoninę, kur jis išgulėjo 3 mėnesius. Dabar išėjęs iš ligoninės, bet nusilpęs ir nuskurdęs. Kol jis gulėjo ligoninėje, M. Šalčius nė karto neaplankęs. Dabar Šalčius išvykęs iš Persijos. Gi A. Poška rimtai studijuoja Teheraną ir domisi Persijos senovės liekanomis.“

Toks pranešimas Lietuvos visuomenėje sukėlė tikrą audrą, nes jau ilgą laiką informacija apie keliautojų nuotykius buvo nutrūkusi. Pasirodė įvairiausių vertinimų, pavyzdžiui, Kauno motociklininkų klubo valdybos pirmininkas Sergijus Klimas entuziastingai sveikino keliautoją, po tiek vargų pasiekusį sapnų šalį – Indiją. Daugelį vis dėlto sujaukino keliautojų nesutarimai ir kelionės atomazga. Galbūt tai irgi turėjo įtakos, kad Šalčiui nebuvo pasiūlyta tarnyba, į kurią jis ilgą laiką pretendavo. Labai jautriai ir neigiamai į įvykius Persijoje reagavo jo žmona ir giminės.

Keliai galutinai išsiskyrė

M. Šalčius į tą reikalą žvelgė kaip į dar vieną savo nepelnytai liūdno lemties akibrokštą.

O kaipgi padėtį vertino A. Poška? Štai dvi ištraukos iš jo laiško Antanui Janušoniui (1930-11-23, Teheranas): „...keturi mėnesiai, kaip nieko nežinau apie Lietuvą, nes paskutinės žinios buvo Palestinoje, o vėliau – arabai, tropikų karštis, ligoninė, skurdas, neapsakoma dvasinė nervų ir mano Mato mizerija vos mirtinai manęs neužkamavo.“

„Gal man nebeteks iš gėdos rausti dėl savo „Mataušo“. Tas vyras apsiteršė savo vardą ir Lietuvos garbę. Tyliu dantis sukandęs, čia niekam nesakau – tegu viskas būna Lietuvoje, bet ne už jos sienų. Tai žmogus, vargu ar didesnių niekšų galima rasti. Bet aš laimingas likęs vienas, nes nebeteks iš gėdos rausti dėl jo elgesio. Gaila man jo šeimos ir jo paties. Tai bent Lietuvos reklama!“

Taigi Poška laimingas pagaliau likęs vienas, nors iki tikslo – Indijos – dar toloka...

Iš kito laiško A. Janušoniui (1931 m. gegužė–birželis, Bombėjus): „Aš vis per daug pasitikiu žmonėmis – šimtą kartų apviltas vis dar neišmokstu – mat jau mano tokia prigimtis. Tas pats ir su Matu – jo žmona mane perspėjo, jog nerasi tokio bjauraus būdo, nei gyvuolio kaip jis – o aš netikėjau – kaltas pats, nors rezultate aš veiki visai nenukentėjau (ši užuomina rodo, kad Poška tikriausiai prisipažino turėjęs kažkokią skolą Šalčiui, kuri tapo padengta negražinant Antanui pinigų, įneštų drauge įsigyjant motociklą ar pasiskolintų kelionės išlaidoms – A. K.)... Vietoj Mato merginų lankiau visas istorines Persijos vietas: Persepolį, Pasargadą, Šafurą, Susus ir kt.“

Taigi, kaip matėme, abu keliautojai, pagaliau atsikratę partnerio, liko patenkinti ir po daugiau kaip metus trukusių klajonių pasiekė sapnų šalį Indiją. Čia jų atsitiktinis susitikimas buvo jau paskutinis. Tačiau rankos draugiškam atsisveikinimui nebuvo ištiestos, o įoringoji lemtis pageidavo, kad keliautojų interesai susikirstų dar kartą – taip labai skirtingai jie aprašė savo bendrai patirtus nuotykius.

Buvo lyg Lietuvos ambasadoriai

A. Poška savo kelionės įspūdžius aprašė knygų serijoje „Nuo Baltijos iki Bengalijos“ (1939). „Sakalo“ leidykla išleido dvi šios serijos knygas, trečiąją 1996 m. išleido „Džiugo“ leidykla, o 2004 m. ją pakartojo leidykla „Vilko takas“, 2006 m. išleidusi ir ketvirtąją serijos knygą

„Tarp praeities mirazų“. Šiuo metu jau paruošta spaudai ir penktoji knyga „Irano kupranugarių keliais“. [V dalis išleista 2008 m., VI dalis – „Indijos palmių pauksmėje“ 2009 m., VII dalis – „Himalajų ledynuose. Tarp laukinių džiunglėse ir salose“ 2010 m., VIII dalis – „Per Pietinę Indiją. Nuo Kabulo iki Stambulo (ir į Lietuvą)“ 2012 m. – G. S.] A. Poškos knygose iki pat išsiskyrimo Teherane figūruoja abu keliautojai – Lietuvos valstybės atstovai, pagal savo gebėjimus vykdantys ambasadorišką veiklą. Sunkios gamtinės sąlygos, prasti keliai, nuolatine lėšų stoka bei asmeninės ambicijos kartais sukelia ginčų, tačiau bendri tikslai nuolat ima viršų ir per 200 kelionės dienų veda mūsų keliautojus iki Teherano, kur jie galutinai išsiskyrė.

Aukščiausioji valia pageidavo, kad po dešimties metų žodžius buvusio kelionės draugo

Simbolinis susitaikymo aktas

Dažnai būna netikėtų istorijos posūkių, kurie mums, žvelgiantiems atgal į praeitį, kartais atrodo nesuprantami ir nelogiški. Labai gaila ir apmaudu, kad nepasukta kita, mūsų tautos vienybei ir gerovei naudinga, linkme. Istorija – ne visuomet graži, laimingą pabaigą turinti pasaka, ją turim priimti tokią, kokia ji buvo, jos negalime ištaisyti ar pakeisti. Tam, kad tarp mūsų klestėtų santarvė ir darna, privalome dėti daug pastangų.

Tarpukario lietuvių keliautojai M. Šalčius ir A. Poška, 1929 m. kartu iškeliaavę motociklu po Europą, Afriką ir Aziją, pusiaukelėje susipyko ir visam gyvenimui išsiskyrė. Tai nutiko dėl daugelio objektyvių ir subjektyvių priežasčių, tačiau šiandien, nubraukus laiko dulkes, nesumenkėja nė vieno šių vyrų nuveikti darbi ir nuopelnai Lietuvai.

M. Šalčiaus ir A. Poškos knygos seniai guli tose pačiose bibliotekų lentynose, taigi mentališkai jiedu jau santarvėje. Šiandien, minėdami M. Šalčiaus 118-ąsias gimimo metines ir pasirašydami šį Simbolinį susitaikymo aktą, atitaisome mūsų tėvų padarytas klaidas ir deklaruojame abipusę toleranciją ir santarvę. Mes gyvename vadovaudamiesi vertybėmis, kurias ne patys sukūrėme ar sugalvojome. Mes tiesiog jas perteikiame toliau, savo palikuoniams.

Pasirašė:

Mato Šalčiaus dukra Raminta Šalčiūtė-Savickienė

Antano Poškos dukros Laimutės Poškaitės-Kisielienės vardu įgaliotas atstovas –
A. Poškos sūnėnas Augustas Kubilius. Vilnius, 2008 m. rugsėjo 19 d.

atminimui teko parašyti A. Poškai. Nekrologas išspausdintas laikraštyje „Vilniaus balsas“ 1940 m. birželio 11 d.

Susitaikė... po mirties

Šio straipsnio tikslas yra ne smerkti ar pateisinti M. Šalčiaus ir A. Poškos santykių atomazgą, o pabandyti suprasti, kodėl taip nutiko, kokios buvo to priežastys, ir galbūt pasamprotauti, ar to buvo galima išvengti? Susipykę keliautojai vienas ant kito išliejo daug pagiežos ir galbūt ne visai etiška buvo čia viską publikuoti, tačiau pusę lūpų apie tai šnekėti negalime, nes vengimas kalbėti apie šių žmonių santykius padalijo Lietuvos keliautojų visuomenę į dvi priešingas stovyklas. Todėl turime drąsiai tai daryti ir žinoti jų nesantaikos priežastis. Teisti mes negalime, ne mūsų valioje, turime suprasti ir vieną, ir kitą keliautoją, o kartu abu užjausti.

Kita vertus, antagonizmai dažnai paskatina konkurenciją ir stimuliuoja kūrybiškumą – jeigu abu keliautojai nebūtų susipykę ir grįžę namo kaip geriausi draugai, kas žino, ar Lietuva būtų turėjusi dvi puikias kelionių žurnalistikos knygas: M. Šalčiaus „Svečiuose pas 40 tautų“ ir A. Poškos „Nuo Baltijos iki Bengalijos“? Mano tyrinėjimo išvada: rašydamas savo knygoje apie A. Pošką M. Šalčius bijojo būti šališkas ir neetiškas, nes teigiamai apie savo pakeleivį nebūtų galėjęs pasakoti, todėl atsiskaitė jį visiškai. Žinojo, kad bus neobjektyvus ir smerkiamas, nes nutylėjo apie A. Pošką, tačiau šiuo atveju M. Šalčius, jo nuomone, pasirinko mažesnę blybę.

Mano knygos „Pasiklydęs Amazonijoje: Mato Šalčiaus klajonių pėdsakais“ pristatyme Vilniuje Muzikos, kino ir teatro muziejuje

2008 m. dalyvavo M. Šalčiaus jauniausia dukra Raminta, o A. Poškai atstovavo A. Kubilius – dukra Laimutė buvo išvykusi. Iš anksto sutarta, kad bus pasirašytas simbolinis susitaikymo aktas. Originalai laikomi Žurnalistų sąjungoje ir A. Poškos vardo mokyklos muziejuje Saločiuose. Šių garbių žmonių, pasirašiusių sutartį, tarp mūsų jau nėra. 2014 m. mirė A. Kubilius, o po metų, 2015-aisiais, Anapilin iškeliavo ir R. Šalčiūtė-Savickienė.

Kelionėse daug rašė

Keliaudamas A. Poška visą laiką dirbo. Jis sakė, kad daug ką jam gyvenimas davė, bet vieno neišmokė – dykinėti. Mokslininkas tyrinėjo gamtą, žmones, papročius, meną. Jo archeologines ir etnografines studijas sudaro 1 420 rankraštinė puslapių. „Mane Dievas leisdamas į pasaulį pasigailėjo apdovanoti diplomatija, o mano draugas Matas Šalčius kaip tik priešingai – turėjo įgimtą prisitaikymo talentą“, – taip pats keliautojas vienoje iš savo knygų apibūdino savo santūrumą, polinkį daugiau klausyti ir analizuoti, o ne tuščiai aušinti burną.

Kaip akcentavo A. Poška, svetur visų pirma reikia jaustis svečiu, o ne šeiminku, tuomet būsi gerbiamas. Reikia išmokti „skaityti“ kitą žmogų, priimti jį iš pirmo žvilgsnio ir atspėti, kas slypi jame? Liūdesys ar rūpestis? Gebėjimas užjausti, paguosti, padėti – tai savybės, kurios padeda nepažįstamiems žmonėms tapti savais. Keliautojo adresų knyguotėje buvo 1 860 adresų iš 52 pasaulio šalių. Susirašinėta daugiausia esperantiškai, o iš viso A. Poška mokėjo 25 kalbas.

Kai keliautojas A. Poška pagaliau pasiekė Indiją, įstojo į Bombėjaus universitetą, ten

įgyvendino jaunystės svajonę – tapo antropologu. Jis susipažino su Centrinės Azijos tyrinėtoju, archeologu ir orientalistu Marku Aurelijumi Steinu ir dalyvavo jo vadovaujamos ekspedicijose, o vėliau pats atrado ir tyrinėjo Baltistaną arba Mažąjį Tibetą, kuris yra tarp Himalajų ir Karakorumo ledynų. Šio krašto žmonių išvaizda, kalba ir ornamentų raštai kažkuo panašūs į lietuvių. Išsamiai ištyręs jų papročius parašė mokslinį darbą „Baltistanas“. Svarbiausias aštuonerių kelionės metų tikslas buvo pasiektas – jis galutinai įsitikino ir argumentavo galimus baltų genčių, gyvenančių prie Baltijos jūros, ir Indijos baltistaniečių tolimos giminytės ryšius. Šių dienų lietuvių orientalistai į tai žvelgia skeptiškai ir to pagrindinė motyvacija – trūksta mokslinio pagrįstumo. A. Poškos parašyta disertacija nebuvo apginta ir dingo kažkur Jungtinėje Karalystėje – Londone, ji nesurasta iki šiolei.

Patyrė tremtinio dalią

2013 m. organizuota ekspedicija „Indija’13 A. Poškos keliais“, kurios pagrindiniai iniciatoriai buvo LŽS Kelionių žurnalistų klubas ir URM atstovė Diana Mickevičienė. Projekte taip pat dalyvavo Lietuvos ambasada Indijoje, Lietuvos keliautojų sąjunga ir Lietuvos–Indijos forumas. Delio, Kalkutos ir Mumbajaus universitetuose vyko mokslinės konferencijos, kuriose pristatyti A. Poškos atlikti tyrinėjimai Indijoje, Lietuvos ir Indijos mokslinės sąsajos XX a.

Po metų, 2014 m. lapkričio 28 d., Kalkutos universitete, dalyvaujant Indijos prezidentui Pranabui Kumarui Mukherdžiui, po mirties A. Poškai suteiktas indologijos garbės daktaro vardas. „Pripažinti A. Poškos nuopelnus užtruko beveik 80 metų. Tačiau jo paliktas

pėdsakas toks ryškus, kad ir šiandien Lietuvos bei Indijos žmonės įkvepia naujiems žygiams“, – sakė Lietuvos ambasadorius Indijoje Laimonas Talat-Kelpša.

„Dėkoju Indijai ir Kalkutos universitetui už šį dėmesio ženklą, kuris svarbus ne tik mano šeimai, bet ir visai Lietuvai“, – atsiimdama garbės daktaro regalijas sakė į iškilmes Kalkutoje specialiai atvykusi A. Poškos duktė Laimutė Kisielienė.

A. Poška artimai pažino daugelį pasaulyje garsių žmonių: R. Rolaną, B. Šo, Č. Bose, M. Gandį, Dž. Neru, R. Tagorę. Po ilgai trukusios kelionės 1937 m. jį priėmė pats prezidentas A. Smetona. Tačiau žmogus, studijavęs Bombėjaus universitete ir tapęs jauniausiuoju Indijos profesoriumi, grįžęs į Lietuvą nepelnytai nesulaukė jokio pripažinimo ir negavo netgi mokytojo darbo.

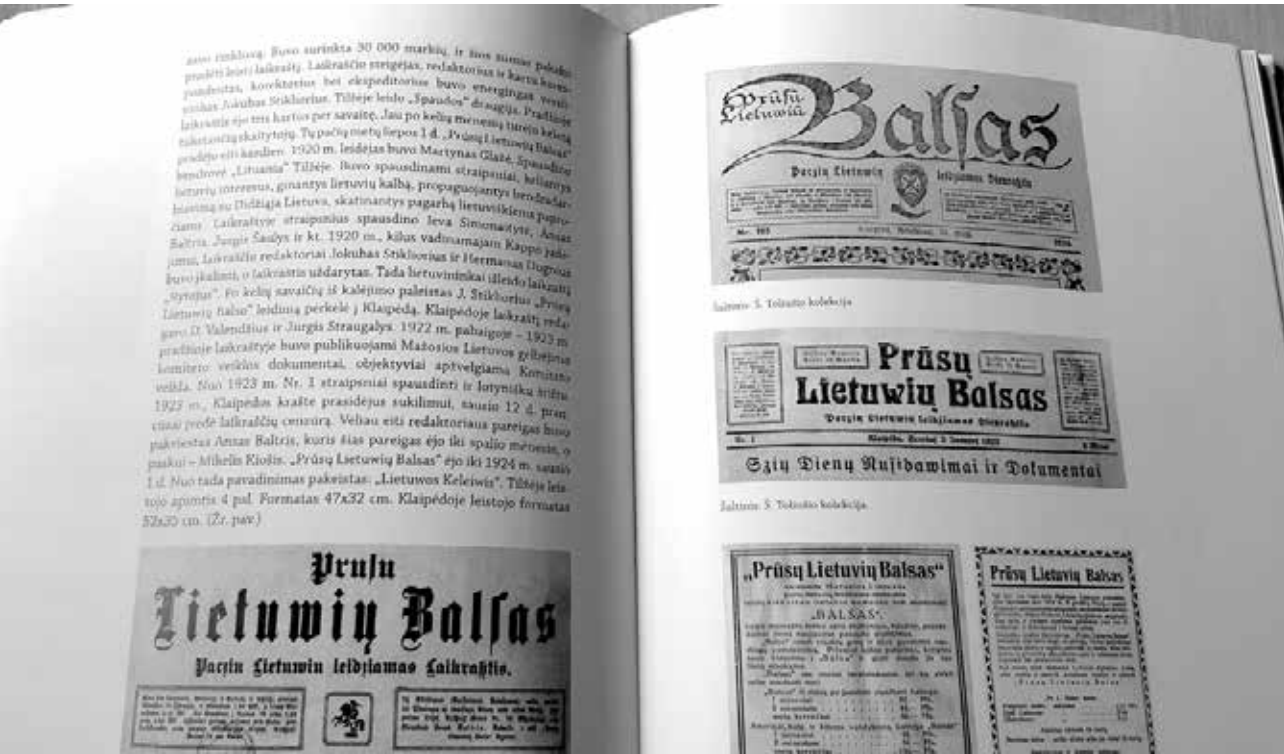
Sovietmečiu A. Poška buvo ištremtas į šiaurę, Vidurinę Aziją, bet rankų nenuleido – dalyvavo kasinėjimuose, antropologinėse ekspedicijose atrado pirmųjų gyventojų stovyklų, svarbių žinių suteikė Maskvos mokslų akademijai, o vėliau grįžęs į Lietuvą rašė prisiminimus, redagavo turistinę literatūrą. Optimistinis požiūris į gyvenimą jam suteikė jėgų nepalūžti ir tikėti, kad pastangos, įdėtos į darbą, nenueis veltui.

A. Poška mirė 1992-aisiais, sulaukęs 89-erių metų. Jis sakė, kad jeigu reikėtų pakartoti gyvenimo nueitą kelią, nedvejodamas pasirinktų tą patį – pasaulio pažinimo – kelią. Tai mus visus įtraukiantis kelionių pasaulis...

Remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas

Knygoje apie Mažosios Lietuvos spaudą pristatoma per 400 leidinių

Įrašas 3. Toliušio kolekcija

Įrašas 5. Toliušio kolekcija

”

2018-ųjų vasarą dienos šviesą išvydo unikalus leidinys – žinomo klaipėdiečio kolekcininko, deja, jau šviesios atminties Šarūno Toliušio knyga „Mažosios Lietuvos periodinė spauda 1811–1939“. Kaip jos anotacijoje teigia autorius, tai bandymas į vieną vietą sudėti Mažosios Lietuvos teritorijoje lietuvių ir vokiečių kalbomis tuo metu ėjusius (prolietuviškus) periodinius ir vienkartinį leidinius, kurių didžioji dalis ir pateko į šią bibliografinę knygą.

Eugenijaus Maciaus nuotr.

“

Knyga lyg paminklas

Deja, įdomių kūrybinių planų turėjęs šios knygos autorius, praėjus daugiau kaip mėnesiui nuo leidinio pristatymo Ievos Simonaitytės viešojoje bibliotekoje Klaipėdoje, netikėtai mirė.

Vis dėlto Š. Toliušis spėjo įgyvendinti savo paties ir tėvo, Juozo Toliušio, taip pat aistringą kolekcininko ir senosios spaudos mėgėjo, gyvenimo uždavinį – išleisti Mažosios Lietuvos leidinių katalogą. Pasak šio šviesaus žmogaus bendražygių, jis savo rankomis ir su didele meile pasistatė paminklą, kurio vertingumą jaus ne viena karta.

O darbas buvo ištis nelengvas. Pagal informaciją, surinktą Lietuvos ir Vokietijos bibliotekose, muziejuose, privačiose kolekcijose ir interneto portaluose, knygoje „Mažosios Lietuvos periodinė spauda 1811–1939“ apžvelgti net 404 Bitėnuose, Įsrutyje, Karaliaučiuje, Klaipėdoje, Priekulėje, Ragainėje, Šilutėje, Tilžėje ir kitur leisti leidiniai. Knygoje pateikiami abėcėlinis ir chronologinis sąrašai su aprašymais ir daugelio leidinių faksimilėmis, taip pat trumpas aprašymas ir vokiečių kalba. Savo darba Š. Toliušis paskyrė Lietuvos valstybės 100 metų ir Klaipėdos krašto prijungimo prie Lietuvos 95 metų jubiliejams. Knygos leidybą parėmė privatūs asmenys ir dvi uostamiesčio įmonės.

Kaip teigia autorius, knygoje pateikiamų laikraščių aprašymuose galima rasti įdomių faktų, pvz., kuris Klaipėdoje vokiečių kalba leistas laikraštis ir kada pirmas miestą pavadinno Klaipėda, kuris spaudos leidinys laikomas

lietuviškos geografijos pradininku, kaip keitėsi lietuvių kalba ir rašyba, kaip sunkiai ir sudėtingai buvo leidžiami senieji laikraščiai.

Pažinojo periodinės spaudos kolekcininkus

„Neturėk daug pinigų, bet turėk daug draugų“, – juokavo šviesios atminties Š. Toliušis pristatydamas savo knygą apie Mažosios Lietuvos periodiką. Jis dėkojo Klaipėdos universiteto istorikams, mokslininkams Silvai Pocytei, Vaciuui Vaivada, kauniečiui antikvarui Vidmantui Staniuliui ir kitiems, prisidėjusiems prie knygos leidybos. „Gavau labai daug pagalbos, patarimų, nes vokiečių kalbos nemoku. Štai rašiau laišką į Berlyno archyvą, nes internete suradau informaciją, kad jie turi lietuviškų laikraščių, leistų Klaipėdos krašte, faksimilių. Parašiau angliškai – jokio atsakymo. Tada su V. Vaivada parašėme vokiškai – rytojauš dieną atsakymas – jokių problemų, atsiųsim faksimiles“, – knygos rengimo peripetijas atskleidė Š. Toliušis. Jo paties profesija niekaip nesusijusi su spauda. 1949 m. gimęs Kaune, 1972 m. gavo elektros inžinieriaus diplomą, pagal paskyrimą dirbo Klaipėdoje, elektrinės žūklės laboratorijoje, o dar vėliau Žuvininkystės tyrimo laboratorijos direktoriumi, Gdynės Jūrinės žvejybos institute apsigynė mokslų daktaro laipsnį. „Kolekcionavimo bacila nuo mažens mane užkrėtė tėvas. Daug metų rinkau atvirukus, pašto ženklus, knygas, periodinius leidinius ir visą kitą atributiką, susijusią su Mažosios Lietuvos kultūra ir istorija. Kelerius metus brendo mintis parengti knygą apie šio krašto spaudą, tačiau aktyviai dirbant mokslinį, administracinį darbą pritrūkdavo laiko. Išėjęs į pensiją iškart ir ėmiausi šio katalogo sudarymo, juolab kad turėjau nemažą tėvuko

Šviesios atminties knygos „Mažosios Lietuvos periodinė spauda 1811–1939“ autorius Šarūnas Toliušis.

palikimą“, – pasakojo Š. Toliušis. Anot jo, tėvas J. Toliušis pažinojo senuosius Lietuvos periodinės spaudos kolekcininkus Povilą Gasiūną, Joną Kirlių. 1940 m. J. Kirlys buvęs sudaręs savo kolekcijos, kurioje buvo leidinių, ėjusių ir Mažojoje Lietuvoje, aprašą. Š. Toliušio žiniomis, J. Kirlio unikali kolekcija išsibarstė po bibliotekas, pagrindinė kolekcijos leidinių dalis prapuolė. Kolekcininkas pats ieškojo šių leidinių tiek Lietuvoje, tiek Vokietijoje, tačiau jų nerado. Tad į katalogą įtraukė informaciją iš autentiško J. Kirlio sudaryto laikraščių aprašo, vildamasis, kad galbūt ateityje kas nors šiuos spaudos leidinius suras. Rengdamas knygą autorius peržiūrėjo ne tik Lietuvos bibliotekų fondus, bet ir gavo informacijos bei leidinių faksimilių iš Vokietijos Dortmundo laikraščių tyrimo instituto, tarptautinio Acheno laikraščių muziejaus ir

kitų institucijų, turinčių vertingų istorinių žinių apie Prūsijos kultūrinį palikimą. Š. Toliušis sakė iš Vokietijos parsisiuntęs keletą įdomių leidinių faksimilių, kurių pėdsakai iki šiol Lietuvoje nebuvę aptikti.

Spauda nešė lietuviybę

Š. Toliušio Mažosios Lietuvos periodinės spaudos kataloge atskleidžiama ir anuometinė krašto geopolitinė situacija, kai didelį vaidmenį vaidino ir vietinė spauda. 1739 m. Prūsijos karaliaus įsakymu lietuviškose mokyklose buvo įdiegta vokiečių kalba, prasiėjo vokietinimo politika, o nuo 1876 m. vokiečių kalba paskelbta vienintele Prūsijos valstybine kalba.

Nuo to laiko, teigia knygos autorius, Mažojoje Lietuvoje lietuvių kalba pradėta šalinti iš visų valstybinių įstaigų. Daug lietuvių nustojo vartoti gimtąją kalbą, tačiau Klaipėdos kraštas, Labguvos, Pakalnės, Tilžės, Ragainės, Pilkalnio, Stalupėnų ir Įsruties apskritys didele dalimi išliko lietuviškos. Nepaisant nutautinimo politikos būtent Mažojoje Lietuvoje išleistas pirmasis lietuviškas periodinis leidinys lietuvių kalba ir tautinei savimonei Didžiojoje Lietuvoje ugdyti skirti laikraščiai.

Kai carinės okupacijos metais Lietuvoje buvo uždrausta lietuviška spauda (1864–1904 m.), knygos ir periodiniai leidiniai spausdinti Tilžėje, Bitėnuose, Ragainėje ir slapta knygnešių gabenti į Didžiąją Lietuvą. Pirmasis savarankiškas laikraštis lietuvių kalba „Nusidawimai apie Ewangelios Praplatinimą tarp Žydų ir Pagonų“ gotišku šriftu išleistas Karaliaučiuje 1832 m. Lietuvoje pirmasis laikraštis lietuvių kalba „Vilniaus žinios“ (leidėjas Petras Vileišis) legaliai pradėjo eiti 1904 m.

„Lietuviui suspurda širdis, kai pamatai, kad anuomet vokiškai kalbančiame Mažosios Lietuvos krašte, Gumbinėje, dar 1811 m. pasirodo vokiškas laikraštis „Karališkos Vyriausybės lietuviškos žinios“, kuriame galima aptikti nemažai tekstų lietuvių kalba. 1812 m. Gumbinėje pasirodo dar vienas leidinys „Laikraštis Lietuvai“, leistas apie 20 metų ir vėliau pakeitęs pavadinimą į „Prūsų Lietuvos laikraštį“. Vis dėlto nemažą įtaką šiame krašte turėjo lietuviškai kalbanti bendruomenė. Įdomu tai, kad mūsų pirmasis laikraštis buvo grynai religinio pobūdžio, o štai latvių, estų, suomių, lenkų – žinių laikraščiai. Tai rodo, kad religijos įtaka Mažosios Lietuvos gyventojams buvo gana didelė. Tais laikais vienintelis informacijos šaltinis buvo spauda ir gyvas žodis. Laikraštis vienijo žmones. Tad šią spaudą reikia labai gerbti ir vertinti“, – pristatydamas knygą Klaipėdoje kalbėjo Š. Toliušis.

Prof. Domas Kaunas: „Susitikimas su šia knyga yra šventė.“

Tarnavo ir germanizacijos propagandai

XIX a. pradžioje Mažojoje Lietuvoje ėjo išties nemažai laikraščių. Štai 1817 m. Klaipėdoje pradėtas spausdinti „Memelshes Wochenblatt“ – išvertus iš vokiečių kalbos „Klaipėdos savaitraštis“, su nedidele pertrauka ėjęs net 40 metų. Š. Toliušio knygoje nurodoma, jog šis laikraštis išeidavo antradieniais ir šeštadieniais, jį leido Friedrichas Wilhelmas Horchas, įsteigęs ir pirmąją spaustuve Klaipėdoje. Laikraštyje spausdinta grožinės literatūros kūrinių ir gana nemažai straipsnių lietuviška tematika. Įdomu tai, kad F. W. Horchas pirmasis Klaipėdoje leidęs savaitraštį „Lietuwininkų prietelis“ (1849 m.) lietuvių ir vokiečių kalbomis, skirtą Mažajai Lietuvai, tačiau jis ėjo tik daugiau kaip pusmetį.

O pirmasis periodinis laikraštis lietuvių kalba „Nusidawimai apie Ewangelios Praplatinimą tarp Žydų ir Pagonų“ (leidymosi metai: 1832–1834, 1837–1914 ir 1921), kurį išleido Kretingalės liuteronų bažnyčios kunigas Fridrikas (Pričkus) Kelkis, buvo grynai religinio pobūdžio, parašytas sunkiu bažnytiniu stiliumi, gotiškais raidėmis.

Pasak Š. Toliušio, „Nusidavimuose“ buvo labai mažai pasaulietinio turinio straipsnių, kurie galėjo būti įdomūs Rytų Prūsijoje gyvenusiems lietuviams, anuomet sudariusiems apie 65 proc. gyventojų. „Vykdymas tuometinės valdžios sumanymą lietuvių kalbą pašalinti iš viešojo ir kultūrinio gyvenimo, F. Kelkis „Nusidavimuose“ spausdindavo ir nieko bendra su tikyba bei misijomis neturėjusius, tačiau vokiečių kultūrą garbinusius straipsnius. Už germanizacijos propagandą F. Kelkis iš Prūsijos valdžios kas mėnesį

Šarūno Toliušio knygos pristatymo Ievos Simonaitytės viešojoje bibliotekoje Klaipėdoje akimirka. Kalba doc. dr. Silva Pocytė.

gaudavo 200 markių subsidijų, todėl Karaliaučiuje leidžiami „Nusidavimai“ išsilaikė net 83 metus. Tiražas siekdavo 400–500 egz. Nė vienas kitas lietuvių kalba leidžiamas laikraštis tokio ilgo amžiaus nėra sulaukęs. Pats F. Kelkis laikraštį redagavo 42 metus – iki 1875 m.“, – rašoma leidinyje „Mažosios Lietuvos periodinė spauda 1811–1939“.

Trečias laikraštis lietuvių kalba pasirodė vėl Karaliaučiuje – kunigas Frydrichas Kuršaitis ėmė leisti „Keleiwį“ (1849–1880 m.). Laikraštis išeidavo trečiadieniais, buvo spausdinamas gotikiniu šriftu. F. Kuršaitis taip pat buvo priverstas ar papirktas garbinti Prūsijos valdžią, vokiečių politikus, už tai gaudavo 450 markių metinę pašalpą. Š. Toliušio teigimu, „Keleiwis“ padarė nemažai žalos lietuvių tautos savimonei. F. Kuršaitis ištisus 17 metų buvęs lietuviškos periodinės spaudos monopolininkas, nors su juo konkuruoti bandė ne vienas leidėjas.

Remiami leidiniai buvo ilgaamžiai

1877–1939 m. Klaipėdoje gotišku šriftu leista „Lietuwiszka Ceitunga“ – įdomi laikraščio atsiradimo istorija. Š. Toliušio knygoje aprašoma, kaip 1877 m. F. Kuršaitis „Keleiwėje“ paskelbė, jog pailsės nuo darbo ir ieškąs, kas jį pakeistų. Skaitytojų atstovai kreipėsi į Klaipėdos spaustuvininką Martyną Šernių, prašydam, kad jis imtųsi Klaipėdoje leisti lietuvišką laikraštį. Apie tai sužinojęs F. Kuršaitis nežinia kodėl ėmė M. Šernių niekinti, prikaišiodamas, kad norima numarinti „Keleiwį“. Toks leidėjo elgesys paskatino M. Šernių leisti naują laikraštį – „Lietuwiszka Ceitunga“. Iš pradžių šis laikraštis buvo tikras lietuvių tautinės sąmonės žadintojas ir lietuvių teisių gynėjas, jis buvo tapęs lietuvių tautinio judėjimo centru (iki 1883 m.). Tai pajutusi vokiečių valdžia bandė M. Šernių papirkti, pradėjo laikraštį kritikuoti ir šmeižti. Dėl finansinių sunkumų

leidėjui laikraštį teko 1905 m. parduoti, ir jame jau esą buvo spausdinama tai, kas nau-dinga vokiečių valdžiai.

Klaipėdoje ėjo ilgaamžis laikraštis „Memeler Dampfboot“ („Klaipėdos garlaivis“), spaus-dintas vos ne 100 metų (1849–1944 m.). Tai buvo provokiškas laikraštis, leidžiamas vokiečių, ėjo su daugybe priedų, tačiau, anot Š. Toliušio, jame buvo galima rasti ir svarbių istorinių žinių apie Klaipėdos kraštą. Įvai-riais laikotarpiais jo tiražas svyravo nuo 2 iki 12 tūkst. egz., vienu metu išeidavo net tris kartus per savaitę.

Mažame miestelyje Priekulėje knygoje apta-riamuoju laikotarpiu pasirodė net aštuonių pavadinimų laikraštėliai. Vienas jų – „Kon-zerwatywu Draugystės Laiszkas“ – ėjo il-giausiai iš visų spaudos leidinių Priekulėje (1882–1918 m.), jį redagavo Jurgis Traušys. Savo knygoje Š. Toliušis pateikia žinių, kad šis laikraštis priklausė vokiečių konservatorių partijai, kuri leidiniui išlaikyti kasmet skyrė 450 markių. Tad nenuostabu, kad laikraštis kritikavo ir puldinėjo lietuvybės skleidėjus Mažojoje Lietuvoje. Nuo 1899 m. 4–6 pusla-pių laikraštis ėjo du kartus per savaitę, nuo 1886 iki 1918 m. leistas ir laikraščio priedas „Keleivis“ (nupirktas iš leidėjo Adomo Eina-ro), 1912 m. Priekulės spaudos leidinys tu-rėjo apie 1 000 prenumeratorių. Nepaisant germaniškos propagandos, pasak Š. Toliušio, paskutiniajame priekuliškių laikraščio nu-meryje 1918 m. lapkričio 19 d. išspausdintas ir stebėtinai išliko iki mūsų dienų dviejų lie-tuvių tautos dalių susijungimo šalininkų at-sišaukimas. Štai graži citata iš šio teksto: „Ar tad mes dabar tylėsime, snausime ir miegosime? Antai: finai valni, čekai valni, lenkai valni, vengrai valni, ukrainai valni, slovėnai valni, ar tiktai mes, prūsiški lietuvininkai, vieni

toliau gėdysimės savo lietuvybės ir lišim to-liaus po vokiečių dangalu, kurie jau 500 metų mūsų brangią kalbą spaudž ir naikina, mūsų kūdikius per savo mokyklas mums atsvertina, visokiuose urėduose mus žemina ir niekina? Ten, kur Labguva, Vėluva, Įsrutis, Darkie-mis, Goldapė, tai vis yr lietuviški kraštai, kur mūsų tėvų tėvai savo gražiąją kalbą vartojo ir lietuviškai gyveno.“

Rašė ir rimtai, ir juokais

„Vartant, studijuojant senuosius laikraščius, labai daug įdomių dalykų galima rasti. Aiš-ki ir tendencija, kad anuomet ne turtuoliai spauda užsiimdavo, sunkiai vertėsi, o kai kuriuos nuolatos valdžia finansuodavo... Štai yra išlikę keletas leidėjų platintų kreipimūsi į Tilžės gyventojus, kad paremtų Didžiąjai Lietuvai leidžiamus laikraščius, nes esą tokie dideli leidybos, gabenimo kaštai, kad lie-tuviai anapus sienos jau neišgali susimokėti už lietuvybę skleidžiančius leidinius“, – knygos pristatymo renginyje Ievos Simonaitytės vie-šojoje bibliotekoje Klaipėdoje sakė knygos autorius Š. Toliušis.

Pirmieji laikraščiai lietuvių kalba

„Nusidawimai apie Ewangelios Praplatinimą tarp Žydų ir Pagonų“

(1832–1834, 1837–1914 ir 1921 m.)

„Keleiwis“

(1849–1880 m.)

„Lietuwiszka Ceitunga“

(1877–1939 m.)

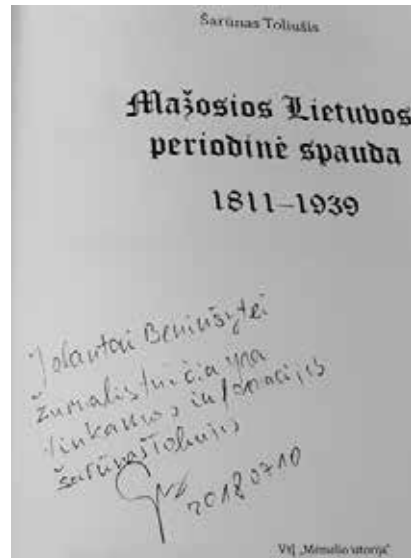

Būta ir gana neįprastų leidinių. Štai Juknaičiuose, dabartiniame Šilutės rajone, sekmadieniais vietos bendruomenei pasirodydavo laikraštis „Tiesos sveikinimas“, kuris būdavo spausdinamas Hamburgo mieste Vokietijoje ir ėjo net 31 metus (redaktorius J. Pocius). Arba štai mėnesinis jūrų žurnalas „Inkaras“, skirtas laivinkystei, buvo spausdinamas Kaune, o platinamas Klaipėdoje. Klaipėdoje 1936–1938 m. pasirodė trys unikalaus satyros ir humoro laikraščio „Plekštė“ (ne „Plekšnė“!) numeriai, kurie išeidavo kasmet balandžio 1 d. Š. Toliušio knygoje įdėta šio laikraščio faksimilė, kurioje matyti leidėjų šūkis: „Drumsti vandenį bendrai, žuvį gaudyti atskirai, o juoktis drauge su Plekšte.“ Pirmasis satyrinis lietuviškas laikraštis buvo „Tetutė“, kurį 1891–1893 m. Bitėnuose leido Martynas Jankus. Mažajoje Lietuvoje ėjo daug laikraščių, būta ir solidžių žurnalų, pavyzdžiui, „Teatras“ Klaipėdoje, gražiu apipavidalinimu, gilia mintimi išsiskirdavo Vydūno leidiniai.

„Aušra“ sukėlė patriotizmo bangą

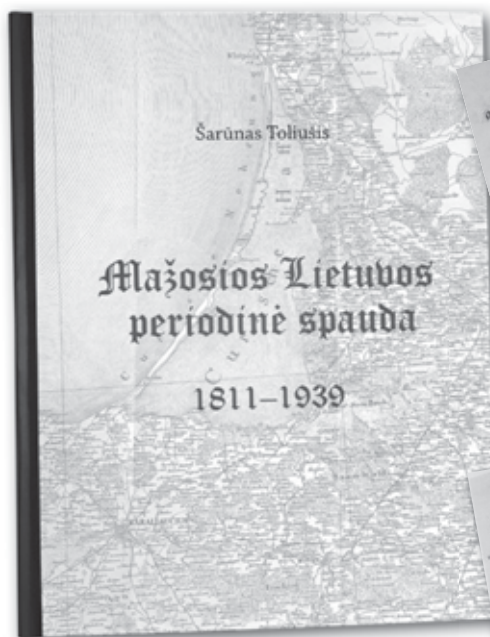
Knygoje „Mažosios Lietuvos periodinė spauda 1811–1939“ aprašytos ir 1883–1886 m. Ragainėje bei Tilžėje lotyniškėmis raidėmis spausdinto lietuvių laikraščio „Ausra“ kūrimo peripetijos. Autoriaus teigimu, renkant pavadinimą laikraščiui siūlyta įvairių variantų: „Švitūnė“, „Švitūnas“, „Saulėtekis“, „Žinyčia“, „Žiburys“, „Žiburėlis“. Galutinai pasirinkta „Ausra“. Laikraštis pirmasis nurodė, kaip vieni stengiasi lietuvius surusinti, kiti – sulenkinti, tretį – suvokietinti... O „Aušra“ iškėlė tokius tikslus: laisva lietuviška spauda, lietuviška mokykla, laisva savaimingoji lietuvių kultūra. Laikraščio steigėjas – Jonas Basanavičius – šitaip suformulavo pagrindinius tikslus: „Kaip aušrai auštant nyksta ant žemės nakties tamsybė, o kad taip prašvistų ir Lietuvos dvasia.“

Nors „Aušra“ ėjo tik pusketvirtų metų ir dėl finansinių sunkumų leidyba buvo nutraukta,

Autoriaus Šarūno Toliušio autografas – šių eilučių autorei, Lietuvos žurnalistų sąjungos Klaipėdos apskrities skyriaus pirmininkei Jolantai Beniušytei.

Pagal informaciją, surinktą Lietuvos ir Vokietijos bibliotekose, muziejuose, privačiose kolekcijose ir interneto portaluose, knygoje „Mažosios Lietuvos periodinė spauda 1811–1939“ apžvelgiami net 404 Bitėnuose, Įsrutyje, Karaliaučiuje, Klaipėdoje, Priekulėje, Ragainėje, Šilutėje, Tilžėje ir kitur leisti leidiniai.

pasak Š. Toliušio, laikraštis padarė didelę įtaką lietuviškos sąmonės augimui ne tik abiejose Lietuvos dalyse, bet ir užsienyje: kūrėsi aušrininkų draugijos, sujudo studentai, inteligentija. Išleista 40 „Aušros“ numerių – knygelių, kurios pasirodydavo kartą per mėnesį.

Spaudos enciklopedija – pagal prūsišką tvarką

Šią vasarą išleistą knygą „Mažosios Lietuvos periodinė spauda 1811–1939“ labai teigiamai vertina ir specialistai, Mažosios Lietuvos istorijos bei kultūros žinovai. Istorikė, Klaipėdos universiteto docentė, humanitarinių mokslų

daktarė Silva Pocytė knygos pristatymo renginyje kalbėjo, jog šio leidinio pasirodymas yra neeilinis įvykis jau vien dėl to, kad ją parašė ne istorikas, muziejininkas, kaip įprasta, o inžinierius, kolekcininkas. Pasak S. Pocytės, tai preciziškai tiksliai, smulkiai lyg pagal prūsišką tvarką gražiai parengta, iliustruota knyga – periodinės spaudos katalogas, savotiškas „paruoštukas“, kurio iki šiol nebuvo.

„Iš leidinių galime susidaryti vaizdą apie to meto visuomenę, kokią reikšmę ši periodika,ėjusi kraštui būdingomis kalbomis – lietuvių ir vokiečių (po vieną leidinį ėjo ir jidiš bei lotynų kalbomis), turėjo visai Lietuvai. Peržvelgus knygoje užfiksuotus periodinius leidinius,

Knygoje apie Mažosios Lietuvos spaudą pristatoma per 400 leidinių

pateikta apie juos ne tik informacijos, bet ir iliustracijų: viršelių, puslapių faksimilių. Ir dauguma iliustracijų – iš autoriaus kolekcijos, kuris jautė meilę šio krašto raštijos istorijai, kultūrai. Iš viršelių ar pirmųjų puslapių galime susidėlioti spalvingą krašto gyventojų istoriją, tai geras žinių šaltinis istorikams. Man įdomu skaityti skelbimus apie parduodamas prekes, paslaugas. Jie atspindi miestelių, kaimų istorijas. Ir tai nėra vien Karaliaučiaus ir Klaipėdos leidiniai, bet ir Priekulės, Bitėnų, Rusnės, Juodkrantės, kitų mažų miestelių leidiniai, kurių anuomet buvo leidžiama labai daug“, – apie knygą kalbėjo doc. dr. S. Pocyte.

Jai pritarė kolegė istorikė, Mažosios Lietuvos istorijos muziejaus Istorijos skyriaus vedėja Zita Genienė. „Š. Toliušis – išskirtinė asmenybė, todėl ir knyga solidi. Lietuvoje nėra kolekcinės kultūros tradicijos, dažnai mes kolekcionierius įsivaizduojame užsidariusius, tačiau Š. Toliušis elgėsi kitaip – ėjo į visuomenę su parodomis, eksponatų pristatymais, kad kuo plačiau būtų žmonės supažindinami su krašto istorija. Užtat buvo raštijos parodų ne tik kultūros įstaigose, bet ir didžiausiame Klaipėdos prekybos ir pramogų centre“, – pasakojo Z. Genienė. Ji pasidžiaugė, kad Š. Toliušio knygos bibliografinė medžiaga kruopščiai surinkta, remtasi bibliotekų katalogais, tyrinėjimais, literatūra, kitais patikimais šaltiniais.

Rašytinis palikimas labai svarbus

„Susitikimas su šia knyga yra šventė. Yra knygų, prie kurių stovi eilės, tačiau perskaitomos jos padedamos į lentyną amžino poilsio. O gerbiamo Š. Toliušio knyga tarnaus 100 metų, nes tai enciklopedija, žinynas, iliustruotas albumas, kuriame gali greitai rasti informaciją, ją patikslinti. Leidinys išties turi smagų

užtaisą“, – gero žodžio pristatydamas knygą Klaipėdoje negailėjo Lietuvos knygotyrintininkas, bibliofilas, Mažosios Lietuvos kultūros tyrinėtojas, Vilniaus universiteto profesorius Domas Kaunas. Anot profesoriaus, apie periodiką kalbame dažniausiai nepagalvodami, kokia ji svarbi. Kai kalbame apie knygą, kalbame apie jos autorių, o laikraštis juk yra kolektyvinis produktas, jį kuriant dirba redaktorius, korespondentai, kiti bendradarbiai. Išskyla jų vardai, vaidmenys istorijoje, rašytinis palikimas. Juk laikraščių, spaudos misija kitokia nei knygų, jie turėjo įtaką valstybių raidai, ėjo iš rankų į rankas, buvo naikinami, uždraudžiami, nes kenkė režimams ir po šimtmečių, skatino revoliucijas, valstybių atkūrimą ar praradimą.

„Anuomet laikraščiai buvo spausdinami ant prasto popieriaus, nedaug jų ir išliko. Ir patys juos sunaikinome, mūsų tėvai, seneliai su „Aušra“ silkes vyniojo, kambariai buvo apklijuoti laikraščiais, galėjai skaityti pavadinimus. Naikina juos ir laikas – bibliotekoje paimi, jau ir trupa, byra skutais seni leidiniai. Tad Š. Toliušio knyga labai reikalinga užfiksuojant ir išsaugant atmintyje Mažosios Lietuvos periodiką. Dar yra daug nesurinktos periodikos išėivijoje, Lietuvoje, tad kolekcininkams darbo per akis, tegu suveši, sužaliuoja Š. Toliušio pasėtas grūdas. Mūsų spaudai šie metai bus ypatingi ir tuo, jog Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje baigiamas parengti lietuviškosios periodikos katalogas, metų pabaigoje turi pasirodyti du tomai“, – sakė prof. D. Kaunas.

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

**Remia Spaudos, radijo ir
televizijos rėmimo fondas**

Gerimantas Statinis

Su Žurnalistų sąjungos vėliava – aplink pasaulį

””

Sakoma, kad kiekvienos kelionės pabaiga yra naujos kelionės užuomazga, ir tai šventa tiesa. Žurnalistų ir geografų duetas jau trečią kartą keliavo kartu turėdami konkretų tikslą, o savo ekspediciją pavadino „Brydė per pasaulį 2018“.

““

Keliautojai žurnalistai Honolulu universitete. *Lietuvos keliautojų žurnalistų klubo archyvo nuotr.*

Pavadino Kazio Bradūno garbei

Prieš trejus metus Lietuvos kelionių žurnalistų klubas (LKŽK) ir Lietuvos geografų draugija (LGD) susivienijo ir būrys šių visuomeninių organizacijų narių leidosi į Centrinę Ameriką ieškoti iškilais visuomenės veikėjo, geografo ir keliautojo prof. Kazio Pakšto „atsarginės“ Lietuvos – „Dausuvos“ pėdsakų. Tuomet nežinojome, kad šis sumanymas išsirutulios į trijų prasmingų kelionių su savo tikslais ir užduotimis ciklą. Antrojeje ekspedicijoje „Baltoscandia 2016“ buvo keliaujama taip pat prof. K. Pakšto Baltoskandijos konfederacijos idėjos vedamais keliais aplink Baltijos jūrą, kartu minint ir du garsius tarpukario lietuvių keliautojus – Antaną Pošką ir Matą Šalčių.

„Brydė per pasaulį“ gimė tada, tai ekspedicijos globėja sutiko būti poeto K. Bradūno dukra Elena Bradūnaitė-Agliniskienė, gyvenanti Havajuose. Ši bradūniška metafora puikiai įprasmina žmogaus nueitą kelią ir paliktą pėdsaką tarsi brydę rasoje... Juolab kad praėję metai buvo skirti K. Bradūno šimtmečiui, o Lietuva šiemet švenčia šią datą, tad pamėnėme, kad bus prasminga sugretinti šiuos bendraamžius...

„Nusilaužiu poezijos šaką, išdrožinėju lazda eilėrašciais ir pasileidžiu kelionėn...“ – taip yra pasakęs poetas K. Bradūnas. Daug jo eilių skirta Lietuvos ir pasaulio sugretinimui, lietuviškumo ieškojimui, todėl ir ekspedicijos tikslas buvo nešti žinią apie mūsų valstybę ir apsilankyti vietose, kur susiburia pasaulio lietuviai.

Aplankė „Draugo“ laikraščio redakciją

Maršruto idėjos sumanytoja ir ekspedicijos vadovė LGD prezidentė Genovaitė Kynė džiaugėsi, kad ekspedicija pavyko. Aplankyti JAV pagrindiniai lietuviški centrai Čikagoje: S. Balzeko kultūros muziejus, laikraščio „Draugas“ redakcija, kurioje kultūrinį priedą redagavo K. Bradūnas. Taip pat Dariaus ir Girėno paminklas, lietuviškos bažnyčios, mokyklos, Šv. Kazimiero lietuviškos kapinės, kuriose pagerbti prof. S. Kolupailos ir prof. K. Pakšto kapai. Esame labai dėkingi kino režisieriui Arvydui Reneckui už globą ir pateiktas žinias apie lietuvišką Čikagos istoriją.

Kelionės dienvartė buvo labai sparti, keldavomės 4–5 val. ryto, skrydžiai, dienosraščio rašymas ir fotografijų bei videofilmų archyvų tvarkymas dažnai vėluodavo, nes tam trūko laiko ir fizinių jėgų. Susitikimas su Lietuvos generaliniu konsulu Dariumi Gaidžiu Los Andžele, taip pat su šokių ansamblio „Spindulys“ vadove Danguole Razutyte-Varniene sujaudino visus ekspedicijos dalyvius. Šiame ansamblyje lietuviškus šokius šoka įvairių tautybių atstovai, jie taip pat gamina tautinę atributiką ir lanko lietuvišką savaitgalinę mokyklėlę. Ponia Danguolė mus išmokė dainuoti negirdėtą išeivijos dainą „Valio, valio, Tėvynė jau laisva“.

San Franciskas – vienas gražiausių JAV miestų – taip pat padovanojo lietuviškumo akcentą, čia apsilankėme pas dipukų kartos lietuvius Violetą ir Mindaugą Gedgaudus, o prie sankryžos sustojęs automobilio vairuotojas, pravėręs langą, pasisveikino: „Labas, pamaciau trispalvę, pagalvojau, panaši į mūsų, o lietuviški lipdukai su ekspedicijos logotipu

Ekspedicijos dalyviai „Draugo“ redakcijoje.

neleido apsirikti.“ Supratome, kodėl prof. K. Pakštui nepavyko sukurti Belize „Dausuvos“: į įvairias Amerikos vietas emigravę lietuviai nebeturėjo nei fizinių jėgų, nei finansinių galimybių dar kartą kraustyti į vizionierišką koloniją Centrinėje Amerikoje, o su profesoriaus mirtimi užgeso ir ši idėja. Lietuviai liko gyventi miestuose, kuriuose jau buvo įsikūrę, ir nutarė visokiais įmanomais būdais išlaikyti lietuviybę – taip ruošti dirvą nepriklausomos Lietuvos atkūrimui.

Karštyje leipo ne tik žmonės

Važiuojant Arizonoje vėjas nupūtė trispalvę, ką daryti? Ji reikalinga ir kaip orientyras, nes septynių eilių greitkelyje dvi mašinos gali lengvai pasiklysti. Pakelėje pamatome „Ford“ automobilių pardavimo aikštelę, o ant jų langų visur raudonai mėlynos JAV vėliavėlės. Prašome, kad parduotų, paaiškiname, kas tokie ir kokių tikslu keliaujame. Parodę

„Draugo“ laikraščio archyvai.

ekspedicijos ženklą įteikiame lipduką. Pasiakaso juodaodis įmonės tarnautojas pakaušį ir sako: parduoti negalime, nebent pirktumėte automobilį, tačiau tokiai misijai vieną vėliavėlę padovanoti galime.

Leidžiamės į Didįjį kanjoną, 650 m žemyn, norėdami pasiekti *Skeleton Point* tašką, tačiau neįvertiname 30 °C karščio ir per mažai pasiimame vandens. Nusileidusi sutinku vienįšą parko reindžerį, jis sėdi batus nusiavęs ir kažką dūmoja. Klausiu, ar viskas jam gerai? „Taip, – atsako, – o iš kur jūs?“ Papasakojau, rodau ekspedicijos ženklus. O jis man atsako, kad jo šaknys iš Lenkijos. Pasitikslinu, gal iš Vilniaus? Tampame draugai ir kartu nusifotografuojame su klubo vėliava. Prašo atsiųsti nuotrauką, sako, pasidomės grįžęs, ar seneliai nebuvo iš Vilniaus. Per dvi valandas nusileidžiame, tačiau įsiplieskus dienos karščiui pakilti tenka per keturias valandas. Tai varginantis dalykas, ypač kai baigiasi vanduo. Kalnų voverės ir varnos tupi pavėsyje išsižiojusios – gali ranka jas glostyti, nuo

karščio jos nepaslankios. Vieni kitus palaikydami, vargais negalais pasiekiame kanjono viršų. O čia dar staigmena – vienas mūsų vairuotojas paliko neišjungtą automobilio variklį. Tyliai dirba motoras, signalizacija įsijungė, manė, kad viskas gerai. Per 6 valandas variklis tokiaime karštyje galėjo perkaisti, tuomet ir mes nebebūtume gebėję veikiant kondicionieriui atsigaivinti.

Indėnė, kurios šaknys lietuviškos

Sena mano svajonė buvo pralėkti legendiniu D. Keruako išgarsintu greitkelio „Route 66“, kuris šiandien virtęs atrakcija turistams. Arizonoje indėnų rezervatai likę kaip kultūrinis vietinių genčių identitetas. *Cool Springs* ir *Oatman* miesteliai – tikros vesternų filmavimo aikštelės. Pastarojo vietinis simbolis – asiliukai, kurie buvo naudojami aukso kasyklose. Šiandien ir jie suka versliuką – išgyvena reketuodami turistus. Atsistoja skersai

Los Andžele su Lietuvos Respublikos generaliniu konsulu Dariumi Gaidžiu.

„Draugo“ fotografas Jonas Kuprys.

kelio ir neleidžia automobiliams važiuoti, gali ir apspardyti. Tereikia jiems nupirkti ėdalo ir pašerti, tuomet gali važiuoti. Indėnas Gelttonasis Plaktukas – juvelyras, jo dirbtuvėje paprasčiau autografo arba spaudo. Sako – du doleriai, jis irgi gyvena iš turizmo. Išsitraukiu iš piniginės penkis ir laikau rankoje. Gelttonasis Plaktukas neskuba, jis bando mano kantrybę. Laukiu, nes visa vaikystė prabėgo su indėniškom knygom... Jis uždeda spaudą, pasirašo ir man fotografuojant išspaudžia tokią natūralią amerikietišką šypseną, kad, rodos, baigęs Holivudo aktorystės institutą.

Hualapai indėnų rezervate sužinojome, kad čia dirba lietuvaitė. Išties nudžiungame dėl tokio netikėto atradimo. Elisabethės Alden seneliai Zigmundas Šemėžys ir Rosalie Malinauskaitė, tačiau jos tėvai jau nebekalbėjo su ja lietuviškai. Vis dėlto visi čia žino, kad ji lietuvaitė. Mėlynakė, su indėniškomis žilomis kaselėmis ji rezervate prižiūri ekologinį

ūkį ir dirba su pradinių klasių vaikais. Elisabethės svajonė – atvykti į Lietuvą aplankyti senelių kapų, nusipirkti tautinius drabužius ir, grįžus pas indėnus, per jų šventes, kai šie puošis plunksnų karūnomis, pasidabinti lietuvišku kostiumu. Atsisveikinant ponias Elisabethė ištare: „Kai aš nerandu laiko atvykti į savo kraštą, Lietuva atvyko pati pas mane.“

Ir Havajuose gyvena tautiečių

Havajai – jau ne Amerika, tai Polinezija, nors yra 50 JAV valstija. Jos vėliavos kairiajame kampe puikuoja Britanijos vėliava, nors šiai sandraugai nepriklauso. Išlipę iš lėktuvo pajaučiame malonų vandenyno brizą, o oro uoste skamba melodinga havajiečių daina. Jų šokiai – tai tam tikros istorijos pasakojimas rankomis ir visu kūnu. Mus pasitinka Havajų lietuvių bendruomenės nariai, kurie apgyvendina savo namuose. Ekspedicijos dvyliktukas paskirstomas į keturias vietas – čia ketiname pasigrožėti gamta, pailsėti ir susipažinti su havajiečių kultūra. Ekskursiją Polinezijos kultūros centre mums užsako ponios Elenos vyras Audrius Aglinskas, jis ir Jonas Starkus – pagrindiniai ekspedicijos šefai. Havajiečiai savo kalbą prarado per vieną kartą, todėl dabar Mormonų universitetas padeda jiems ištaisyti šį paradimą.

Aukščiausias pasaulio kalnas Mauna Kėja pasiekiamas visureigiais. Nuo pagrindo jis iškilęs net dešimt kilometrų, tačiau virš jūros lygio – tik 4 205 m, likusi dalis po vandeniu. Tai lengviausiai pasiekiamas aukščiausias kalnas, nors tokia aukštyje pajutome kalnų ligą – deguonies trūkumą. Dėl sugriežtintos nacionalinio parko apsaugos negalėjome pamatyti išsiveržusio Kilauea ugnikalnio, besispujandančio ugnimi, ir tekančių lavos

upių, nes grėsė didelės baudos už taisyklių nesilaikymą. Jutome žemės drebėjimą ir turėjome kuo greičiau palikti šią teritoriją. Viešnagės metu Honolulu priėmimą mums surengė jaunosios lietuvių kartos atstovai su bendrijos pirmininku krepšininku Nerijumi Puida. Čia lietuvių bendruomenė turi sekmadieninę mokyklėlę, kurioje savo vaikus moko nepamiršti savo papročių ir gimtosios kalbos. Rašytojo ir keliautojo Kazio Almėno dukra Vija Almėnaitė-Sehgal sakė savo tėvo nepamenantį, nes jai buvo dveji metukai, kai tėvas iškeliavo į platųjį pasaulį.

Audra Hektoras privertė atidėti skrydį į Japoniją kelioms valandoms. Visi supratome, koks trapus mūsų ekspedicijos planas, nes jį galėjo sugriauti gamtos stichijos. Žinojome, kad „brydė per pasaulį“ yra transcendentinė sąvoka ir viskas likimo rankose, tai leido nusiraminti ir tikėtis palankaus jo sprendimo. Japonija mus pasitiko taip pat karščiu – oro temperatūra viršijo +30 °C. Iš amerikietiškos gigantomanijos patekome į minimalistinį pasaulį. Pagrindinis ekspedicijos akcentas

šioje šalyje buvo užkopti į šventą japonams Fuji-san kalną. Pasirinkome pasaulinę kalnų dieną – rugpjūčio 11 d., tačiau kilo nerimas dėl keliautojų skaičiaus apribojimo šią dieną. Iš pradžių kopti buvo pasiruošusi didžioji dauguma ekspedicijos dalyvių, tačiau po ekstremalių žygių Amerikoje pasiryžę kopti buvome tik mes trys.

Išgelbėjo vėliavos

Iš Tokijo pasiekti Kawaguchiko miestelį, iš kurio vykstama į Fuji papėdę, nėra papras-ta, tenka važiuoti gerą pusdienį, nors atstumas tik 90 km. Jau temstant pradėdame savo žygį į viršų. Penktoje stotyje, nuo kurios dažniausiai visi kopia, žmonių tarsi Kerna-vėje per Joninių šventę, tik dešimteriopai daugiau. Kylant aukštyn oras vėsta, tačiau prakaitas žliaugia lyg būtum Mirties slėnyje. Kuo poilsio stotys aukščiau, tuo brangesni juose spaudai, kuriais gali pasižymėti savo kelionių užrašų knygute, dienoraštį ar kalno pasą... Kopimas nesudėtingas, visur takai,

Prie Didžiojo kanjono.

nors jų kopimo kampas darosi vis statesnis. Vargina judėjimas grandinėje, tenka dažnai stovėti ir laukti, kol bus įveikta sudėtingesnė kliūtis, – juk visų fizinis pasiruošimas labai skirtingas. Gerokai po vidurnakčio pasiekiamame paskutinę devintąją stotį – čia jau ir viršūnė, aukštis 3 776 m. Laukiame, kol patekės saulė. Užuoventoję, kur pakliuvo, guli daugybė žmonių, apsigaubusių folijos skraistėmis, miegmaišiais ar kas papuolė po ranka. Nuo šalto vėjo mus gelbsti kuprinėje atsineštos vėliavos. Saulėtekis – nuostabus reginys, tai tiesiog reiškinys, kai tūkstantinė minia kraterio viršuje lyg majai ar actekai, garbindami saulę, tiesia į ją rankas su išmaniaisiais telefonais ar kameromis. Pirmiesiems spinduliams prasimušus pro debesis, pasigirsta visuotinis džiugesys, kuris visų tautybių žmones, čia užkopusius, sujungia į visumą – tai neapsakomas euforijos jausmas.

Kiekvienas lietuvis svarbus

Japonijoje mūsų dar laukė susitikimas Lietuvos ambasadoje su ministru patarėju Algimantu Misevičiumi ir lietuvių bendruomenės nariais. Sužinojome apie šios šalies gyvenimo ypatumus ir lietuvių lūkesčius. Priminėme, kad Japonijoje tarpukariu lankėsi

ir keliautojas Matas Šalčius, aprašęs savo įspūdžius vienoje iš „Svečiuose pas 40 tautų“ knygos dalių. Savo dienoraščiuose jis minėjo, kad labiausiai pasaulyje išmanančios Eroso meną yra japonės, todėl klausiu Lino, kurio žmona yra japonė, ar tai tiesa? Pagalvojęs jis atsako, kad tai greičiausiai mitas, kuris pagrįstas tradicinėmis legendomis apie geišas.

Singapūras buvo tarsi mirażas – tamsoje pamatyti iliuminuotą miestą-valstybę, arba šalį, kurios neturėjo būti, ir vėl sugrįžti į lėktuvą, primena sapną atviromis akimis. Per mėnesį pabuvojome visose laiko zonose, apsukome pasaulį ir lėktuve praleidome, sudėjęs skrydžių laiką, daugiau nei dvi paras. Su kaupu patyrėme įspūdžių. Jie nebetelpa į kasdienės rutinos saugyklą, todėl tenka sudėlioti juos į atsargines lentynas, kad užtektų visiems metams į priekį. Bradūniškoji brydė leido patirti pasaulį, prof. K. Pakšto dvasia – suprasti, kad kiekvienas lietuvis mums svarbus ir turime jį tausoti; M. Šalčiaus idėja – skelbti pasauliui apie save ir parnešti žinias apie svečius kraštus yra išmintingai prasminga; A. Poškos mintys apie pačią kelionę, kad ji ir yra gyvenimas, kurį susidėliojame patys, leido man pajusti, jog ekspedicija „Brydė per pasaulį 2018“ – tai pats nuostabiausias nuotykis mano gyvenime.

**Remia Spaudos, radijo ir
televizijos rėmimo fondas**

Parengė Vytautas Žeimantas

Kas, kur, kada – 2018 metai: nuo sausio iki gruodžio

Balsuoja Lietuvos žurnalistų sąjungos XVII suvažiavimo delegatai.
Domo Rimeikos nuotr.

2018 m. LŽS kūrybinių konkursų nugalėtojai: Vinco Kudirkos premija – Juozas Kundrotas; Vytauto Gedgaudo premija – Dovydas Pancеровas; Juozo Tumo-Vaižganto premija – Loreta Jastramskienė; Mato Šalčiaus premija – žurnalas „Kelionės ir pramogos“ ir jo redaktorė Onutė Nosevičienė; Antano Macijausko premija – Živilė Kavaliauskaitė; Petro Babicko premija – Virginija Motiejūnienė.

2018 m. medaliu „Už nuopelnus žurnalistikai“ apdovanoti: Angelė Adomaitienė, Liana Binkauskienė, Vilija Butkuvienė, Rimantas Šalna, Ramutė Pečeliūnienė, Vitalija Vitkauskienė, Janina Zvonkuvienė, Vytautas Povilas Šilas, Povilas Sigitas Krivickas, Violeta Baublienė, Vidmantas Valiušaitis, Birutė Žemaitytė, Janina Bačiliūnaitė-Ostermaier, Julija Kirkilienė, Jūratė Skėrytė, Laima Pangonytė, Ramunė Sakalauskaitė, Viktoras Stankus, Dalia Juškienė Vytis Jankevičius, Virginijus Savukynas, Dalia Juočerytė.

Sausio 3 d. LŽS Senjorų klubo naujametinis susirinkimas vyko Lietuvos nacionaliniame muziejuje. Žurnalistus sutiko ir su muziejaus veikla supažindino šio muziejaus direktorė Birutė Kulnytė.

Sausio 8 d. LŽS pirmininkas Dainius Radzevičius pasiuntė Lietuvos Seimo pirmininkui, Seimo frakcijoms ir mišriai Seimo narių grupei laišką „Dėl valdžios ir žurnalistų santykių“, kuriame pakvietė parlamentines partijas inicijuoti būtinus teisės aktų pakeitimus, kurie neleistų pažeidinėti pagrindinių visuomenės informavimo principų, užtikrintų žurnalistų nepriklausomybę nuo politikų ar valdžios spaudimo ir neteisėto persekiojimo už kritiką.

Sausio 12 d. įvyko LŽS Klaipėdos apskrities skyriaus ataskaitinis rinkimų susirinkimas. Jo metu atnaujinta skyriaus taryba, kurią

dabar sudaro tarybos pirmininkė Jolanta Beniušytė, jos pavaduotojas Žydrūnas Naujokas, Gediminas Pilaitis, Asta Kažukauskienė, Giedrė Vaičekauskienė, Laura Sėlenienė ir Paulius Matulevičius.

Sausio 19 d. Kaune, Žurnalistų namuose, ir sausio 26 d. Vilniuje, Žurnalistų namuose, vyko praktiniai seminarai „Žurnalistinio statuso ypatumai Lietuvoje“.

Vasario 7 d. LŽS Senjorų klubo narių susirinkimas surengtas Signatarų namuose. Žurnalistai susipažino su Vasario 16-osios Akto originalu, pagerbė šio Akto signatarus.

Vasario 10 d. Žurnalistų namuose atidaryta LŽS nario Alberto Vaidilos vienuoliktos autorinių darbų paroda „Abstrakcijos“.

Vasario 11 d. LŽS Senjorų klubo ir Nacionalinio muziejaus iniciatyva Vilnijos krašto mokykloms išdalytas unikalus 1918-ųjų metų Juozo Gabrio žemėlapis. Akcija skirta Lietuvos Respublikos šimtmečiui paminėti.

Vasario 12 d. Žurnalistų namuose vyko pokalbis apie gimtąją kalbą ir žurnalistiką. Jame dalyvavo Valstybinės lietuvių kalbos komisijos pirmininkas Audrys Antanaitis ir Valstybinės kalbos inspekcijos vadovas Donatas Smalinskas.

LŽS pirmininkas Dainius Radzevičius svečiuose pas kolegas klaipėdiškius – su naujos kadencijos skyriaus taryba.

Vasario 14 d. LŽS Vilniaus skyrius A. Mickevičiaus muziejuje organizavo renginį, skirtą Lietuvos nepriklausomos valstybės atkūrimui paminėti.

Kovo 7 d. LŽS Senjorų klubo susirinkimas įvyko Stasio Vainiūno namuose-muziejuje. Klubo viešnia buvo Seimo narė Aušra Maldeikienė.

Kovo 9 d. Lietuvos mokslų akademijos rūmuose vykusioje Vilniaus miesto visuomeninių organizacijų atstovų sueigoje ir Kovo 11-osios minėjime medaliais „Už nuopelnus Vilniui ir Tautai“ apdovanoti ir du LŽS

nariai – Dainius Radzevičius ir Vytautas Budnikas.

Kovo 17 d. Žurnalistų namuose organizuotas LŽS Vilniaus skyriaus visuotinis ataskaitinis rinkimų susirinkimas. Išrinkta nauja LŽS Vilniaus skyriaus valdyba: pirmininkė Jolanta Mažylė, pirmininkės pavaduotojai Česlovas Iškauskas, Vytautas Kvietkauskas ir Raimondas Polis, valdybos nariai – Liana Binkauskienė, Daiva Červokienė, Angelina Liaudanskienė, Artūras Sartanavičius ir Julija Šliažienė.

Kovo 20 d. žurnalistai-krepšininkai susirungė dėl Lietuvos žurnalistų čempionato taurės. Dalyvavo 5 žurnalistų komandos iš

Vilniaus ir Kauno. Septintąjį kartą surengto čempionato nugalėtojais tapo LŽS sporto klubo „Press‘as“ krepšininkai.

Balandžio 4 d. LŽS Senjorų klubo susirinkimas įvyko Geležinkelių muziejuje. Muziejaus vadovė Vitalija Lapėnienė, kiti geležinkelininkų atstovai supažindino žurnalistus su Lietuvos geležinkelių istorija, dabarties problemomis.

Balandžio 13–14 d. Kaune surengtas seminaras regioninės žiniasklaidos žurnalistams ir redaktoriams. Talkinant LŽS jį organizavo Europos Komisijos atstovybė Lietuvoje. Seminaro metu diskutuota apie Europos Sąjungos iššūkius ir ateitį, taip pat kalbėta apie kibernetinį saugumą. Praktinių mokymų metu buvo tobulinami komunikacijos

socialinėse medijose įgūdžiai, gilinamos vaizdo turinio kūrimo, skelbimo ir viešinio žinios.

Balandžio 14 d. Žurnalistų namuose vyko NŽKA konferencija. Joje pabrėžta, kad NŽKA ne tik skatina mūsų kūrybinę veiklą, gina laisvą kūrybą, profesinę etiką, žurnalistų solidarumą, bet ir kelia žurnalisto profesijos prestižą, stiprina socialinį vaidmenį visuomenėje, palaiko kūrybinius, profesinius ir abipusiškai naudingus ryšius su kitomis asociacijomis, valdžios ir valdymo organais, visuomeninėmis organizacijomis, kolektyvais ir asmenimis Lietuvoje ir užsienyje. Sėkmingai leidžiamas almanachas „Žurnalistika“, kurį anksčiau redagavo Aistė Žilinskienė, dabar – Jolanta Beniušytė. Vykdytas Lietuvos kultūros tarybos projektas NŽKA veiklai – „Lietuvos žiniasklaidos enciklopedijos“ rengimas.

LŽS Senjorų klubo nariai apsilankė Literatūriniame Aleksandro Puškino muziejuje.

Klaipėdos žurnalistų profesinės ŽENIA šventės akimirka – kolegos apdovanojami medaliais „Už nuopelnus žurnalistikai“.

NŽKA pirmininku ketverių metų kadencijai vėl išrinktas Dainius Radzevičius. Atnaujinta NŽKA valdyba, kurioje dabar yra Dainius Radzevičius (pirmininkas), Aurelija Arlauskienė, Vidas Mačiulis, Raimondas Polis, Gintautė Stalnionytė, Gerimantas Statinis, Aida Vėžalienė, Vytautas Žeimantas ir Aldona Žemaitytė.

Balandžio 18 d. Žurnalistų namuose pristatytos naujos LŽS Vilniaus skyriaus narių knygos.

Balandžio 20–21 d. Kauno fotografijų galerijoje ir Vytauto Didžiojo universitete LŽS ir Friedricho Eberto fondo iniciatyva organizuotas praktinis seminaras „Profesiniai žurnalistikos standartai propagandos ir *fake-news* akivaizdoje“.

Balandžio 21 d. Kaune, Vytauto Didžiojo universitete, vyko išvažiuojamasis LŽS tarybos posėdis. Jame priimtas nutarimas dėl eilinio LŽS XVII suvažiavimo rengimo, patvirtinta LŽS finansinė ataskaita, 2018 m. LŽS sąmata, pasiūlyti kai kurių LŽS įstatų punktų pakeitimai, diskutuota dėl rezoliucijų.

Gegužės 3 d. Literatūriniame Aleksandro Puškino muziejuje savo susirinkimą surengė LŽS Senjorų klubas. Įvyko įdomi diskusija apie žurnalistų ir rašytojų sąsajas, literatūrinį palikimą.

Gegužės 4 d. Žurnalistų namuose atidaryta kolegos Kęstučio Šiaulyčio paroda „Karikatūros, šikcai ir kitos keistenybės“.

Gegužės 4 d. Vilniaus rotušėje Lietuvos spaudos fotografų klubo (pirmininkas Jonas Staselis) iniciatyva 17-ą kartą apdovanoji konkursu „Lietuvos spaudos fotografija“ nugalėtojai. Renginio metu taip pat buvo pristatytas metraštis „Lietuvos spaudos fotografija 2018“ bei atidaryta paroda, kurioje eksponuojami ir konkurso finalininkų darbai – 170 fotografijų.

Gegužės 5 d. Šakių rajone, Kudirkos Naujamiestyje, Dr. Vinco Kudirkos muziejuje, vyko šventinis renginys, skirtas Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos dienai. Jį surengė LŽS, NŽKA, Lietuvos nacionalinio muziejaus padalinys Dr. Vinco Kudirkos muziejus ir „Laikraščio „Valsčius“ redakcija. Įteiktos Vinco Kudirkos ir Vytauto Gedgaudo premijos.

Jos skirtos Juozui Kundrotui ir Dovydui Pancerovui.

Gegužės 8 d. LŽS taryba išplatino kreipimąsi dėl valdžios ir žurnalistų santykių. Juo pakvietė parlamentines partijas inicijuoti būtinus teisės aktų pakeitimus, kurie neleistų pažeidinėti pagrindinių visuomenės informavimo principų, užtikrintų žurnalistų nepriklausomybę nuo politikų ar valdžios spaudimo ir neteisėto persekiojimo už kritiką.

Gegužės 11 d. uostamiesčio žurnalistai šventė jau jubiliejinę, dešimtąją, profesinę šventę ŽENIA 2018 (Žurnalisto entuziasto nepriklausomo informatoriaus apdovanojimai), kuri skirta Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos dienai paminėti.

LŽS vėliavą aukščiausiame Japonijos kalne iškėlė ekspedicijos „Brydė per pasaulį 2018“ dalyviai Lietuvos ambasadoje Japonijoje.

Nauja LŽS Vilniaus skyriaus valdyba. Centre – skyriaus pirmininkė Jolanta Mažylė.

Gegužės 29 d. Vilniaus universiteto Senato salėje įvyko bendra Lietuvos ir Lenkijos žurnalistų diskusija „Žurnalistika – ar tai cinikų

profesija?“, kurioje su lenkų žurnalistais diskutavo Dainius Radzevičius, Andrius Vaišnys, kiti.

Vilniaus ir Kauno žurnalistai susipažino su Prienų rajonu. Nuotraukoje – žurnalistai Justino Marcinkevičiaus viešojoje bibliotekoje įrengtame poeto memorialiniame kambaryje.

Kaune vykusio praktinio seminaro „Profesiniai žurnalistikos standartai propagandos ir *fake-news* akivaizdoje“ dalyviai aplankė ir portalo „Kas vyksta Kaune“ redakciją.

Gegužės 31 d. Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje paskelbti V konkurso „Kolumbas LT 2018“ nugalėtojai. Geriausi keliautojai buvo renkami penkiose nominacijų kategorijose: metų kelionės istorija, metų kelionės fotografija, metų vaizdo filmukas, metų kelionė po Lietuvą ir metų keliautojo „Lietuvos Kolumbas“. „Kolumbas LT“ – kūrybinis kelionių žurnalistikos konkursas, jis puoselėja žurnalistinį raštingumą ir populiarina kelionių žurnalistiką. „Kolumbas LT“ konkurso vadovas – LŽS tarybos ir valdybos narys Gerimantas Statinis.

Birželio 18 d. LŽS Alytaus skyrius Metų žmogaus titulą suteikė ir auksine plunksna

apdovanojo plaukiką ir gydytoją Sigitą Katkevičių.

Liepos 10 d. Žurnalistų namuose įvyko kolegų Jono Laurinavičiaus kūrybos vakaras, skirtas jo 80-mečiui.

Liepos 27–28 d. Alytaus rajono Radžiūnų kaime LŽS ir Friedricho Eberto fondas surengė praktinį seminarą „Profesiniai žurnalistikos standartai, propagandos ir informaciniai karai“.

Rugpjūtį LŽS Kelionių žurnalistų klubo nariai kartu su Lietuvos geografų

LŽS sporto klubo „Press‘as“ komanda dalyvavo tarptautiniame žurnalistų futbolo turnyre Druskininkuose.

draugija organizavo ekspediciją „Brydė per pasaulį 2018“.

Rugsėjo 15 d. Druskininkuose įvyko jau keturioliktasis tarptautinis žurnalistų futbolo turnyras. Šiemet dėl taurės kovėsi dešimt komandų iš Lietuvos, Latvijos, Vokietijos, Lenkijos, Ukrainos, Baltarusijos, Rusijos, Armėnijos ir Egipto. Druskininkuose organizuojamas turnyras – didžiausias tokio pobūdžio renginys visoje Europoje. Lietuvos atkūrimo 100-mečiui skirtame turnyre mūsų šaliai atstovavo dvi ekipos. Be varžybų organizatoriaus, LŽS sporto klubo „Press‘as“, į turnyrą buvo pakviesti ir Kauno atstovai.

Rugsėjo 20 d., garsaus tarpukario keliautojo, žurnalisto ir rašytojo Mato Šalčiaus gimimo dieną, LŽS Kelionių žurnalistų klubas ir Prienų rajono savivaldybė surengė pažintinę išvyką po Prienų kraštą. Ekskursija prasidėjo Veiveriuose, kur žurnalistai galėjo susipažinti su legendinio partizano Juozo Lukšos-Daumanto istorija, aplankė Mato Šalčiaus tėvoniją, Prienus, Stakliškes.

Rugsėjo 27 d. Žurnalistų namuose surengtas ekspedicijos „Brydė per pasaulį 2018“ pristatymas ir fotografijų paroda, kurioje įamžintos šios nepaprastos kelionės

akimirkos. Ekspedicijos organizatoriai – LŽS ir Lietuvos geografų draugija.

Rugsėjo 28–29 d. Birštone, „Eglės“ sanatorijoje, LŽS ir Europos Parlamento biuras Lietuvoje regionų žurnalistams ir leidėjams surengė seminarą „ES ir Europos Parlamento aktualijos Lietuvos žiniasklaidoje“.

Spalio 4 d. LŽS ir NŽKA iniciatyva Žurnalistų namuose atidaryta žurnalistų kūrėjų ir dailininkų tapybos paroda „Žaliai žalia“. Ši graži iniciatyva gimė minint Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos dieną, kai žurnalistai kartu su dailininkais būrėsi į kūrybinį plenerą Kudirkos Naumiestyje.

Spalio 13 ir 19 d. Bistrampolio dvare ir Klaipėdos jūrų muziejuje LŽS ir Friedricho

Eberto fondas surengė praktinius seminarus „Profesiniai žurnalistikos standartai, propagandos ir informaciniai karai“.

Spalio 17 d. Žurnalistų namuose LŽS Vilniaus skyrius surengė susitikimą su prof. dr. Rita Aleknaite-Bieliauskiene. Vakarometu pristatyti R. Aleknaite-Bieliauskienei sukurti dokumentiniai filmai apie chorų dirigentą Lionginą Abarių, kompozitorių Vytautą Laurušą. Dainavo choras „Ave Vita“.

Spalio 25 d. LŽS kartu su kitomis žiniasklaidai atstovaujančiomis organizacijomis paskelbė oficialų kreipimąsi į Seimą „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo laikinosios tyrimo komisijos atlikto parlamentinio tyrimo dėl Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos valdymo, finansinės ir ūkinės veiklos išvados“ projekto svarstymo.

Žurnalistai pabandė žaisti regbį.

Koligos žurnalistai atidarant LŽS nario Alberto Vaidilos parodą Vilniaus karininkų ramovėje.

Spalio 30 d. Kaune, Vytauto Didžiojo universitete, LŽS ir Vytauto Didžiojo universitetas surengė viešą diskusiją „Kokio visuomeninio transliuotojo (Irt) norime?“, kurioje dalyvavo prof. Egidijus Aleksandravičius,

prof. Auksė Balčytienė ir kiti VDU bendruomenės nariai, LŽS pirmininkas Dainius Radzevičius, žurnalistai Vidas Mačiulis ir Brigita Sabaliauskaitė, kiti visuomenės atstovai.

Žurnalistų namuose pristacius koligos Jono Laurinavičiaus knygą „Žurnalistai“.

LŽS Kelionių žurnalistų klubo nariai lankėsi Naugarduke.

Lapkričio 2 d. LŽS ir įvairių redakcijų žurnalistai, kuriems oficialaus Vyriausybės pasitarimo medžiagą atsisakė pateikti kanceliarija, kreipėsi į administracinę teisimą prašydami apginti jų teisę į informaciją ir reikalaujanti įpareigoti pateikti oficialų Vyriausybės pasitarimo įrašą, įpareigojant jį atkurti, jei jis buvo sunaikintas.

Lapkričio 6 d. Lietuvos žurnalistų bendruomenės darbas ginant prieigą prie informacijos ir žodžio laisvę įvertintas tarptautiniu apdovanojimu. Žurnalistų solidarumas,

grąžinęs prieigą prie Registrų centro duomenų bei paskatinęs skandalą dėl sunaikinto Vyriausybės pasitarimo įrašo, pelnė tarptautinį Peterio Grestės apdovanojimą už nuopelnus žodžio laisvei.

Lapkričio 7 d. Seime surengta diskusija „Žiniasklaidos savireguliacijos sistema: iššūkiai ir aktualijos“.

Lapkričio 8 d. Žurnalistų namuose atidaryta LŽS nario Alfonso Čepausko paroda „Istorinės interpretacijos“ ir pristatyta jo nauja knyga „Gyvybingas knygos ženklas“.

Remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas

Liubomiras Viktoras Žeimantas plunksnos nepaleido iki paskutinių dienų

Liubomirui Viktorui Žeimantui (centre) – 85-eri metai. Iš kairės – žurnalistai Vytautas Žeimantas, Ipolitas Skridla ir Virgilijus Juodakis. 2016 m.

Vytauto Žeimanto archyvo nuotr.

”

2018 m. spalio 24 d. Vilniuje po ilgos ir sunkios ligos (diabetas) išėjo Anapilin žinomas žurnalistas docentas daktaras Liubomiras Viktoras Žeimantas.

“

L. V. Žeimantas gimė 1931 m. balandžio 12 d. Džukijoje, tuometinės Seinų apskrities (dabar Lazdijų rajono) Dumblio dvare, kurį tuo metu valdė jo tėvai Mečislovas ir Malvina Žeimantai.

Augo sostinėje, mokėsi Vilniaus pirmojoje berniukų gimnazijoje. Anksti pradėjo dirbti. Pirmasis nuolatinis darbas – Mokslių akademijos centrinėje bibliotekoje. Čia dirbdamas baigė vidurinę mokyklą, pradėjo studijuoti Vilniaus universiteto Istorijos-filologijos fakultete bibliotekininkystę. Tačiau iš antrojo kurso buvo pašalintas, nes dėl darbo turėjo praleidinėti karinius užsiėmimus ir todėl „prasikalto“ tuomet dar Vilniaus universitete veikusiai karinei katedrai, kuri ypač studentų vyrų atžvilgiu jautėsi net visagalė.

Vėliau buvo įvadinęs žurnalistikos studijos Maskvoje, darbas „Komjaunimo tiesoje“. Šiame jaunimo laikraštyje L. V. Žeimantui sekėsi. Jis greitai tapo skyriaus vedėju, vėliau – laikraščio redaktoriaus pavaduotoju. Šis nuoseklus kopimas karjeros laiptais vyko greta neakivaizdinių aukštųjų žurnalistikos studijų, kurias jis baigė 1965 m.

Aukštojo mokslo diplomą ir ilgoką, nuo 1955 m., darbo praktika redakcijoje paskatino Vilniaus universiteto Žurnalistikos katedrą juo susidomėti ir 1967 m. pasiūlyti L. V. Žeimantui katedros asistento darbą. Šioje katedroje jis dirbo daugiau kaip dvidešimt metų. 1971 m. apgynė disertaciją, 1973 m. tapo docentu, 1975–1984 m. buvo Žurnalistikos katedros vedėju. Dar kurį laiką

ėjo antraeiles pareigas – dirbo ir VU Istorijos fakulteto prodekanu.

Dirbdamas universitete pasireiškė ne tik kaip aukštos kvalifikacijos specialistas, geras praktikas, bet ir kaip studentams labai geranoriškas dėstytojas, visada, jei tik galėdavo, jiems padėdavo, paremdavo.

1957 m. L. V. Žeimantas priimtas į Lietuvos žurnalistų sąjungą. Jis buvo almanacho „Žurnalistika“ redakcinės kolegijos nariu. Žurnalistikos tematika yra paskelbęs daug straipsnių periodinėje spaudoje, „Žurnalistikos enciklopedijoje“ (1997). 1979 m. jam suteiktas Lietuvos nusipelnusio žurnalisto vardas.

Vėliau L. V. Žeimantą vėl paviliojo praktinė žurnalistika. 1987–1992 m. jis buvo žurnalo „Lietuvos ūkis“ (iki 1991 m. – „Liaudies ūkis“) vyr. redaktoriumi. Jo iniciatyva šis žurnalas pradėtas leisti ir anglų kalba. Liubomiras Viktoras aktyviai dalyvavo ir tuomet veikusio laikraščio ir žurnalų susivienijimo „Periodika“ veikloje.

1992 m., jau būdamas pensininkas, L. V. Žeimantas dirbo leidybos redakciniame centre „Lietuvos auto“. 1993 m. pakviestas atkurti laikraščio „Geležinkelininkas“, kurio vyriausiuoju redaktoriumi dirbo iki 1996 m., kol jau visiškai išėjo į užtarnautą tikrą pensiją.

L. V. Žeimantas, dirbdamas šiame leidinyje, susidomėjo geležinkeliais. Išleido kelias solidžias, šios susisiekimo priemonės istorijai skirtas knygas: „Lietuvos geležinkeliai. Nepriklausomo darbo dešimtmetis: 1991–2001“ (2001), „Sankt Peterburgo–Varšuvos geležinkelis“ (2003) ir „Liepojos–Romnų geležinkelis“ (2005).

Istorijos fakulteto studentų mediume 1977 m.
Leonardo Skripsto nuotr.

2008 m. jis apdovanotas medaliu „Už nuopelnus žurnalistikai“.

Kolega Jonas Vėlyvis, sveikindamas L. V. Žeimantą 80-mečio proga, rašė: „Sukaktuvininkas savo jubiliejų pasitinka baigdamas dviejų tomų knygą „Nepriklausomos Lietuvos

geležinkeliai 1919–1940“ ir visuose Lietuvos kampeliuose turėdamas daug mokinių, dabartinių žurnalistų.“

Knygos rankraštį L. V. Žeimantas spėjo užbaigti, perdavė jį leidėjams, deja, naujos knygos jau nesulaukė.

Liubomiras Viktoras Žeimantas 50-mečio jubiliejaus proga sveikina kolegą Bronių Raguotį.

Su absolvente Rita Grumadaite prieš diplomų teikimo ceremoniją 1980 m.

„Liubomiras Viktoras, būdamas mūsų šeimoje vyriausias vaikas ir žinodamas, kad šeimai reikia padėti materialiai, anksti, tik sulaukęs 16-os metų, pradėjo dirbti. Prisimenu jo atneštą pirmąją algą, šeimoje tąsyk buvo tikra šventė. Siuntė tėvams brolis pinigų ir studijuodamas Maskvoje. Dabar galima tik

stebėtis, kaip jis gebėdavo sutaupyti iš studentiškos stipendijos. Mano brolis visada buvo man geru pavyzdžiu. Jo profesionalūs patarimai padėjo geriau susigaudyti gana sudėtingame žurnalistikos pasaulyje“, – sako žinomas žurnalistas ir rašytojas Vytautas Žeimantas.

Liubomiras Viktoras buvo mylimas studentų. 1976 arba 1977 m. išlydėtuovės dirbti į ...kolūki.

L.V. Žeimantas palaidotas Rokantiškių kapinėse šalia savo tėvų ir žmonos, profesorės Aldonos Gaigalaitės-Žeimantienės.

Lietuvos žurnalistų šeima neteko draugiško bičiulio, gero kolegos, profesionalaus žurnalisto.

Paskelbus apie šią netektį socialiniuose tinkluose, atskriejo nuoširdžios buvusių studentų užuojautos ir šilti prisiminimai apie L. V. Žeimantą.

Janina Nurijeva:

„Vien tik gražūs prisiminimai. Niekada nestokojo humoro ir gyvenimiškų patarimų. Su juo buvo galima šnekėtis įvairiausiomis temomis, visada dėmesingas ir su šypsena veide.“

Janina Zvonkuvienė:

„Tebūnie Jam šviesi Amžinybė. Tikrai malonus ir itin geranoriškas dėstytojas buvo...“

Laima Sendrauskienė:

„Buvo reiklus. Įsiminė, kad neparašė penketo. Kai visi iš savo kursinių vadovų gavo penketus, man buvo liūdna. Bet jis paaiškino: „Pats penketui nemoku.“ Dabar jį ypač suprantu, nes taip ir yra.“

Regina Jakučiūnaitė:

„Mus kuratorius išvedžiojo po visus Vilniaus užkaborius, pasakodamas apie savo vaikystę, ir parodė daugelį senamiesčio kiemų jungusius praėjimus. Turėjo gerą humoro jausmą... Jis – mūsų nerūpestingos jaunystės liudininkas...“

Laima Janušonytė:

„Nuostabus, nuoširdus žmogus ir geras dėstytojas buvo...“

Danutė Kekienė:

„Ačiū, dėstytojau, už žinias ir nuoširdų bendravimą su studentais... Visada liekate atminty...“

„Žurnalistikos“ almanacho informacija

Konkurso „Lietuvos spaudos fotografija 2018“ nuotrauka

Petro Malūko nuotr.

Turinys

REDAKTORĖS ŽODIS	3
MES – ŽURNALISTAI. NUOMONĖS	
Beieškant žurnalistikos su pliuso ženklu	6
Kas vyksta Rusijos žiniasklaidoje?	13
Žurnalistika jaunimo akimis – tai laisvė mąstyti, domėtis, dalytis	19
KARŠTA AKTUALIJA	
Lietuvos žurnalistų sąjungos XVII suvažiavimo pulsas	27
Dokumentai ir sentimentai	40
VEIDAI IŠ ARTI	
Svarbiausia – tvirta žurnalisto pozicija	52
Dailininko Stasio Makaraičio žurnalistų medaliai	58
Kolegė kalbina kolegę – apie gyvenimą ir žurnalistiką	62
SĖKMĖS ISTORIJS	
Aurelija Arlauskienė: tarp levandų ir žurnalistikos	66
Svajonių profesija: joje atradau tai, kas teikia pilnatvės pojūtį	74
LIETUVOS VALSTYBEI – 100 METŲ	
Antano Poškos ir Mato Šalčiaus kelionės drama	80
Knygoje apie Mažosios Lietuvos spaudą pristatoma per 400 leidinių	96
ŽURNALISTŲ KELIONĖS	
Su Žurnalistų sąjungos vėliava – aplink pasaulį	105
LIETUVOS ŽURNALISTAI: ĮVYKIŲ KRONIKA	
Kas, kur, kada – 2018 metai: nuo sausio iki gruodžio	112
IN MEMORIAM	
Liubomiras Viktoras Žeimantas (1931–2018)	124

ISSN 0135-1346

9 770135 134000